

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANA BİLİM DALI

**TÜRK VE GİNE HUKUKLARINDA MEVDUAT
KAVRAMI VE MEVDUAT SAHİPLERİNİN
KORUNMASI**

Yüksek Lisans

Mamadou Falilou SYLLA

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN

Nevşehir

Aralık 2023

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANA BİLİM DALI

**TÜRK VE GİNE HUKUKLARINDA MEVDUAT
KAVRAMI VE MEVDUAT SAHİPLERİNİN
KORUNMASI**

Yüksek Lisans

Mamadou Falilou SYLLA

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN

Nevşehir

Aralık 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Mamadou Falilou SYLLA

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“ **Türk ve Gine Hukukunda Mevduat Kavramı ve Mevduat Sahiplerinin Korunması**”
adlı Yüksek Lisans / Doktora tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Mamadou Falilou SYLLA

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN

Bankacılık ve Finans

Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK

KABUL VE ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN danışmanlığında Mamadou Falilou SYLLA tarafından hazırlanan “ **Türk ve Gine Hukukları’nda Mevduat Kavramı ve Mevduat Sahiplerinin Korunması**” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

..... /..... /

JÜRİ	İMZA
Danışman.....
Üye.....
Üye.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun /...../..... tarih vesayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /.....

.....
.....

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu hedefe ulaşmamı sağladığı için Allah'a şükrediyorum. En başından beri koşulsuz desteklerini esirgemeyen aileme ve başarıma katkıda bulunan herkese teşekkür ediyorum. Bugünlere gelmemde çok emeği olan *anneme* özellikle teşekkür etmek ve artık bu dünyada olmayan ancak tavsiyeleri ve rehberliğiyle ruhumu şekillendirmeyi başaran *babama* içten bir saygıyla şükranlarımı sunmak istiyorum.

Türkiye'de başarılı olduğumu görmek için hiçbir çabadan kaçınmayan tez danışmanım *Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu Aydın'a*, desteğinden dolayı ikinci babam olarak gördüğüm *Faruk Kahraman'a*, akademik desteğinden dolayı *Prof. Dr. İlhan Güllü Hocam'a* ve eğitmen danışmanım *Ramazan Şimşek'e* en derin minnettarlığımı ve takdirlerimi sunuyorum. Araştırma çalışmamı büyük ölçüde zenginleştiren paha biçilmez katkılarınız, uzmanlığınız, sağlam tavsiyeleriniz ve koşulsuz desteğiniz için hepinize en içten şükranlarımı sunarım. Süreç boyunca gösterdiğiniz sabır ve teşvik için de ayrıca teşekkür etmek isterim. Yeteneklerime olan güveniniz kendimi aşmamı ve bugün gurur duyduğum bir çalışma ortaya koymamı sağladı.

Son olarak, hayatıma yeni bir soluk getiren ve mesleki kariyerimi ileriye taşıyan bursu bana vererek bana güvenen kuruma, bu 4 yıllık fon için Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı ile kurumun tüm yöneticilerine, misafirperverliği için de Türkiye Cumhuriyeti devletine içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Mamadou Falilou SYLLA

TÜRK VE GİNE HUKUKLARI'NDA MEVDUAT KAVRAMI VE MEVDUAT SAHİPLERİNİN KORUNMASI

Mamadou Falilou SYLLA

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bankacılık ve Finans Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Aralık 2023**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN

ÖZET

Bankalar, finansman ihtiyacı olanlar ile finansman kapasitesine sahip yatırımcılar arasında finansal bir araçtır ve bu anlamda ekonominin de önemli bir itici gücüdür. Zira bankalarda toplanan mevduat veya farklı isimler adı altında toplanan fonlar üretime, istihdama ve neticede ekonominin gelişimine hizmet eder. Bu bazen kalkınma ve yatırım bankaları bazen ticari bankalar ve bazen de katılım bankaları yoluyla gerçekleşir.

1994-2003 yılları arasında Türkiye'de 25 banka yönetim sorunları, özellikle iç ve dış denetim zafiyeti gibi nedenlerle iflas etmiş ve bunun devlete geri ödeme maliyeti 41 milyar dolara mal olmuştur. 2011 yılında Gine'de bir banka iflas etmiştir. Bu durum Gine devletine 2017 yılında 2,2 milyon dolar tutarında bir geri ödemeye mal olmuş ve on bin civarında mevduat sahibinin(mudi) mağduriyeti söz konusu olmuştur. Bu iki ülkedeki ekonomik koşullara ve bankacılık düzenlemelerine bağlı olarak devletler, yalnızca olası bir iflastan kaçınmak, ekonomik bir denge sağlamak, mudileri korumak için değil, aynı zamanda mevduatları sigortalamak için de katı önlemler almışlardır. Bu bağlamda çalışmamızın konusu hem Türk hem de Gine banka hukuklarında önemli bir fon toplama yöntemi olan mevduat kavramını inceleyerek bankalara bu fonu temin eden mevduat sahiplerinin haklarını ve onları koruyucu hukuki mekanizmaları incelemektir. Bu iki ülkede yaşananlardan sonra olası mağduriyetlerin önüne geçilebilmesi ve alınan tedbirlerin daha iyi anlaşılabilmesi için karşılaştırmalı bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuş, bu sistemlerdeki koruyucu hükümlerin açıklanması, eksikliklerinin ortaya çıkarılması ve önerilerde bulunulabilmesi için bu karşılaştırmalı çalışmanın yapılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, Gine ve Türkiye'deki mevduat kavramı, hukuki niteliği, mevduat türleri ve mevduat sigorta sistemleri ele alınarak birikimlerini banka mevduatına yatıran tasarruf sahiplerinin korunması meselesi ve bunun her iki ülke hukuk sistemi ve esasında ekonomisi açısından önemi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mevduat Kavramı ve Hukuki Niteliği, Mevduat Türleri, Mevduat Sahiplerinin Hakları ve Korunması.

THE CONCEPT OF DEPOSIT AND PROTECTION OF DEPOSITORS IN TURKISH AND GUINEAN LAW

Mamadou Falilou SYLLA

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences
Department of Banking and Finance, Master's Degree, December 2023**

Supervisor: Assistant Professor Dr. Buket Çatakoğlu AYDIN

ABSTRACT

Banks are a financial intermediary between those in need of financing and investors with financing capacity, and in this sense, they are an important driving force of the economy. This is because the deposits or funds collected in banks under different names serve production, employment and ultimately the development of the economy. This is sometimes realised through development and investment banks, sometimes through commercial banks and sometimes through participation banks.

Between 1994 and 2003, 25 banks in Turkey failed due to management problems, especially internal and external audit weaknesses, costing the state US\$ 41 billion in repayment costs. In 2011, a bank failed in Guinea. This situation cost the Guinean state a repayment of USD 2.2 million in 2017, and around ten thousand depositors (depositors) were victimised. Depending on the economic conditions and banking regulations in these two countries, governments have taken strict measures not only to avoid a possible bankruptcy, maintain an economic balance, protect depositors, but also to insure deposits. In this context, the subject of our study examines the concept of deposit, which is an important fund collection method in both Turkish and Guinean bank laws, and includes the rights of depositors who provide these funds to banks and the legal mechanisms that protect them. After the experiences in these two countries, a comparative study was needed in order to prevent possible victimisation and to better understand the measures taken, and it was aimed to conduct this comparative study in order to explain the protective provisions in these systems, to reveal their deficiencies and to make suggestions.

In this study, the concept of deposit, its legal nature, types of deposits and deposit insurance systems in Guinea and Turkey will be discussed and the issue of protection of savers who deposit their savings in bank deposits and the importance of this issue in terms of the legal system and essentially the economy of both countries will be tried to be revealed.

Key Words: Concept and Legal Nature of Deposit, Types of Deposits, Rights and Protection of Depositors.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	I
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	II
TEŞEKKÜR.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR.....	IX
TABLolar.....	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MEVDUAT KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

1.1. Mevduat Kavramı	4
1.1.1. Genel Olarak	4
1.1.2. Türk Hukuku'nda Mevduat Kavramının Tanımı ve Unsurları	5
1.1.3. Gine Hukuku'nda Mevduat Kavramının Tanımı ve Unsurları	6
1.1.4. Karşılaştırma	7
1.2. Mevduatın Hukuki Niteliği	8
1.2.1. Türk Hukuku'nda Mevduatın Hukuki Niteliği.....	8
1.2.2. Gine Hukuku'nda Mevduatın Hukuki Niteliği.....	11
1.2.3. Karşılaştırma	14

İKİNCİ BÖLÜM

MEVDUAT TÜRLERİ

2.1. Türk ve Gine Banka Hukuklarında Ortak Olan Mevduat Türleri.....	17
2.1.1. Tasarruf Mevduatı	17
2.1.1.1. Türk Hukuku'nda	17
2.1.1.2. Gine Hukuku'nda	18
2.1.1.3. Karşılaştırma.....	20
2.1.2. Vadesiz Mevduat.....	21

2.1.2.1. Türk Hukuku'nda	21
2.1.2.2. Gine Hukuku'nda	22
2.1.2.3. Karşılaştırma.....	24
2.1.3. Vadeli Mevduat	25
2.1.3.1. Türk Hukuku'nda	25
2.1.3.2. Gine Hukuku'nda	26
2.1.3.3. Karşılaştırma.....	27
2.2. Türk Hukuku'nda Bulunan Diğer Mevduat Türleri.....	28
2.2.1. İhbarlı Mevduat	28
2.2.2. Birikimli Mevduat.....	29
2.2.3. Kur Korumalı Vadeli Mevduat	30
2.2.3.1. Kur Korumalı Vadeli Mevduat Hesabına İlişkin Hukuki Çerçeve.....	30
2.2.3.2. Kur Korumalı Vadeli Mevduat Hesabının Opsiyon Sözleşmesi ile Karşılaştırılması.....	36
2.3. Gine Hukuku'nda Bulunan Diğer Mevduat Türleri.....	43
2.3.1. Profesyonel Mevduat.....	43
2.3.2. Ortak (Müşterek) Mevduat.....	44
2.4. Türk ve Gine Banka Hukukları Açısından Mevduat Türlerine İlişkin Karşılaştırmanın Değerlendirilmesi.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEVDUAT SAHİPLERİNİN HAKLARI VE KORUNMASI

3. Bankacılık Mevzuatı Açısından Mevduat Sahiplerinin Korunması	48
3.1. Bankaların Mali Durumlarının Bozulmasını Önleyici Tedbirler.....	48
3.1.1. Sermaye Yeterliliği Düzenlemeleri.....	48
3.1.1.1. Türk Hukuku'nda	48
3.1.1.2. Gine Hukuku'nda	50
3.1.2. Karşılık	52
3.1.2.1. Türk Hukuku'nda	52

3.1.2.2. Gine Hukuku'nda	54
3.2. İki Ülke Banka Hukuku Sistemlerinin Mali Durumun Bozulmasını Önleyici Tedbirler Bakımından Karşılaştırılması.....	55
3.3. Mali Durumun Bozulması ve İflas Halinde Mevduat Sahiplerini Koruyan Düzenlemeler	55
3.3.1. Mevduat Sigortası Uygulaması Çerçevesinde Sağlanan Hukuki Koruma.....	55
3.3.1.1. Türk Hukuku'nda	55
3.3.1.2. Gine Hukuku'nda	61
3.3.2. Mevduat Sigortası İle Sağlanan Hukuki Korumanın İki Ülke Hukuk Sistemi Bakımından Karşılaştırılması	64
3.3.3. Banka Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davası.....	65
3.3.3.1. Türk Hukuku'nda	65
3.3.3.2. Gine Hukuku'nda	71
3.3.4. Sorumluluk Davası Yolu İle Hak Sahiplerinin Korunmasında İki Ülke Hukuk Sisteminin Karşılaştırılması	74
SONUÇ	76
KAYNAKÇA	80
EKLER	89
ÖZ GEÇMİŞ	94

KISALTMALAR

ATM:	Otomatik Vezne Makinesi
BADAM:	Banque Africaine de Développement Agricole et Minier – Afrika Tarım ve Madencilik Kalkınma Bankası
BATİDER:	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BCRG :	Banque Centrale de la République de Guinée- Gine Cumhuriyeti Merkez Bankası
BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Bknz :	Bakınız
C. :	Cilt
CNT:	Conseil National de la Transition - Ulusal Geçiş Konseyi
DDP:	Dictionnaire Du Droit Privé - Özel Hukuk Sözlüğü
EUR :	Avro
FGD :	Fonds de garantie de dépôt - Mevduat Garanti Fonu
GBK:	Gine Bankacılık Kanunu
GBP :	Great Britain Pound (İngiliz Sterlini)
GMK :	Gine Medeni Kanunu
GNF:	Franc guinéen- Gine Frangı
GTK :	Gine Ticaret Kanunu
GÜHFD:	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HMK :	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
KKM :	Kur Korumalı Mevduat
KWG:	Kreditwesen Gesetz: Kredi Kanunu
MKFVTHT:	Mevduat ve Katılım Fonlarının Vadeleri ve Türleri Hakkında Tebliğ
OECD :	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

RG	:	Resmi Gazete
S.	:	Sayı
SerPK	:	Sermaye Piyasası Kanunu
SPK	:	Sermaye Piyasası Kurulu
TBK	:	Türk Borçlar Kanunu
TCMB	:	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TMK	:	Türk Medeni Kanunu
TMSF	:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu
TYT Bank	:	Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası
USD	:	United States Dollar (Amerikan Doları)

TABLÖLAR

Tablo 1.1. Türk ve Gine Banka Hukukları Açısından Mevduat Kavramı.....	8
Tablo 1.2 Türk ve Gine Banka Hukukları Açısından Mevduat Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği.....	15
Tablo 2.1 Türk ve Gine Banka Hukuklarında Tasarruf Mevduatı Kavramı.....	20
Tablo 2.2 Türk ve Gine Banka Hukuklarında Vadesiz Mevduat.....	24
Tablo 2.3 Türk ve Gine Banka Hukuku Kapsamında Vadeli Mevduat.....	28
Tablo 2.4 Türk ve Gine Banka Hukukları Bakımından Ortak Olmayan Mevduat Türleri.....	46
Tablo 3.1 Türk ve Gine Banka Mevzuatı Bakımından Sermaye Yeterliliği ve Zorunlu Karşılığa İlişkin Kuralların Karşılaştırılması.....	55
Tablo 3.2 Türk ve Gine Banka Hukuklarında Mevduat Sahiplerinin Korunma Sistemi.....	65
Tablo 3.3 Türk ve Gine Hukuku Kapsamında Banka Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu.....	74

GİRİŞ

Mevduat kavramı dünyanın birçok ülkesinde yasal düzenlemeye kavuşturulmuş ve çeşitli şekillerde güvenceye alınmıştır. Mevduat, bankacılık sektöründe gerçek veya tüzel kişiler tarafından belirli bir ivaz karşılığında veya karşılıksız olarak ve geri ödenmesi koşuluyla bankalara tevdi edilen parayı ifade eder. Yazılı, sözlü veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle, faiz veya başka isimlendirme adı altında da olsa belirli bir ivaz karşılığında ya da karşılıksız olarak hak sahibi (mevduat sahibi) tarafından istenildiğinde veya belirli bir vadede iade edilmek üzere bankalara verilen paralar banka mevduatı kapsamındadır (Bankacılık Kanunu m.3). Burada banka ile mevduat sahibi arasında bir sözleşme ilişkisi kurulmakta ve bu sözleşmeye de “mevduat sözleşmesi” denilmektedir.

Bankalar, tasarruf sahipleriyle yatırımcıları buluşturarak köprü görevi gören, finans sektörü içinde özel bir yere sahip kuruluşlardır. Özellikle ekonomik kalkınmada, bankaların fon kaynağı olan mevduatlarının tasarruf sahiplerine özgü tasarlanmış sigorta düzenlemeleriyle korunması gerekliliği de artık tüm dünyada yasalarla desteklenmektedir.

Günümüzde tüm dünyada bankacılık sektöründe geçmişe baktığımızda mevduatların korunması hususunda birçok sorunla karşılaşıldığı bilinmektedir. Bu sorunlar tasarruf sahiplerinin ciddi sıkıntılar yaşamalarına sebep olmuştur. Bankacılık sektöründe yaşanabilecek sorunların oluşmasının neticesinde panik ortamı oluşacaktır. Önemli olan ise bu panik ortamından en az zararla kurtulmaktır. Panik ortamını yok etmek için mevduat sahiplerine tasarruflarının en kısa sürede geri ödenme garantisini veren bir sistemin oluşturulması gerekmektedir. İşte bu sistem mevduat sigorta sistemidir. Mevduat sigortasıyla, tasarruf sahiplerinin hakkını yasal düzenlemeler çerçevesinde korumak böylece mümkün olacaktır. Bu sigorta sistemiyle finansal sistemin istikrarı da sağlanmış olacaktır. Her ülke kendi ekonomik ve yasal düzenlemelerine göre mevduat sigorta sistemi uygulayarak mali sektör istikrarına katkı sağlamaktadır¹.

Türkiye'de mevduat hacmi, Türk bankalarının günlük faaliyetlerinde giderek daha önemli bir rol oynamaktadır. Hacmin artışı ise, bankacılık sistemi tarafından mevduat sahiplerine sunulan mevduat garantisi ve bankacılık hizmetlerinin erişilebilirliği ile açıklanmaktadır. Bu durum, mevduat sahiplerinin maruz kalabilecekleri risklere, finansal sistemde ve bankacılık sisteminde ortaya çıkabilecek dengesizliğe karşı korunmaları gerçeğini de beraberinde

¹ Serhat Akyol, Türkiye’de Mevduat Sigorta Sisteminin Genel Analizi, **Ekonomi Maliye İşletme Dergisi**, C.1, S.1, 2018, 1.

getirmektedir.

Gine'ye baktığımızda, mevduat hacminin büyümesinde zorlanma yaşandığı gözlemlenmekte ve en son BCRG rakamlarına göre % 23 gibi düşük bir oran dikkati çekmektedir. Bu düşük oran bankacılık sisteminin güvenilirliğini zedelemektedir. Bunun nedenleri, halkın elindeki fonu yastık altı olarak tanımlayabileceğimiz şekillerde sisteme sokmadan değerlendirme yoluna gitmesi, gittikçe artan kayıt dışı sektör uygulamaları ve gerçek bir mevduat garanti fonunun eksikliği ile açıklanabilir.

Bu çalışmanın konusu Türk ve Gine banka hukuklarında önemli bir yeri bulunan mevduat kavramına yönelerek özellikle bankaların en klasik ve en büyük fon sağlama yöntemi olan mevduatın hukuki çerçevede ve karşılaştırmalı boyutta yeniden ele alınması temel gerekçesiyle seçilmiştir. Bu doğrultuda banka hukukuna karşılaştırmalı bir bilimsel eser kazandırma, kamu ve özel sektör yöneticileri ve Gine-Türkiye işbirliğiyle ilgilenen diğer paydaşlar için fayda sağlayabilme amacına dayanmaktadır.

Çalışmamız toplamda üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak mevduat kavramı ve hukuki niteliği üzerinde durulacaktır. Bu bölümde mevduatın tanımı ve her iki hukukta da mevduatın unsurları ele alınacaktır.

İkinci bölümde, tasarruf mevduatı, vadesiz, vadeli, birikimli ve ihbarlı mevduat gibi mevduat türleri ele alınmaya çalışılacak; her iki ülke hukukunda ortak olan mevduat türlerinin yanı sıra, kur korumalı vadeli mevduat gibi sadece Türk banka hukuku sisteminde olan ya da profesyonel ve ortak mevduat gibi sadece Gine banka hukukunda bulunan türler incelenmeye çalışılacaktır. Bu bölümün amacı, mevduat türüne göre iki ülkede sunulan farklı bankacılık hizmetleri ve buna paralel farklılaşan hukuk kurallarını mercek altına almaktır.

Üçüncü bölümde ise iki ülkenin hukuk sistemlerinde mevduat sahiplerini korumaya yönelik mekanizmalar, bu bağlamda özellikle mevduat sigortası çerçevesinde hak sahiplerine ne ölçüde bir koruma sağlandığı; mevduat olarak bankaya emanet edilen bu fonların ilgili bankaların mali durumlarının bozulması ihtimallerine karşı önceden öngörülen önlem niteliğindeki yasal düzenlemeler ile mali durumlarının bozulup iflas etmeleri söz konusu olduğunda başvurulabilecek yöneticilerin sorumluluğu davası gibi hukuksal koruyucu yollar ele alınmaya çalışılacaktır. Her üç bölümde Türk ve Gine banka hukukları bakımından karşılaştırma yaparak incelediğimiz mevduat kavramı ve mevduat sahiplerinin korunmasına yönelik tespitlerimizi ve önerilerimizi sunduğumuz sonuç kısmıyla çalışmamızı nihayetlendirmiş olacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEVDUAT KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Bugün bildiğimiz bankacılık sistemi, bankaların ekonomimizdeki yeri ve rolünün giderek daha önemli hale geldiği birkaç aşamada inşa edilmiştir. Bankaların temel işlevi, bir ülkede mevcut tasarrufların finansman ihtiyacı olan ekonomik birimlere mümkün olan en iyi şekilde tahsis edilmesini sağlamaktır. Bu işlev öyle bir şekilde yerine getirilmiştir ki bugün bankalar, herkesin yararı için tuttıkları ve yönettikleri mevduatlar sayesinde günlük hayatımızın bir parçasıdır.

Banka mevduatı, bir banka hesabına para yatırılmasını içeren yaygın bir işlemdir. Bankanız tarafından sunulan seçeneklere bağlı olarak nakit, çek veya elektronik transfer yoluyla yapılabilir. Banka mevduatları genellikle bir cari hesaba, tasarruf hesabına veya diğer banka hesabı türlerine para eklemek için kullanılır. Para yatırma işlemi bankanın kendisinden, ATM'den veya hatta çevrimiçi para yatırma hizmetleri kullanılarak yapılabilir.

Toplumsal menfaatin hükümetler ve işletmeler için temel bir öncelik haline geldiği hızla değişen dünyada, sözleşme hukuku bu sosyal dengenin korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Sonuç olarak, banka mevduatları, hem mevduat sahiplerinin hem de bankaların çıkarlarını dikkate alan iyi yapılandırılmış yasal düzenlemelere tabidir.

Bu tezin ilk bölümü iki kısımdan oluşmaktadır. İlk etapta mevduat kavramı genel olarak ele alınmakta ve daha sonra Türk ve Gine bankacılık hukuku açısından kavramın tanımı ve unsurları incelenmektedir. İkinci kısımda ise Türk ve Gine bankacılık hukuku kapsamında mevduatın hukuki niteliği ele alınarak iki ülke hukuk sistemindeki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılarak incelenmektedir.

1.1. Mevduat Kavramı

1.1.1. Genel Olarak

Mevduat kelimesi, “*emanete bırakılmış, tevdi edilmiş şeyler olarak*” ifade edilmektedir. Mevduat kelimesi Arapça kökenli olup *tevdi* kelimesinden türemiştir ve tevdi “*bir şeyi bir yere emanet olarak bırakmak*” olarak tanımlanmaktadır. Tevdi işlemleri kapsamında her türlü eşyayla değer, evrak ve paranın açık veya kapalı olarak bırakılması söz konusu olurken mevduat yalnızca paranın tevdi edilmesini kapsamaktadır².

Mevduat; gerçek ve tüzel kişilerin, bir faiz karşılığında, istedikleri anda veya belli bir süre sonra ya da belli bir ihbar süresine uyararak geri almak üzere bankalara yatırdıkları paralara denir. Yahut da bir gerçek ya da tüzel kişinin sahip olduğu hazır bir satın alma gücünün kullanılmayarak vadeli veya vadesiz şekilde bankaya verilmesi olarak da tanımlanabilir. Bu işlemde esas olan taraflar arasında kurulmuş olan mevduat ilişkisi ve aradaki mevduat sözleşmesidir. Mevduatın izlendiği hesaplara bankacılık dilinde mevduat hesapları adı verilmektedir³.

Mevduat mekanizması sadece banka ve müşterisi arasındaki ilişkilere yönelik değildir. Aksine, banka ve müşterisi karşılıklı olarak tüm borç ve alacakların tek bir mevduat hesabına aktarılması konusunda anlaşabilirler ki bu çok uzun zamandır var olan bir uygulamadır⁴.

Ortaya çıkan farklı durumlarda, içtihat hukuku, mevduat mekanizmasının, doktrin tarafından esas olarak banka hesapları bağlamında analiz edilen, ancak hesap mekanizmasının içsel özellikleri gibi görünen iki etkisini tanımlamıştır: bireyselliğin kaybı etkisi ve bölünmezlik etkisi. Tüm hesaplar için ortak bir özellik olan bireysellik kaybı etkisi, bankanıza bir tutar ödediğinizde, ödenen tutarın değil, banka hesabınızın yeni bakiyesinin alacaklısı olmanızdan kaynaklanır. Bölünmezlik etkisi, müşteri tarafından ödenen tutarın ödenen diğer tutarlardan bağımsız olarak farklı olmadığı anlamına gelir; yalnızca nihai bakiye dikkate alınabilir⁵.

Uzun bir süre boyunca mevduatlar çoğunlukla gelenek ve göreneklere göre yönetilirken bugün durum farklıdır. Artık kapsamlı yasal bir düzenleme ve denetime tabidirler. Yasa koyucu ve düzenleyici, ister açılış ister işleyiş ister kapanış açısından olsun, bunu giderek

² Akyol, 1.

³ Akyol, 2.

⁴ Philippe Neau-Leduc, **Droit Bancaire**, 5e édition, Dalloz, Paris, 2015, 284.

⁵ Didier R. Martin, **Éléments de droit bancaire**, 5e édition, CFPB services, Paris, 2015, 422.

daha sıkı bir şekilde yönetmeye çalışmıştır⁶.

1.1.2. Türk Hukuku'nda Mevduat Kavramının Tanımı ve Unsurları

Mevduat kavramı 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda “*Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı ifade eder*” şeklinde tanımlanmıştır (m.3). Mevduat sözcüğü, “*tevdia*” sözcüğü ile aynı kelime ailesinden gelmektedir. Bu anlamda, “*mevduat*” kelimesi ile “*emanete bırakılan nesnelere*” anlaşılrsa da bu kelime bankacılık sektöründe, gerçek veya tüzel kişiler tarafından ivazlı ya da ivazsız olarak ve geri ödenmesi şartıyla bankalara tevdi edilen paraları ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle mevduat, mevduat toplama yetkisiyle donatılmış kuruluşların, halka duyurulmak suretiyle gerçek veya tüzel kişilerden ivazlı ya da ivazsız olarak aldıkları ve hak sahibi tarafından geri ödeme istemini içeren paraları ifade eder⁷.

Bu tanımlamalardan yola çıkarak, mevduatın varlığından söz edilebilmesi için şu unsurların bulunması gerekmektedir: Mevduat konusu *para*, mevduatın konusunu oluşturan paranın, bunu almaya *yetkili kılınmış bir kuruluşa tevdi* edilmesi, mevduatın kabulüne ilişkin hususun *halka duyurulması* ve son olarak da tevdi edilen paranın mevduat sahibine (mudiye) *geri ödenmesidir*⁸. Bu geri ödeme aynen geri ödeme olabileceği gibi belirli bir faiz ile birlikte geri ödenmesine ilişkin de olabilir. Tevdi kuruluşuna yatırılan paranın ivazlı ya da ivazsız olmasının söz konusu yatırılan paranın “*mevduat*” özelliğine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır⁹.

Kanunda yapılan mevduat tanımında mevduata ilişkin doktrinde kabul edilen unsurların tamamına yer verilmemiştir. Yukarıda ifade edilen ve mevduatın unsurları arasında yer alan, “*mevduat toplamaya yetkili kılınmış bir kuruluş*” unsurunun eksik olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kanunun 60. maddesinin birinci fıkrası hükmünde, “*kredi kuruluşları ile özel kanunlarına göre yetkili olanlar dışında hiçbir gerçek veya tüzel kişi aslen veya fer’ an meslek edinerek mevduat kabul edemez...*” denilmek suretiyle bu eksikliğin giderildiği görülmektedir¹⁰. Mevduatın unsurları arasında yer alan “*halka duyurulma*” unsurunun, özellikle 1982 yılı öncesi ülkede yaşanan banker olaylarının etkisiyle kanuni düzenleme

⁶ Jean Stoufflet, **Droit Bancaire**, 9e édition, LGDJ, Paris, 2015, 9.

⁷ Ünal Tekinalp, **Ünal Tekinalp’in Banka Hukukunun Esasları**, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, 431-433.

⁸ Tekinalp, 431-433.

⁹ Süleyman Kalender, Banka Mevduatı Zamanaşımı, **Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.2, S.1, (Haziran) 2018, 15.

¹⁰ Tekinalp, 431.

içerisinde dâhil edildiği ifade edilmektedir¹¹.

“*Halka duyurulma*” gerçek kişileri kapsadığı gibi tüzel kişileri de kapsar niteliktedir. Bilindiği üzere tüzel kişiler iradelerini organları aracılığıyla açıklar (Türk Medeni Kanunu/ TMK m. 50). Tüzel kişilerin organları ise gerçek kişilerden oluşur ya da gerçek kişilerce temsil edilir. O halde, mevduat kabul etmeye yetkili kuruluşların mevduat kabulüne ilişkin duyurularının, mevduat sahibi gerçek kişiler ile tüzel kişilere ait mevduatta tüzel kişiliği temsil eden gerçek kişilere yöneltildiği açıktır¹².

1.1.3. Gine Hukuku’nda Mevduat Kavramının Tanımı ve Unsurları

Mevduat kavramı, L/2013/060/CNT sayılı Bankacılık Kanunu’nda “.....*talep üzerine veya vadesinde ivazlı veya ivazsız olarak geri ödemeye yetkili bir kurum tarafından kabul edilen herhangi bir fon.....*” şeklinde tanımlanmıştır (Gine Bankacılık Kanunu / GBK m.4).

L/2013/060/CNT sayılı Bankacılık Kanunu’nda “*kredi kurumları halktan fon almaya, kredi dağıtmaya, fonları müşterilere sunmaya ve tüm ödeme araçlarını yönetmeye tek yetkili olan kurumlardır*” şeklinde bir düzenleme daha mevcuttur (GBK m.2). Bu hükümlerden, bir mevduatın kurucu unsurlarının şunlar olduğu anlaşılmaktadır: Bir miktar paranın varlığı, onaylanmış bir kuruma yatırılması ve bu miktarın kredi ya da herhangi bir şekilde kullanıma sunulması. Bu tutar Gine frangı veya yabancı para cinsinden olabilir ve onaylanmış bir kuruma yatırılmalıdır.

Çoğu ülkede olduğu gibi, Gine’de de bankalar ve yetkili kredi kuruluşlarının müşterileriyle ve üçüncü taraf kişi ya da kurumlarla yaptıkları işlemlerin çoğu hesap girişleri yoluyla gerçekleştirilmektedir. Mevduat kabulü olarak adlandırabileceğimiz, halktan geri ödenebilir fonlar almanın, bu işi yapmaya yetkili kılınmış kuruluşların tekelinde kabul edilen bir bankacılık işlemi olduğu doğrudur¹³.

Ödeme kuruluşlarına baktığımızda ise, bunların sadece ödeme işlemlerini gerçekleştirmek amacıyla hesap açabildikleri görülmektedir. Bundan dolayı bir ödeme kuruluşu, uhdesinde açılan hesaba yatırılan fonları kendi hesabına kullanamaz. Dolayısıyla halktan geri ödenebilir fonların alınması konusunda bankalar ile ödeme kuruluşlarının ortak bir tekelinin olduğu söylenemeyecektir¹⁴.

Çeşitli nedenlerle bankalara para yatırmak mümkün olsa da mevduatın temel özelliği

¹¹ Ali İhsan Karacan, **Bankacılık Hukuku**, 3. Basım, Legal Yayıncılık, İstanbul, 1987, 133.

¹² Kalender, 16.

¹³ Stoufflet, 1.

¹⁴ Stoufflet, 3.

bankaya yatırılan paranın ya tutulması ya da ödünç verilmesidir¹⁵.

Kredi kuruluşları ile müşterileri arasındaki ilişkide, L/2013/060/CNT sayılı Bankacılık Kanunu'nda “*kredi kuruluşlarının işlemlerinde uyguladıkları şartlar ve koşullar, özellikle kredi ve mevduat faiz oranları, komisyon ve valör rejimi, Merkez Bankası talimatı ile belirlenen koşullar altında kamuoyunun bilgisine sunulmalıdır*” şeklinde belirlenmiştir (GBK m.79). Bu durumda mevduat kavramının unsurları arasında Gine Hukuku bakımından da “halka duyurulma” unsurunun varlığı dikkatleri çekmektedir. Yani mevduat sahibi müşteriler ile kredi kuruluşları ve bankalar arasındaki ilişkide kamuoyunu bir şekilde bilgilendirme ihtiyacı söz konusu olmaktadır. Bu bilgilendirme yazılı, sözlü veya internet üzerinden yapılabilir.

1.1.4. Karşılaştırma

Yasal hükümler farklı olsa da, sırasıyla Türk ve Gine bankacılık kanunlarının 3. ve 4. maddeleri incelendiğinde, mevduat kavramının aynı şekilde algılandığı ve unsurları bakımından da benzerlik olduğu görülmektedir.

Bu unsurlar, bir miktar paranın varlığı, yetkilendirilmiş bir kuruma yatırılması, tevdi edilen paranın kredi olarak serbestçe kullanılabilmesi ve sahibine geri ödenmesi, mevduatın kabulüne ilişkin hususun halka duyurulmasıdır. Bu koşullardan birinin bulunmaması, mevduatın yasal olarak tanınmadığı anlamına gelir ve bu nedenle her bir devlet açısından herhangi bir yükümlülüğü ortadan kaldırır. Bu koşullar mevduat sahiplerinin ve yetkili kredi kuruluşlarının menfaatinde.

Belli bir miktar paranın varlığı ve bu paranın kredi şeklinde serbest bırakılması kredi kuruluşları için elverişli koşullardır. Unutulmamalıdır ki kredi kuruluşları, mevduat sahiplerinden topladıkları mevduatı, sözleşme tarafları arasında kararlaştırılan bir süre için faiz oranı karşılığında ihtiyacı olanlara kredi vermek suretiyle üretim ve yatırım faaliyetlerinin finansmanına, dolayısıyla ekonominin işleyişine katkıda bulunurlar.

Paranın yetkilendirilmiş (onaylı) bir kuruma yatırılması unsuru, mevduat kabulünün devlet tarafından yetkilendirilmiş kredi kuruluşlarına ayrıldığını ve bu konuda bir tekel hakkına sahip olduklarını ifade eder. Bu husus mevduat sahiplerinin korunması bakımından önemlidir. Zira hırsızlık veya yangın durumlarında kaybolma gibi bir dizi riski önler. Ayrıca kredi kurumlarına para yatırmanın devletin para arzını yönetmesini, kamu hazinesinin yetersiz olduğu durumlarda özel bankalar tarafından verilen krediler yoluyla kamu sektörüne

¹⁵ Thierry Bonneau, **Droit Bancaire**, 13e édition, LGDJ, Paris, 2019, 474.

yatırım yapılmasını ve ekonomi politikasının yönlendirilmesini kolaylaştırdığı da unutulmamalıdır.

Aşağıdaki **Tablo 1.1**, her iki ülke bankacılık kanunundaki mevduat kavramının temel özelliklerinin karşılaştırmalı bir özetini sunmaktadır.

Tablo 1.1 Türk ve Gine Banka Hukukları Açısından Mevduat Kavramı

Mevduat Kavramı	Türk Hukuku'nda	Gine Hukuku'nda
Tanımı	Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödemek üzere kabul edilen parayı ifade eder (Türk Bank.K. m.3)	Talep üzerine veya vadesinde ivazlı veya ivazsız olarak geri ödemeye yetkili bir kurum tarafından kabul edilen herhangi bir fon olarak ifade edilmiştir (GBK m.4)
Unsuruları	Para Yetkili kuruluş Paranın geri ödenmesi Halka duyurulma	Para Yetkili Kuruluş Paranın kredi olarak serbestçe tasarruf edilebilmesi Paranın geri ödenmesi Halka duyurulma
Mevduat Kabulü	Yetkili Kuruluşlar	Yetkili Kuruluşlar

1.2. Mevduatın Hukuki Niteliği

1.2.1. Türk Hukuku'nda Mevduatın Hukuki Niteliği

Banka ile mevduat sahibi arasında yapılan mevduat sözleşmesinin hukuki niteliği ile ilgili kanunda herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Doktrinde ise bu husus tartışmalı olmakla birlikte Yargıtay kararlarında ise yine farklı dönemlerde çeşitli değerlendirmelerin yapıldığı görülmektedir¹⁶. Mevduatın hukuki niteliği ifade edilirken, mevduat ilişkisini usulsüz tevdi,

¹⁶ "...Türk doktrininde mevduat sözleşmesinin Borçlar Kanunu'ndaki hukuki niteliği oldukça tartışmalı bulunmaktadır. Zira bu sözleşmeye **karz akdi** niteliği veren yazarlar olduğu gibi, **vedia, usulsüz vedia** ve nihayet **vekâlet** ilişkisi olarak nitelendiren yazarlar da vardır. Bu sözleşmelerin her birinin ifa yeri farklı ilkelere tabidir. Bu itibarla, mahkemece mevduatın, sadece para alacağına yönelik bir ödünç sözleşmesi gibi nitelendirme ile yetkili mahkemenin yoruma dayalı olarak belirlenmesi de isabetli bulunmamıştır. Kaldı ki, yukarıda da değinildiği gibi, mahkemenin nitelendirme şekli bakımından da taraflar arasındaki mevduat sözleşmesi yalın bir mevduat hesap sözleşmesi olmayıp, inançlı işlem sözleşmesini de içeren karma nitelikli bir sözleşmedir... Yarg. 11.HD., E. 1999/1095, K. 1999/6032, T. 1.7.1999 (www.kazanci.com.tr), E.T. (Erişim Tarihi): 10.02.2022.

"...Davacı ile davalı banka arasında mevduat sözleşmesi ilişkisi bulunmakta olup, mevduat sözleşmesi, **ödünç (karz)** ile **usulsüz tevdi sözleşmelerinin niteliklerini taşıyan kendine özgü bir sözleşmedir**..." Y. 11.HD., E. 2005/ 2326, K. 2006/2222, T. 6.3.2006, (www.kazanci.com.tr), E.T. (Erişim Tarihi): 10.02.2022.

vedia veya karz sözleşmesi olarak kabul eden görüşler çerçevesinde ayrıca mevduatın vadeli ya da vadesiz olmasına göre farklı görüşler ortaya konularak, bu hukuki yapı açıklanmaya çalışılmaktadır. Hâkim olan görüşe göre, vadeli mevduatın hukuki niteliği, Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 386 vd. maddeleri kapsamında “tüketici ödünç (karz) sözleşmesi”, vadesiz mevduatta ise bu hukuki ilişkinin niteliği “usulsüz tevdi” olarak kabul edilmektedir¹⁷. Bu görüşlerin dışında mevduatın, karz, vekâlet ve usulsüz tevdi sözleşmelerinin unsurlarını içinde barındırdığı gerekçesi ile karma yapıda bir sözleşme olduğu da ifade edilmektedir. Mevduatın hukuki niteliğini ortaya koyan diğer bir görüş ise, mevduat sözleşmesinin kendine özgü yapısı olan (sui generis) bir sözleşme olduğudur¹⁸.

Paranın mevduat sahibi tarafından bankaya yatırılmasıyla beraber müşterinin bankaya karşı bir alacak hakkı ortaya çıkar. Mudi yani mevduat sahibi, mevduat ilişkisi kapsamında mevduatın kendisine geri ödenmesini her zaman isteyebilir¹⁹. Buna karşın vadeli ve ihbarlı mevduatta, mevduat sahibi dilediği zaman bankadan mevduatını geri alamaz. Vadeli mevduatta, vadenin gelmesini bekleme zarureti doğduğu gibi ihbarlı mevduatta ise, paranın çekileceği tarihten 7 gün önce mevduat sahibinin yazılı bir talebinin (ihbarının) olması gerekmektedir. Ancak ihbarlı mevduatta, bankanın 7 günlük ihbar süresi geçmeden müşterisine ödeme yapmasına da hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Mevduatın hukuki niteliğini ortaya koyan görüşlerden birincisi, mevduat ilişkisinin karz, yani tüketim ödünç sözleşmesi olduğuna yöneliktir²⁰. Tüketim ödünç sözleşmesi, TBK 386 vd. maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre, “tüketim ödünç sözleşmesi, ödünç verenin, bir miktar parayı ya da tüketilebilen bir şeyi ödünç alana devretmeyi, ödünç alanın da aynı nitelik ve miktarda şeyi geri vermeyi üstlendiği sözleşmedir”. Tüketim ödünç sözleşmesinde, ödünç verilen şey, tevdi edilenin mülkiyetine geçmektedir. O halde ödünç alan, bu şey üzerinde mülkiyet hakkından kaynaklanan tüm yetkileri kullanabilecektir. Mevduat ilişkisinde banka müşterisi bir miktar parayı bankaya devretmekte, banka ise aynı nitelikteki şeyi ivazlı ya da ivazsız olarak müşterisine geri

“...Dava, bankacılık işleminden kaynaklanan alacak istemine ilişkindir. Bankalar kendilerine yatırılan paraları mudilere istendiğinde veya belli bir vadede aynı veya misli olarak iade etmekle yükümlüdür (4491 sayılı Yasa ile değişik 4389 Sayılı Bankalar Kanunu 10/4 ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu' nun 61. maddesi) Bu tanımlamaya göre, mevduat sözleşmesi ödünç ile usulsüz tevdi sözleşmelerinin niteliklerini taşıyan kendine özgü bir sözleşmedir...” Y. 11HD., E. 2016/1265, K. 2016/9383, T. 6.12.2016, (www.kazanci.com.tr), E.T. (Erişim Tarihi): 10.02.2022.

¹⁷ Tekinalp, 436; Mustafa Çeker, **Hukuki Yönüyle Banka Mevduatı**, 2004 Basım Tarihi, Karahan Yayıncılık, Adana, 2004, 25.

¹⁸ Yaşar Alıcı, **Bankacılık Kanunu Şerhi**, , On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2007, 65.

¹⁹ Alıcı, 62.

²⁰ İbrahim Kaplan, Banka Hesabı Türleri, Hesap Sahibinin ve Hesap Türünün Tayininde Uygulanacak Kurallar, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.49, S.1, 1994, 280 vd.

vermeyi taahhüt etmektedir. Bankaya tevdi edilen paranın mülkiyetinin bankaya geçmesi nedeniyle söz konusu hukuki ilişkinin niteliği tüketim ödücü olarak ifade edilmektedir²¹.

Yargıtay'ın da bir dönem banka ile mevduat sahibi arasındaki hukuki ilişkiyi karz olarak nitelendirildiği görülmektedir²². Mevduat ilişkisinin hukuki yönünü açıklayan diğer bir görüş ise, mevduatın bir usulsüz tevdi olduğuna yönelik 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemdeki Yargıtay'ın eski görüşüdür²³.

Usulsüz tevdi TBK'nın 570. maddesinde, "*misli şeylerin saklanması*" başlığı altında, "*Saklayanın kendisine bırakılan parayı aynen geri vermek zorunda olmaksızın mislen geri vermesi açıkça veya örtülü olarak kararlaştırılmışsa, o paranın yararı ve hasarı kendisine ait olur*" şeklinde hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü gibi usulsüz tevdi, saklama amacının ön planda tutulduğu bir sözleşme tipi olmakla birlikte kural olarak faiz söz konusu değildir. Başka bir ifadeyle bankalara para yatıran mevduat sahiplerinin asıl amacı paranın işletilmesinden ziyade paranın korunmasına yöneliktir²⁴. Usulsüz tevdi bu yönleriyle incelendiğinde, niteliği itibarıyla vadesiz mevduat ilişkilerine uygun düştüğü söylenebilir. Vadesiz mevduatta, banka karşılığında bir faiz ya da başka bir ad altında ücret ödemeksizin müşterisinin kendisine tevdi ettiği parayı kullanmakta ve müşterisinin talep etmesi durumunda parayı müşterisine derhal iade etmektedir.

Mevduat sözleşmelerinde, banka çalışanlarının, mevduat işlemlerini takip etmesi, hesaba faiz girdilerinin eklenmesi gerektiği hallerde faizin tahakkuk ettirilmesi ya da vadeli hesaplarda vade bitiminde vadenin yenilenmesi gibi durumlarda, banka ile müşteri arasında aynı zamanda bir vekâlet ilişkisinin doğduğu kabul edilmektedir. Mevduat sözleşmesinin, bu hususlar da dikkate alınarak yukarıda ifade edilen tüketim ödücü, usulsüz tevdi ve vekâlet sözleşmelerini içinde barındıran karma bir sözleşme olduğu da kabul edilebilir²⁵.

Karma yapıli sözleşmelerde, kanunda öngörülen sözleşmelerin unsurları sözleşme özgürlüğü sınırları çerçevesinde bir araya gelerek yeni bir sözleşme meydana gelmektedir. Tekinalp'e göre, mevduat sahibinin asıl amacının paranın saklanmasından ziyade işletilerek kâr elde edildiği vadeli ve ihbarli mevduat ilişkilerinde, somut durumun özelliklerinden kaynaklanabilecek ayrik durumların sakli kalması şartıyla ödünç ve vekâlet sözleşmesi söz

²¹ Hikmet Küney, **Banka Tekniği**, 5. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1986, 2.

²² "*Banka ile tevdiat sahibi arasında tahassül eden münasebet bir karz münasebetidir*", Yarg.TD., K. 1812/3707, T. 17.5.1955, naklen, Çeker, 26.

²³ Yarg. TD, K. 2027/896, T. 7.4.1944, naklen, Tekinalp, 438.

²⁴ Tekinalp, 438.

²⁵ Çeker, 29.

konusu olur²⁶.

Son yıllarda Yargıtay'ın da haklı olarak kabul ettiği ve aynı zamanda doktrinde de benimsenen görüşe göre, mevduat sözleşmesi, kendine özgü yapısı olan (sui generis) sözleşme niteliğindedir²⁷. Bu görüşün benimsenmesi, mevduat ilişkisinin kanunda öngörülen sözleşme tiplerinden herhangi birine uygun düşmemesinden kaynaklanmaktadır²⁸.

Yargıtay'ın geçmişte mevduat ilişkisinin hukuki niteliğine yönelik farklı kararları olsa da son yıllarda istikrarlı bir şekilde bu görüş doğrultusunda kararlar verdiği görülmektedir²⁹.

İlgili kararlarda mevduatın, ağırlıklı olarak belirli bir kâr elde amacıyla bankalara tevdi edilmesinden dolayı karz akdine yaklaştığı, ancak paranın güvenilir bir kurum olan bankalarda saklanması amacı da güdüldüğü için vedia yani saklama sözleşmesini hatırlatan, ancak iki sözleşme tipine de tam manasıyla uymayan kendine özgü bir sözleşme olduğu vurgulanmaktadır. O halde mevduata ilişkin uyuşmazlıklarda, kıyas yoluyla ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde tüketim öduncü (TBK m. 386 vd.) ve istisnai durumlarda saklama sözleşmeleri (TBK m. 561 vd.) hükümleri uygulama alanı bulması gerekecektir³⁰.

1.2.2. Gine Hukuku'nda Mevduatın Hukuki Niteliği

Gine Hukuku'nda da mevduat sözleşmesinin hukuki niteliği kanunla düzenlenmemiştir ve çok az sayıda metin buna atıfta bulunmaktadır. Bu anlamda mevduat kavramının hukuki niteliğine ilişkin değerlendirmelere geçmeden önce, bu kavramın ve dolayısıyla mevduat

²⁶ Tekinalp, 438.

²⁷ Mevduat sahibine, banka çalışanı tarafından boş bir dekonta imza atılması neticesinde, çalışan banka personelinin, müşteri hesabından usulsüz para aktarılmasına ilişki açılan bir davada Yargıtay üyesinin karşı oy yazısında ifade edildiği üzere, "Mevduat, Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde tanımlanmış olup yerleşmiş Yargıtay kararlarına göre ödünç ve usulsüz tevdi akdinin unsurlarını içinde barındıran karma ve kendine özgü bir sözleşmedir", Yarg. 11.HD., E. 2014/12685, K. 2016/963, T. 28.1.2016, (www.kazanci.com.tr), E.T. (Erişim Tarihi): 10.02.2022.

²⁸ Kalender, 19.

²⁹ Yarg. 4.HD., E. 2015/15817, K. 2016/6449: "Bankalar kendilerine yatırılan paraları mudilere istendiğinde veya belli bir vadede aynı veya misli olarak iade etmekle yükümlüdürler. Bu tanımlamaya göre mevduat ödünç (karz) ile usulsüz tevdi sözleşmelerinin niteliklerini taşıyan kendine özgü bir sözleşmedir. Bunun sonucu olarak **mevduatın niteliğine** uygun düştüğü oranda ödünç (karz) veya usulsüz tevdi hükümlerinin kıyasen uygulanması gerekir. BK'nın 306. ve 307 maddeleri uyarınca ödünç alan, akdin sonunda ödünç verilen parayı iade ve eğer kararlaştırılmışsa faizi ile iadeye mecburdur. Aynı Kanun'un 372/1 madde uyarınca usulsüz tevdi de paranın nefi ve hasarı mutlak şekilde saklayana geçtiği için ayrıca açıklamaya gerek kalmadan saklayan bu parayı kendi yararına kullanabilir. Ancak mudi'nin istediği zamanda iade ile yükümlüdür. Bankalar türlü bahanelerle yararlandıkları bu mevduatı mudilere iadede kaçınmazlar"; Yarg. 12.HD., E. 2001/1313, K. 2001/2890, T. 16.2.2001; Yarg. 2.HD., E. 2004/6537, K. 2004/10591, T. 29.4.2004; Y. 12.HD E. 2010/21646, K. 2011/2512 T. 3.3.2011: "Mevduat yatırma, ağırlıklı olarak esas itibarıyla belli oranda faiz elde etme amacına yöneldiği için karz akdine daha çok yaklaşan, ancak güvenilir bir kurumda parayı muhafaza etme fikri ile vedia akdini hatırlatan kendine özgü bir akit tipidir. Mevduata uygulanacak hükümler, ancak kıyas yolu ile ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde karz akdi hükümleri ve istisnai hallerde vedia akdi hükümleri olacaktır", naklen, Kalender, 19, dn.13.

³⁰ Alıcı, 65.

ilişkinini kuran sözleşmenin bankacılık uygulamasının bir ürünü olduğunu ve yasal çerçevesinin esas olarak içtihat ve doktrine dayandığını ifade etmemiz mümkündür.

L/2013/060/CNT sayılı Bankacılık Kanunu'na göre, ".....bir bankanın halktan özellikle mevduat adı altında topladığı fonlar,.....iade etmeyi taahhüt ederek kendi hesabına tasarruf etme hakkına sahip olduğu fonlardır" (GBK m.3). Burada bankanın fonlar üzerinde serbestçe tasarruf edebilecek olması, aynen ya da diğer deyişle eşdeğer iade etme zorunluluğunun bulunmaması nedeniyle, mevduat Gine Hukuku kapsamında usulsüz bir tevdi (usulsüz vedia sözleşmesi) olarak algılanmaktadır³¹.

Mevduatın usulsüz tevdi olarak nitelenebilmesi için hem maddi hem de psikolojik yönlerinin mevcut olması gerekir. Maddi açıdan bakıldığında, usulsüz tevdi sadece takas edilebilen şeylerle ilgili olarak düşünülebilir. İade etmek için misli bir karşılığın olması gereklidir. Örneğin bir mücevher parçasının tevdiatı usulsüz tevdi olamaz, çünkü sadece aynı olarak iade edilebilir. Psikolojik açıdan bakıldığında, taraflar iadenin misli bakımdan eşdeğer olması gerektiği konusunda anlaşmış olmalıdır. Tarafların bu niyeti veya iradesinin herhangi bir yolla tespiti mümkündür. Burada önemli olan mevduat sözleşmesinin kendisinin kanıtlanması değil, tarafların söz konusu niyetinin tespit edilebilir olmasıdır ve bunun kanıtlanması da herhangi bir şekilde bağlı değildir³².

Gine Hukuku bakımından mevduatın hukuki niteliği genel itibarıyla bakıldığında, yukarıda belirttiğimiz üzere, usulsüz tevdi (vedia sözleşmesi) niteliğinde görülmekte, mevduat türleri bakımından ise karma ya da kendine özgü sözleşme özellikleri ön plana çıkmaktadır. Vadeli mevduat, tasarruf mevduatı ve müşterek (ortak) mevduatın hukuki niteliği, "karma sözleşme" olarak kabul edilmektedir³³. Doktrinde anılan türlerin karma sözleşme olarak nitelendirilmesi, sözleşme özgürlüğü ilkesi hatırlatılarak dile getirilmektedir. Bilindiği üzere Medeni Kanun'un sözleşme özgürlüğüne atıfta bulunan 1102. maddesi "*Herkes, sözleşme yapıp yapmamakta, dilediği sözleşmeyi yapmakta, kanunun koyduğu sınırlar içinde bunların içerik ve biçimini belirlemekte serbesttir. Sözleşme özgürlüğü, kamu düzenine ilişkin kuralların ihlaline izin vermez*" hükmünü içermektedir. Sözleşme özgürlüğü ilkesi, sözleşmenin hem özü hem de şekli bakımından tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere sözleşme özgürlüğü, kişinin sözleşmenin tarafını seçme özgürlüğünü, sözleşme yapıp yapmama özgürlüğünü ve sözleşmede yer alacak unsurları belirleme özgürlüğünü içermektedir. Bu husus, sözleşmede halihazırda mevcut olan yasal çerçeveye

³¹ Philippe Malaurie, **Droit des Contrats Spéciaux**, 12e édition, LGDJ, Paris, 2022, 425.

³² Alain Bénabent, **Droit des Obligations**, 20e édition, Dalloz, Paris, 2023, 148.

³³ Steph Camille, **Le dépôt en droit**, DDJ, Paris, 2016, 3.

yeni unsurlar veya özellikler eklenebileceği anlamına gelir. Böyle bir konsepte kavuşturulan bir sözleşme bakımından ise genel kurallar, Medeni Kanun'un 1105. maddesinde belirtildiği üzere, özel olarak taraflarca belirlenen kuralların yokluğunda geçerlidir³⁴. Bu bakımdan vadeli bir mevduat ya da ortak mevduat olarak adlandırılan türler, kanaatimizce bir kısım Türk Hukuku doktrini ve içtihatlarında da benimsendiği üzere, usulsüz tevdi, ödünç ve vekâlet sözleşmesi unsurlarının bazılarının yer aldığı ve sözleşme özgürlüğü ilkesi doğrultusunda karma bir yapıda karşımıza çıktığı bir hukuki nitelik arz etmektedir.

Vadesiz mevduatların hukuki nitelik değerlendirmelerine bakıldığında ise, "*kendine özgü yapısı olan sözleşme*" görüşü ağırlıklı olarak benimsenmektedir. Kendine özgü yapısı olan sözleşme, kanun tarafından tanımlanan geleneksel sözleşme kategorilerine girmeyen bir sözleşmedir. "*Kendine özgü yapıda*" terimi Latince'den gelmektedir. Belirli özellikleri nedeniyle benzersiz veya özel olan bir sözleşmeyi tanımlamak için kullanılmaktadır. Başka bir deyişle "*kendine özgü yapısı olan sözleşme*", alışlagelmiş kalıplara uymayan ve hukuki sonuçlarının özel olarak tespit edilmesi gereken bir sözleşme türü olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda vadesiz mevduatı, uygulamanın ve içtihat hukukunun gelişimini sağladığı "*kendine özgü yapısı olan bir sözleşme*" olarak nitelendirmek mümkündür³⁵.

Hukuki niteliği usulsüz tevdi, karma ya da kendine özgü yapısı olan sözleşme olsun, bu sözleşmeden özellikle banka bakımından önem arzeden birtakım yükümlülükler doğar. Bir mevduat hesabı açılması işlemi sonrasında, banka, müşterilerinden aldığı fonlar üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilir. Ancak mevduat sahibinin talebi üzerine eşdeğer tutarı iade etmekle yükümlüdür. Yani mevduat sözleşmesi bankaya iki ana yükümlülük yükler: *Fonları koruma yükümlülüğü* ve muhtemelen öngörüldüğü takdirde faiziyle birlikte *iade etme yükümlülüğü*. Anılan hukuki ilişkinin vadesiz mevduat olarak karşımıza çıkması durumunda ise, fonlar bankaya yatırılmış olsa bile, herhangi bir zamanda müşterinin talebi üzerine iade edilmesi gerekliliği söz konusudur³⁶.

Banka, mevduat olarak kendisine emanet edilen fonları kendi parasıymış gibi özenle koruma yükümü altındadır (GMK m.1927). Daha spesifik olarak koruma yükümlülüğü şunları içerir: Özellikle hırsızlığa karşı koruyarak mevduatın saklanması; herhangi bir hasar veya kayba uğramaması için mevduatın korunması.

Mevduat iade edilmezse, mevduat sözleşmesi hükümsüzdür. Zira bu sözleşmede taraflar

³⁴ Camille, 3-4.

³⁵ Emile Becqué, **Le Traité Pratique Des Droits Civils**, 2e édition, LGDJ, Paris, 2006, 959.

³⁶ Camille, 2.

(banka ve müşteri) mevduatı tutma ve iade etme konusunda anlaşmışlardır. Banka, mevduatı, mevduat sahibinin ilk talebinde olduğu gibi aynı durumda iade etmekle yükümlüdür (GMK m.1944). Başka bir deyişle, mevduat sahibinin sözleşmeyi tek taraflı olarak bildirimde bulunmaksızın feshetme hakkı vardır. Bu nedenle banka, mevduat sahibi talep eder etmez mevduatı iade etmeye her zaman hazır olmalıdır. Bu talep sözlü olarak veya başka şekilde gerçekleştirilebilir. Mevduatı iade etme yükümlülüğünün yerine getirilmesi mevduat sözleşmesini sona erdirir (GMK m.1945).

Mevduatı koruma yükümlülüğü bankanın asli yükümlülüğüdür ve yerine getirilmemesi mümkün değildir. Buna aykırı bir davranış söz konusu olduğunda kusurlu olmadığını kanıtlama yükümü ise bankaya aittir (GMK m.1928).

1.2.3. Karşılaştırma

Bankacılık sistemi bir ekonomi için hayati önem taşır ve mevduatlar bankaların kazanç kaynaklarının büyük bir bölümünü oluşturur. Bugüne kadar mevduatın hukuki niteliği ne Türk ne de Gine Hukuku'nda düzenlenmiştir.

Mevduatın hukuki niteliğine ilişkin yasal çerçeve esas olarak içtihat hukuku ve doktrine dayanmaktadır. Türk Hukuku'nda, mevduatın türüne bağlı olarak mevduatın hukuki niteliği konusunda görüş farklılıkları bulunmakta olup; bu görüşler mevduat sözleşmelerini usulsüz tevdi, karz veya kendine özgü yapısı olan sözleşme olarak nitelirmektedir. Gine Hukuku'nda ise genel nitelendirme usulsüz tevdi yönünde olmakla birlikte, türlere göre karma ve kendine özgü yapısı olan sözleşme nitelendirmesi de yapıldığı görülmektedir.

Her iki ülke banka hukuku bağlamında karşılaştığımızda, mevduat sözleşmelerinin hukuki niteliğine ilişkin değerlendirmenin benzeşmediğini görmekteyiz. Türk Hukuku'nda vadesiz mevduat genel olarak *usulsüz tevdi* olarak nitelendirilirken, Gine Hukuku'nda ise vadesiz mevduat *kendine özgü yapıda sözleşme* şeklinde değerlendirilmektedir. Türk Hukuku'nda vadeli mevduat genel olarak *karz (ödünç) sözleşmesi* olarak, Gine Hukuku'nda ise *karma sözleşme* olarak nitelendirilmektedir.

Aşağıda yer alan **Tablo 1.2**, her iki ülke banka hukukları kapsamında mevduat sözleşmelerinin hukuki niteliğine ilişkin karşılaştırmalı bir özet sunmaktadır.

Tablo 1.2 Türk ve Gine Banka Hukukları Açısından Mevduat Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği

Mevduatın Hukuki Niteliği Mevduat Türü	Gine Hukuku'nda Sözleşme Türü	Türk Hukuku'nda Sözleşme Türü
Vadesiz Mevduat	Kendine özgü yapıda sözleşme	Usulsüz Tevdi
Vadeli Mevduat	Karma sözleşme	Tüketim ödünçü (karz) sözleşmesi
Tasarruf Mevduatı	Karma sözleşme	Tüketim ödünçü (karz) sözleşmesi/ Karma sözleşme
İhbarlı Mevduat		Tüketim ödünçü (karz) sözleşmesi/ Karma sözleşme
Birikimli Mevduat		Tüketim ödünçü (karz) sözleşmesi/ Karma sözleşme
Ortak Mevduat	Karma sözleşme	
Profesyonel Mevduat /Ticari Mevduat	Karma sözleşme	Tüketim ödünçü (karz) sözleşmesi/ Karma sözleşme

İKİNCİ BÖLÜM

MEVDUAT TÜRLERİ

Banka mevduatları modern bankacılık sisteminin önemli bir parçasıdır. Bireylerin ve işletmelerin paralarını güvenli bir şekilde yatırmalarını ve belirli avantajlardan yararlanmalarını sağlarlar. Her birinin kendine has önemi ve özellikleri olan farklı banka mevduatı türleri vardır.

İlk banka mevduatı türü vadesiz mevduattır. Bu, ödemeler ve nakit çekme gibi günlük işlemler için kullanılan bir mevduattır. Vadesiz mevduatlar, sahiplerinin istedikleri zaman para yatırmalarına ve çekmelerine olanak tanıyan büyük bir esneklik sunar. Ayrıca çek yazmak ve havale yapmak için de kullanılabilirler. İkinci tür banka mevduatı tasarruf mevduatıdır. Tasarruf mevduatları uzun vadeli tasarruflar için tasarlanmıştır. Genellikle vadesiz mevduatlardan daha yüksek bir faiz oranı sunarlar ve mevduat sahiplerinin paralarını zaman içinde büyütmelerine olanak tanır. Tasarruf mevduatları, bir ev satın almak veya emekliliğe hazırlanmak gibi uzun vadeli finansal hedeflere ulaşmak için kullanılabilir. Bir diğer önemli mevduat türü vadeli mevduatlardır. Bunlar, mevduat sahibinin parasını önceden belirlenmiş bir süre boyunca bankada bırakmayı taahhüt ettiği sabit vadeli sözleşmelerdir. Karşılığında banka, genellikle tasarruf mevduatlarından daha yüksek olan sabit bir faiz oranı sunar. Vadeli mevduatlar kısa vadeli yatırımlar olarak kabul edilir ve genellikle belirli bir süre içinde büyük miktarlarda para büyütme için kullanılır.

Bu bölümde, Türk ve Gine Hukuku kapsamında mevduat türleri ele alınıp karşılaştırmaları yapılmaya çalışılacaktır. Bu karşılaştırmanın sonunda, her iki ülke banka hukuku bakımından da ortak olan mevduat türleri ile ortak olmayan türlerin yer aldığı bir tablo ile mevduat türlerinin karşılaştırılmasına yönelik bir özet yapılmış olacaktır.

2.1. Türk ve Gine Banka Hukuklarında Ortak Olan Mevduat Türleri

2.1.1. Tasarruf Mevduatı

2.1.1.1. Türk Hukuku'nda

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda tasarruf mevduatı; "*mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduat hesapları*" olarak tanımlanmaktadır (m.3). Tasarruf mevduatı gerçek kişiler tarafından türlü zahmetlere katlanılarak biriktirilen bir miktar parayı ifade eder ve banka hukuku mevzuatına bakıldığında, tasarruf mevduatının, mevduatın önemli bir türü olduğu görülür. Devletin bankacılık sektörüne yönelik düzenleme ve denetim yoluyla müdahalesinin temeli de öncelikle tasarruf mevduatının korunması düşüncesine dayanır³⁷.

Kanundaki tanımda banka ile tasarruf mevduatı sözleşmesi yapabilecek olanların sadece gerçek kişiler olabileceği düzenlenmiştir. Mali sistem dahilinde korunması gerekenler açısından yerinde bir düzenleme olmakla birlikte, düzenlemenin amacı dikkate alındığında, gerçek kişiler gibi korunması gerekli sosyal amaçlı vakıf, dernek ve sosyal yardımlaşma sandıklarının dahil edilmemesi eksiklik olarak dikkat çekmektedir. Bu nedenle biz de tasarruf mevduatı sözleşmesi yapacak olanların gerçek kişilerle sınırlı olmaması görüşüne³⁸ katılmaktayız.

Bankacılık Kanunu'ndaki tasarruf mevduatı tanımına ilişkin diğer bir husus da tasarruf mevduatı hesapları üzerinde ticari işlemler yapılmaması gerektiği noktasıdır. Tanımda "*.....münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan.....*" şeklinde bir ibare yer almaktadır. Bu ibare ile kanaatimizce çek keşidesi dışındaki ticari iş ve işlemler için tasarruf mevduatı hesaplarının kullanılmayacağı vurgulanmak istenmiştir. Ancak farklı şekillerde yorumlanmaya müsait bir duruma yol açmıştır. Zira çek keşide etmek TTK.780 vd.'de düzenlenmiş mutlak bir ticari iştir ve neden sadece çek keşidesi istisna tutularak diğer ticari işlemlere bu hesapların konu olamayacağı düzenlenmiştir, sorusunu akıllara getirmektedir. Burada bizim de katıldığımız görüş, tasarruf mevduatı hesabı üzerinden çek düzenlenerek yapılan işlemlerin, bu mevduat türünü "ticari mevduat" haline dönüştürmeyeceğinin vurgulandığını kabul yönündedir³⁹. Böylece vadesiz tasarruf mevduatı

³⁷ Seza Reisoğlu, **Bankalar Kanunu Şerhi**, Doğu Matbaa Yayıncılık, Ankara, 2000, 270.

³⁸ Yaşar Karayalçın, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, **Bankalar ve 70 Sayılı KHK Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar**, Ankara, 1984, 306.

³⁹ Erdoğan Moroğlu, Yeni Bankalar Kanunu Üzerine Düşünceler, **Ernst Hirsch'in Anısına Armağan**, Ankara, 1986, 179.

sözleşmesinde, mevduat sahibine her defasında hesabından para çekip ödeme yapmak yerine, bunu çekle yapabilme olanağı sağlanacaktır. Alman Hukuku'nda ise Kreditwesen Gesetz (KWG) m.21 hükmü uyarınca, tasarruf mevduatı hesapları üzerine çek keşide etmek mümkün değildir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda tasarruf mevduatı hesaplarının çek keşidesi için kullanılabilme imkânı, tasarruf mevduatı sahibi gerçek kişilere ödeme kolaylığı sağlama amacıyla verilmiş gözükmektedir. Ancak vadesiz tasarruf mevduatı sözleşmesini gerçek kişi tacir de yapabilir ve yüksek meblağlı bir vadesiz tasarruf mevduatı hesabından pekala ticari bir iş için bu hesap üzerine çek keşide edebilir. Zira çek keşidesinin bir üst sınırı yoktur⁴⁰.

Tasarruf mevduatı, bankacılık sisteminin standartlarına uygun olarak hesaplanan bir oranda faiz kazanır. Faiz ödemeleri taraflar arasındaki sözleşmenin haftalık, aylık veya yıllık olarak yapılmasına göre farklılık gösterir. Paranın Türk Lirası (TL), döviz ve hatta altın cinsinden olması fark etmeksizin çok çeşitli seçeneklerde bu hesap açılabilir. Ayrıca kişilerin her bir bankadaki tasarruf mevduatı hesabı için 400.000 TL'lik bir tavan dahilinde sigortalanması söz konusudur⁴¹.

2.1.1.2. Gine Hukuku'nda

Gine Hukuku'nda tasarruf mevduatı, “*genellikle bir banka veya finans kurumunda açılan ve yüksek düzeyde finansal güvenlik karşılığında yalnızca mütevazı bir getiri sunan mevduat*” şeklinde tanımlanmaktadır (GBK m.1).

Bir tasarruf mevduatı, genellikle sahibinin sınırlı sayıda işlemi ve para transferini ücretsiz olarak gerçekleştirmesine izin verir. Gine'de para çekme sayısı ayda 3 kez ile sınırlıdır. Tasarruf mevduatları, tahvil ve hazine bonolarından daha düşük faiz öder. Bu nedenle bu mevduatlarda uzun süre para tutulması tavsiye edilmez. Tasarruf mevduatları genellikle cari harcamalara yönelik olmayan parayı saklamak için kullanılır⁴².

Tasarruf mevduatı hesapları hususunda iki kategori söz konusudur. Birinci kategoride faiz oranı ve tavanı devlet tarafından düzenlenen hesaplar yer alır. İkinci kategoride ise bankaların kendi kurallarını belirlediği ve onlar tarafından tanımlanan genel koşullara göre düzenlenen hesaplar bulunmaktadır. Devlet tarafından düzenlenenler vergiye tabi değilken,

⁴⁰ M. Fahrettin Önder, Banka Hukukunda Tasarruf Mevduatı Sözleşmesi, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.8, S.1, 2003, 94.

⁴¹ Faaliyet Raporu, <https://www.tmsf.org.tr>, Erişim Tarihi: 01.03.2023.

⁴² Epargne et Investir, <https://www.orabank.net/fr/filiale/guinee>, Erişim Tarihi : 11.01.2021.

diğerleri alınan faiz üzerinden %30 vergiye tabidir⁴³.

Vadeli mevduatlar gibi diğer mevduatların aksine tasarruf mevduatlarının vade tarihi ve dolayısıyla sabit bir vadesi yoktur. Bir tasarruf mevduatından para çekmek ve ödeme yapmak çok az kural ve kısıtlamaya tabidir. Başka bir ifadeyle tasarruf mevduatı hesabına istenildiği zaman para yatırmak mümkündür. Faiz miktarı para yatırıldığı veya çekildiği zaman belirlenir⁴⁴.

Bir tasarruf mevduatının en önemli avantajlarından biri likiditesidir. Yani bu hesaba yatırılan fonlara yerel şubelerden, ATM'lerden veya internet üzerinden günün 24 saati erişilebilir. Tasarruf mevduatları, belirli harcamalar veya uzun vadeli hedefler için kenara para koymak için yararlı olabilir. Bir tasarruf mevduatı hesabı iş kaybı veya hastalık gibi öngörülemeyen olaylarla başa çıkmak için de kullanılabilir. Bu tür bir hesaba yatırılan para genellikle ortalama %1 ila %3 arasında mütevazı bir getiri sağlar⁴⁵.

Gine bankacılık mevzuatı ve sistemi açısından iki tür tasarruf mevduatı hesabı karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri normal (adi) tasarruf mevduatı, diğeri ise pozitif (artı) tasarruf mevduatı hesabıdır. Normal tasarruf mevduatı hesabı, *müşterinin talebi üzerine açılan ve sınırlı sayıda para çekme işleminin yapılabildiği mevduattır*. Bu hesap türü esneklik, ihtiyaç duyduğunuzda erişilebilirdir, faiz getirir ve hepsinden önemlisi kendi hızınızda ve gönül rahatlığıyla tasarruf etmek için idealdir. Normal tasarruf mevduatı 1 franktan itibaren vergi hariç yıllık %3 oranında ücretlendirilir. 1 GNF'den az ve 5.000.000 (*beş milyon*) GNF'den fazla bakiyeler için ödeme yapılmaz. Hem para yatırma hem para çekme işlemlerinde, yatırma işlemini takip eden iki haftanın 1. gününden itibaren faiz tahakkuk ettirilir. Para yatırma işlemleri bir önceki iki haftanın son gününden itibaren faizsiz olarak kabul edilir ve para çekme başına 590 GNF cezaya tabi olarak ayda 2'den fazla para çekme işlemi yapılamaz⁴⁶.

Pozitif (artı) tasarruf mevduatı hesabı ise, normal tasarruf mevduatı hesaplarından daha yüksek getirili bir mevduat olup, hesap açma sırasında bilinen bir faiz oranına ve müşterinin ihtiyaçlarına bağlı bir mevduat süresine sahiptir. Bu hesaplar ile normal tasarruf mevduatı hesapları arasındaki açık fark, pozitif tasarruf mevduatının normal tasarruf mevduatından daha fazla faiz kazanması ve her iki tarafın (banka ve müşteri) anlaşmasıyla daha fazla para

⁴³ Tout Savoir Sur Le Compte D'Epargne, <https://guinee.societegenerale.com/fr>, Erişim Tarihi : 15.07.2022.

⁴⁴ Epargne et Investir, <https://www.orabank.net/fr/filiale/guinee>, Erişim Tarihi : 11.01.2021.

⁴⁵ Epargne et Investir, <https://www.orabank.net/fr/filiale/guinee>, Erişim Tarihi : 11.01.2021.

⁴⁶ Tout Savoir Sur Le Compte D'Epargne, <https://guinee.societegenerale.com/fr>, Erişim Tarihi : 15.07.2022.

çekme imkânı sunmasıdır⁴⁷.

2.1.1.3. Karşılaştırma

Tasarruf mevduatı, bir banka veya benzeri bir kurumda bulunan, faiz getiren ve genellikle doğrudan ödeme yapmak için kullanılmayan vadesiz bir mevduattır. Tasarruf sahiplerinin birikimlerini geleceğe dönük olarak bu türde mevduat hesaplarına yatırdıkları düşünüldüğünde, tasarruf mevduatı hesaplarının devletler tarafından korunması sosyal ve ekonomik istikrarın da bir ölçüde güvencesi niteliği arzeder. Söz konusu olgusal gerçeklik, Türk ve Gine bankacılık mevzuatının tasarruf mevduatı sahiplerinin birikimlerini belirli oranda garanti altına almak ve korumak için aldığı önlemlerin kaynağını teşkil etmektedir.

Tasarruf sahiplerinin birikimlerinin ekonomi için bir finans kaynağı olduğunu, vatandaşların ve hatta bazen devletin çıkarlarına fayda sağladığını hatırlamak da önemlidir; bu da bir ülkede tasarrufların önemini göstermenin yanı sıra, bir ülkenin refah veya yoksulluk düzeyini ölçmenin bir yoludur.

Türkiye'de tasarrufların Gine'den daha yüksek olması sadece gelir farklılıklarıyla değil, aynı zamanda çok farklı ekonomik gerçeklerle de açıklanabilir. Türkiye gelişmekte olan planlı bir ekonomiye sahipken Gine ekonomik zorluklarla karşı karşıyadır.

Aşağıdaki **Tablo 2.1**'de Türk ve Gine banka hukukları kapsamında tasarruf mevduatı türünün karşılaştırılmasına yönelik özet bilgiler sunulmuştur.

Tablo 2.1 Türk ve Gine Banka Hukuklarında Tasarruf Mevduatı

Tasarruf Mevduatı	Gine Hukuku'nda	Türk Hukuku'nda
Tanım	Genellikle bir banka veya finans kurumunda açılan ve yüksek düzeyde finansal güvenlik karşılığında yalnızca mütevazı bir getiri sunan mevduat	Mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduat hesapları
Hukuki Niteliği	Karma sözleşme	Karz (ödünç) sözleşmesi / Karma sözleşme
Getiri Oranı	Yıllık % 3	Vadeye göre hesaplanmaktadır
Tavan Sigorta Tutarı	5.000.000 GNF	400.000 TL
Özellikleri	Faizli mevduat Sınırlı para çekilebilme Vergiye tabi olma	Faizli mevduat Sınırlı para çekilebilme Vergiye tabi olma

⁴⁷ Tout Savoir Sur Le Compte D'Epargne, <https://guinee.societegenerale.com/fr>, Erişim Tarihi : 15.07.2022.

2.1.2.Vadesiz Mevduat

2.1.2.1. Türk Hukuku'nda

Vadesiz mevduat, hesap sahibinin dilediği zamanda ve hiçbir koşul ve zorunluluğa bağlı olmaksızın mevduatını çekebilme yetkisine sahip olduğu türü ifade eder⁴⁸. Mevduat ve Katılım Fonlarının Vadeleri ve Türleri Hakkında Tebliğ⁴⁹ (MKFHT)'in ilgili hükmünde de vadesiz mevduat; "*bankanın izni aranmaksızın hesap sahibi tarafından istenildiği zaman kısmen veya tamamen çekilebilen, herhangi bir ihbar veya vade koşulu taşımayan ve faiz tahakkukları yıl sonunda veya hesabın kapatılmasında yapılan mevduattır*" şeklinde tanımlanmıştır (m.3/1-a).

Vade sözcüğü, bir borcun ödenecek hale gelmesi için gereken süre anlamına gelir. İşte bu bakımdan vadesiz mevduat kavramı, müşterinin istediği zamanda tamamen ya da kısmen para çekebilmek üzere yatırdığı paraları ifade eder. Müşteriler ya da diğer ifadeyle hesap sahipleri söz konusu bu vadesiz mevduat hesaplarında bulunan paralarını, makbuz imzalamak, üçüncü şahıslara havale yapmak, başka hesaplara virman ya da herhangi başka bir şekilde talimat vererek serbestçe kullanabilirler. Vadesiz mevduatta faiz verilip verilmemesi önemli değildir⁵⁰.

Vadesiz mevduat sözleşmesinde, istisnai durumlar dışında mevduat her an geri alınabilmektedir. Genellikle mudiler paralarını her an geri alabilmek için yatırır. Geri çekme hakkı şubeden ya da ATM'den olabilmektedir; ancak para çekme işleminin bir banka şubesinde yapılması gerekiyorsa iş günlerinde ve saatlerinde mümkündür. Müşteri bu hakkını belirli ölçüde kullanırken, örneğin büyük miktarda bir para çekme talebi söz konusu olduğunda, dürüstlük kuralı gereği bankaya makul bir süre verilmektedir⁵¹.

Bankalar iş bitiminde güvenlik nedeniyle şubelerde fazla para tutmazlar. Bu durumda, dürüstlük kuralı gereği bu tür para çekme işlemlerinde bankaya makul bir süre tanınmalıdır. Günümüzde internet bankacılığı ve mobil bankacılık kullanıcı sayısının artmasıyla hemen her gün ve her saat para çekme hakkından yararlanmak mümkündür. Ancak banka ATM'lerinden para çekmede günlük bir sınır vardır. Bankacılık uygulamasında bazı kişilerin mevduatları bakımından ise bu sınırlar öngörülmebilir. Buna örnek olarak emekli

⁴⁸ Mehmet Vurucu, Mustafa Ufuk Arı, **Güncel Gelişmeler Işığında Bankacılık Ürün ve Hizmetleri**, 2. Basım, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015, 34.

⁴⁹ RG: 22.06.2019, S.30809.

⁵⁰ Mehmet Takan, Melek Acar Boyacıoğlu, **Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem**, 8. Basım, Nobel Akademik Yayıncılık Ankara, 2015, 35.

⁵¹ Çeker, 52.

maaşları verilebilir. Ayrıca bu sınırlama, banka kartının üçüncü kişiler tarafından çalınması durumunda oluşacak kayıpların azaltılması, tek seferde fazla sayıda müşteriye kesintisiz hizmet verilebilmesi gibi nedenlerle tüm otomatik vezne makinelerinde günlük olarak yapılmaktadır. Bu noktada söz konusu uygulamanın adil olup olmadığı ve bunun vadesiz mevduatın istenildiği an çekilebilme özelliği ve mudi açısından da istediği an para çekme hakkının makul olmayan bir şekilde sınırlandırılması anlamına mı geleceği soruları akla gelmektedir. Normal şartlarda, vadesiz mevduat sözleşmesi çerçevesinde, bankanın çekme hakkını müşterilere sınırlamaması gerekmektedir. Ancak çekme hakkının sınırlandırılması, makul bir şekilde en fazla sayıda müşteriye hizmet sunabilmek için yapılmaktadır⁵².

Vadesiz mevduat hesapları üzerinden de faiz ödenmesi mümkündür. 2006/11188 sayılı Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kâr ve Zarara Katılma Oranları ile Özel Cari Hesaplar Dahil Bu İşlemlerde Sağlanacak Diğer Menfaatler Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı⁵³ uyarınca, bankalar mevduata faiz dışında menfaat temin edemezler (m.4)⁵⁴. Bu karara dayanılarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca yayımlanan Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kâr ve Zarara Katılma Oranları Hakkında 2020/3 sayılı Tebliğ⁵⁵, "*bankalarca, mevduata uygulanacak sabit veya değişken faiz oranları serbestçe belirlenir*" hükmünü içermesine rağmen vadesiz mevduat hesaplarına ödenecek faiz oranına kısıtlama getirmiş ve bu oranın "*yıllık % 0.25'i geçemeyeceğini*" öngörmüştür (m.3).

2.1.2.2. Gine Hukuku'nda

Gine bankacılık mevzuatında vadesiz mevduat, "*yatırılan fonların çek ibrazı ile ödenmesine, mevduattan mevduata transfer yapılmasına, kartla para çekilmesine vb. işlemler yapılmasına izin verilen mevduat*" olarak tanımlanmaktadır (GBK m.1/I).

Vadesiz mevduat, sahiplerine herhangi bir zaman kısıtlaması olmaksızın istedikleri zaman para yatırma ve çekme imkânı veren bir banka mevduatı türüdür. Bireyler ve işletmeler tarafından günlük işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan en yaygın mevduat türüdür. Vadesiz mevduatlar genellikle yatırılan paraya kolay ve rahat erişim sunar. Bu da söz konusu mevduat türünü günlük para yönetimi için popüler bir seçim haline getirir. Ancak

⁵² Tekinalp, Bankacılık, 439.

⁵³ RG :22.11.2006, S.26354.

⁵⁴ İstisna olarak, "*.....belirli bir mevduat veya katılım fonu bakiyesinin bankada tutulması zorunluluğunun bulunmaması kaydıyla maaş ödeme ve/veya belirli hizmetlerin sunulması kapsamında yapılan protokoller uyarınca anlaşma yapılan kurumlara ve/veya kurum çalışanlarına sağlanacak aynı veya nakdi menfaatler*" bu düzenlemenin dışında tutulmuştur (m.4).

⁵⁵ RG : 10.02.2020, S.31035.

diğer türlere kıyasla genellikle fazla faiz getirisi yoktur⁵⁶.

Vadesiz mevduat, psikolojik (niyet unsuru) ve maddi unsur ile karakterize olan bir türü ifade eder. Psikolojik unsur (niyet unsuru), banka ve müşterisinin vadesiz mevduat hesabı açılmasına ilişkin açık iradesi veya arzusunu içerir. Bu açık niyet olmaksızın vadesiz mevduattan bahsedilemez. Niyet unsuru tek başına yeterli olmasa da vadesiz mevduat kabulüne esas teşkil etmektedir. Maddi unsur ise, bankaya yatırılan toplam fon veya para miktarını ifade etmektedir. Kısaca bu unsur bakımından mevduat, hesaba yatırılan para toplamı olarak tanımlanmaktadır⁵⁷.

Vadesiz mevduat, *genellik* ve *karşılıklılık* özelliklerini taşımaktadır. *Genellik ilkesi*, müşterinin özel bir anlaşma yapmasına veya karşı çıkmasına gerek kalmadan yatırılan paranın banka tarafından otomatik olarak vadesiz mevduat hesabına kaydedilmesi anlamına gelir. Ancak bu ilke, tarafların ortak menfaati doğrultusunda düzenlendiği için banka ve müşteri tarafından değiştirilebilir veya iptal edilebilir bir koşulu ifade eder. Banka ve müşteri, belirli mevduatların vadesiz mevduata girmeyeceği ve özel bir mevduat hesabı oluşturacağı konusunda anlaşabilir. *Karşılıklılık ilkesi* ise, bankanın alıcı müşterisinin ise verici olduğu anlamına gelmektedir. Bu mütekabiliyetin kesilmesi mevduatın kapanmasına veya sona ermesine yol açmaktadır⁵⁸.

Vadesiz mevduatın avantajı, likit ve güvenli olması, ödemeleri kolaylaştırması ve çek karnesi alınmasına olanak sağlamasıdır. Vadesiz mevduatlar müşterilerin paralarına kolay erişim sağlamalarını mümkün kılar. Müşteriler para çekebilir, fatura ödeyebilir, para transferi yapabilir veya banka kartıyla ödeme yapabilir⁵⁹.

Bu tür mevduat hesaplarına yatırılan para, genellikle dolandırıcılık gibi eylemlere karşı güvenlik amaçlı önleme tedbirleri ile korunmaktadır. Bu hesaplarda bulunan paralar, nakit kullanım zorunluluğu olmadan çevrimiçi işlemler, telefon veya banka kartı ödemeleri ile kolaylıkla transfer edilebilmektedir. Yine üçüncü şahıslara ödeme yapmayı kolaylaştıran çek düzenleme işlemi de vadesiz mevduatlar üzerinden yapılabilmektedir. Ayrıca, vadesiz mevduatın özelliklerinin ve faydalarının bankadan bankaya değişebileceğini de unutmamak gereklidir⁶⁰.

⁵⁶ Bonneau, 60.

⁵⁷ Bonneau, 60.

⁵⁸ Hervé Causse, **Droit Bancaire et Financier**, 5e édition, Dalloz, Paris, 2016, 550.

⁵⁹ Compte Courant, <https://www.orabank.net/fr/filiale/guinee>, Erişim Tarihi : 11.01.2021.

⁶⁰ Epargne, <https://www.ecobank.com/gn>, Erişim Tarihi : 12.11.2022.

2.1.2.3. Karşılaştırma

Ödeme mevduatı olarak da bilinen vadesiz mevduat, günlük finansal işlemler (ödemeler, transferler, para çekme) için kullanılır. Bu yüzden "ana mevduat" olarak adlandırılır.

Vadesiz mevduat sadece banka ile müşterileri arasındaki ilişkinin başlangıcı değil, banka işletmesinin de can damarı olarak niteleyebileceğimiz öneme sahip bir faaliyet koludur. Vadesiz mevduat sayesinde banka dinamik bir hizmet yelpazesi sunabilir ve harcamalarını kârlı hale getirebilir.

Türkiye'de vadesiz mevduat hesapları üzerinden ödeme işlemleri dışında daha fazla hizmet sunulabilmesi, Gine Hukuku'ndaki vadesiz mevduat türüne göre işlem yelpazesinin genişliğini bize göstermektedir. Ayrıca Türk bankacılık mevzuatı çerçevesinde vadesiz mevduatlar üzerinden % 0.25'e kadar faiz kazanılabilmektedir. Fakat Gine bankacılık mevzuatı bakımından böyle bir kazanım söz konusu değildir.

Tablo 2.2 Aşağıdaki tabloda Türk ve Gine Hukuku bakımından vadesiz mevduat türünün karşılaştırılmasına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.2 Türk ve Gine Banka Hukuklarında Vadesiz Mevduat

Vadesiz Mevduat	Gine Hukuku'nda	Türk Hukuku'nda
Tanım	Yatırılan fonların çek ibrazı ile ödenmesine, mevduattan mevduata transfer yapılmasına, kartla para çekilmesine vb. işlemler yapılmasına izin verilen mevduat.	Bankanın izni aranmaksızın hesap sahibi tarafından istenildiği zaman kısmen veya tamamen çekilebilen, herhangi bir ihbar veya vade koşulu taşımayan ve faiz tahakkukları yıl sonunda veya hesabın kapatılmasında yapılan mevduattır.
Hukuki Niteliği	Kendine özgü yapıda sözleşme	Usulsüz Tevdi
Özellikleri	Faizsiz mevduat Sınırsız para çekilebilme Çeşitli ödeme yöntemleri sunabilme	Faizsiz mevduat Sınırsız para çekilebilme Çeşitli ödeme yöntemleri sunabilme
Getiri Oranı	Yok	Yıllık % 0.25'e kadar faiz kazandırabilir
Azami Sigorta Tutarı	5 000 000 GNF	400.000 TL

2.1.3.Vadeli Mevduat

2.1.3.1. Türk Hukuku'nda

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'nin Mevduat ve Katılım Fonlarının Vadeleri ve Türleri Hakkında 2007/1 sayılı Tebliği (MKFVTHT)⁶¹ uyarınca vadeli mevduat, "1 aya kadar vadeli (1 ay dahil), 3 aya kadar vadeli (3 ay dahil), 6 aya kadar vadeli (6 ay dahil), 1 yıla kadar vadeli ve 1 yıl ve daha uzun vadeli (1 ay, 3 ay, 6 ay ve yıllık faiz ödemeli) olarak açılabilir mevduattır" (m.3/1-c). Bu tanım vadeli mevduatın, vadenin belirli bir tarih (1 ay, 3 ay gibi) olarak öngörüldüğü mevduat türü olduğu sonucuna götürmektedir.

Bankalarda belirli bir zaman dilimi sonrasında ve bu süre bitiminde faiziyle birlikte para çekilmesine olanak veren mevduat türüdür. Burada hesap sahibi vade sonunda parasını geri almakta ve bu süre zarfında hesaba borç/alacak işlem girişi yapılması mümkün olmamaktadır. Yani hesaptan yapılacak kısmi bir ödeme yahut hesap üzerine para yatırma işlemleri vade bitimi öncesinde yapılırsa bu hesap vadeli niteliğini kaybederek vadesiz mevduat hesabına dönüşmektedir. Ancak vadeli mevduat hesaplarından banka onayı ile vade süresinden önce para çekilebilmesi mümkündür. Yaptığımız bu açıklamalar çerçevesinde vadeli mevduatı, mevduatın ancak belirli bir süre sonunda çekilebileceği hususunda banka ile müşteri arasında yapılan anlaşmaya dayanan mevduat türü olarak tanımlamak mümkündür⁶².

Düzenlemelerde 1 ay ve 3 aya kadar gibi ifadeler kullanıldığından bu süreler içindeki herhangi bir tarih vade tarihi olarak kabul edilebilmektedir. Bu nedenle taraflar vade tarihleri konusunda büyük bir serbestliğe sahiptir. Ay veya yıl yerine ara vadeler (örneğin 32 gün, 366 gün vb.) belirlenmesi doktrin ve uygulamada "kıvrık vade" olarak adlandırılmaktadır⁶³.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, vadeli mevduatlar belirlenen vade tarihinden önce çekilemezler. Ancak Bakanlar Kurulu Kararı⁶⁴ uyarınca, bankalar, vadesiz mevduata uygulanan faiz oranının uygulanması şartıyla, mevduatın vadesinden önce çekilmesine izin verebilirler⁶⁵ (m.7). Paranın bir kısmının vade tarihinden önce çekilmesi halinde, taraflar

⁶¹ RG : 03.02.2007, S.26423.

⁶² Vurucu ve Arı, 35.

⁶³ Seza Reisoglu, **Bankacılık Kanunu Şerhi**, 2.Basım, Yaklaşın Yayıncılık, Ankara, 2015, 1218.

⁶⁴ Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kâr ve Zarara Katılma Oranları ile Özel Cari Hesaplar Dahil Bu İşlemlerde Sağlanacak Diğer Menfaatler Hakkında 2006/11188 sayılı Karar (RG: 01.01.2013, S.28515).

⁶⁵ "Uygulamada bankalar bir kısım para çekilmesi halinde vadeyi bozmakta ve hesabın ya vadesiz mevduata dönüşmesini veya yeni bir vade anlaşmasıyla hesap bakiyesi üzerinden vadeli mevduat hesabı açılarak işlem yapılmasını kabul etmektedir. Ancak TCMB tarafından banka genel müdürlüklerine gönderilen 07.01.2011 tarihli bir yazıyla, vadeli hesaptan kısmi para çekilmesi halinde kalan kısım için vadenin devam etmesi

arasındaki anlaşmaya bağlı olarak vadenin tamamı veya sadece çekilen kısım ihlal edilmiş sayılabilir⁶⁶.

Sadece çekilen kısmın vadesi iptal edilmiş sayılırsa, kalan kısmın vadesi orijinal koşullar altında devam eder. Bakanlar Kurulu Kararı, bir yıl veya daha uzun vadeli mevduatlar için kısmi çekimin azami tutarının, anaparanın %50'si olabileceğini öngörmektedir.

Vadeli mevduat hesabı açmak için ödenmesi gereken asgari tutar 1.000 TL olup bu tutar taraflar arasında mutabık kalınan vade tarihine göre ücretlendirilmektedir. Genel olarak tutar brüt olarak faturalandırılır ve hesap işletim masrafı alınmaz. Yurt içinde açılan TL mevduatlar üzerinden 6 aya kadar (6 ay dahil) %5, 1 yıla kadar (1 yıl dahil) %3, 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda ise % 0 stopaj kesintisi yapılır⁶⁷.

2.1.3.2. Gine Hukuku'nda

Vadeli mevduat, "bir banka mevduat hesabına yatırılan ve bloke edilen bir miktar para" olarak tanımlanmaktadır. Genellikle tek seferlik bir ödemedir. Bu mevduat, ancak sözleşme imzalandığında belirlenen belirli bir sürenin (örneğin 3 ay) sonunda geri alınabilir⁶⁸.

Söz konusu hesaba yatırılan para karşılığında mevduat sahibi banka tarafından serbestçe belirlenen bir getiri alır. Anapara sözleşmede öngörülen vade tarihinde geri ödenir. Vadeli mevduat sözleşmesinin vadesinden önce feshedilmesi halinde ceza uygulanabilir. Ancak bazı sözleşmeler sahibine erken geri ödeme yapılmasına izin vermektedir. Bu durumda ödenecek para *pro rata temporis (kısmi süreyle orantılı)* olarak hesaplanır, yani tahakkuk eden süreye ve vadeli mevduatın sonlandırıldığı andaki faiz oranlarının seviyesine göre ayarlanır.

Vadeli mevduatın temel avantajı sahibinin risksiz bir biçimde yatırılan para üzerinden garantili bir getiri elde etmesidir. Vadeli mevduattan elde edilecek faiz, sözleşmede belirtilen yöntem ve sıklığa göre hesaplanır. Örneğin, geleneksel bir vadeli mevduat genellikle 12 ila 24 ay arasında bir süre için açılır ve para piyasasına yakın sabit bir oranda faiz kazanır. Sözleşme vadesi dolduğunda mevduat sahibi anaparasını kazanılan faizle yuvarlayarak geri alır. Aşamalı vadeli mevduat ile fonlar 84 aya kadar daha uzun bir süre için yatırılabilir. Faiz oranı yılda bir kez önceden belirlenen bir miktarda artırılır. Dolayısıyla bu artışın miktarı önceden bilinmektedir. Mevduat sahibinin seçimine bağlı olarak faiz periyodik olarak (aylık,

gerektiği bildirilmiştir" (Beyza Er, Mevduat Sözleşmesinin Tanımı, Kurulması ve Türleri, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD)**, Y.13, S.49, 2022, 506, dn.86.

⁶⁶ Tekinalp, 440.

⁶⁷ Vadeli Mevduat, <https://www.yapikredi.com.tr>, Erişim Tarihi : 03.09.2023.

⁶⁸ Bonneau, 60.

üç aylık, altı aylık veya yıllık) ödenebilir veya sözleşmede belirlenen vade sonunda anapara ödemesi ile birlikte tahakkuk ettirilebilir⁶⁹.

Tüm vadeli mevduatlarda ortak olan koşullara ek olarak, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde müşteri ile hesabı yöneten banka arasındaki anlaşmayla belirlenen kurallara tabi olan çeşitli vadeli mevduat türleri vardır. Ancak genel olarak bankalar, faiz oranlarını düzenleyen kurallara göre sınıflandırılan üç ana vadeli mevduat türü sunmaktadır: *Sabit oranlı* vadeli mevduatlar, *aşamalı oranlı* vadeli mevduatlar ve *değişken oranlı* vadeli mevduatlar⁷⁰.

- Sabit oranlı vadeli mevduat, en yaygın vadeli mevduat şeklidir ve bankalar tarafından en sık sunulandır. Faiz, sözleşmenin sonunda toplu olarak ödenir. Müşteri daha sonra parasını ve kazandığı faizi geri alır⁷¹.
- Aşamalı oranlı vadeli mevduat, genellikle sabit oranlı vadeli mevduatlardan daha uzun bir taahhüt süresine sahiptir (ortalama 2 ila 4 yıl arasında). Bu tür mevduatlarda sunulan faiz oranları başlangıçtan itibaren bilinir ve garanti edilir. Faiz oranları aşamalıdır, yani fonlar ne kadar uzun süre yatırımda kalırsa o kadar artar. Faiz her dönemin sonunda ödenir (sözleşmede kararlaştırılanlara bağlı olarak aylık, üç aylık, altı aylık veya yıllık).
- *Değişken oranlı* vadeli mevduat, uygulanan faiz oranları bir referans endeks ile buna ilave olarak sabit bir orana dayalı olan mevduattır. Faiz oranları her dönem sonunda (sözleşmede kararlaştırılanlara bağlı olarak aylık, üç aylık, altı aylık veya yıllık) ödenir ve anaparaya eklenir, yani bir önceki dönemin anaparası ile yeniden yatırılır. Bu şekilde alınan faiz bir sonraki dönem için faiz kazandırır⁷².

2.1.3.3. Karşılaştırma

Vadeli mevduat, yatırılan tutarların belirli bir süre bloke edilmesi koşuluyla yüksek faiz oranı sunan bir mevduat türüdür. Vadeli mevduatlar vadesiz mevduatlar ile hemen hemen aynı özelliklere, aynı ekonomik ve sosyal avantajlara sahiptir. Vadeli mevduat ile vadesiz mevduat arasındaki gerçek fark, para çekme imkânı noktasındadır.

Vadesiz mevduatlarda üç defaya kadar para çekme işlemi yapılabilirken vadeli mevduatlarda para çekme işlemi mümkün değildir ve cezaya maruz kalma riski vardır. Bu iki mevduat

⁶⁹ Compte A Terme, <https://www.ubaguinea.com>, Erişim Tarihi : 16.07.2023.

⁷⁰ Compte A Terme, <https://www.economie.gouv.fr>, Erişim Tarihi : 25.10.2023.

⁷¹ Compte A Terme, <https://www.moneyvox.fr>, Erişim Tarihi : 27.09.2023.

⁷² Compte A Terme, <https://www.economie.gouv.fr>, Erişim Tarihi : 25.10.2023.

türünün ekonomik ve sosyal faydaları aynıdır.

Her iki mevduat türü de yarattıkları faiz aracılığıyla geleceğe hazırlanmaya yardımcı olur ve bankalardan alınabilecek kredi aracılığıyla ekonominin finansmanına katkıda bulunabilir. Bu iki mevduat türüne ödenen faizin vergiye tabi olduğu da unutulmamalıdır.

Tablo 2.3 Türk ve Gine banka hukukları kapsamındaki vadeli mevduat türünün karşılaştırılmasına ilişkin özet bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.3 Türk ve Gine Banka Hukuku Kapsamında Vadeli Mevduatların Karşılaştırılması

Vadeli Mevduat	Gine Hukuku'nda	Türk Hukuku'nda
Tanım	Bir banka mevduat hesabına yatırılan ve bloke edilen bir miktar para	Vadenin belirli bir süre (1 ay, 3 ay gibi) olarak öngörüldüğü mevduat türü
Hukuki Niteliği	Karma sözleşme	Tüketim ödünçü (karz) sözleşmesi
Getiri Oranı	Sözleşme türüne bağlıdır	Vadeye bağlıdır
Özellikleri	Faizli mevduat Vadesinden önce çekilememe Vergiye tabi olma	Faizli mevduat Vadesinden önce çekilememe Vergiye tabi olma

2.2. Türk Hukuku'nda Bulunan Diğer Mevduat Türleri

2.2.1. İhbarlı Mevduat

TCMB Tebliği'ne göre ihbarlı mevduat; “*çekileceği tarihten 7 gün önce yazılı bir ihbar verilmek suretiyle çekilebilecek mevduattır*” (m.3/1, b). İhbarlı mevduatı, mevduat sahibinin herhangi bir zamanda bankasına haber verdiğinde mevduatını çekebileceği bir tür olarak tanımlamak mümkündür. Bu durumda herhangi bir vade belirlenmez ve vade belirleme konusundaki ehliyet mevduat sahibine verilir. Doktrinde Tekinalp'e göre ihbarlı mevduat ve vadesiz mevduat arasında benzerlik söz konusudur. Zira burada da mudinin dilediği zamanda para çekme hakkı vadesiz mevduatta olduğu gibi korunmaktadır⁷³. Diğer bir görüşe

⁷³ Tekinalp, 440.

göre, ihbarlı mevduat ve vadeli mevduat aynıdır, çünkü farkı yaratan paranın çekilme şekli ve vade sonundaki ihbar süresidir⁷⁴.

TCMB'nin 2007/1 sayılı Tebliği'nde ihbar süresi yedi gün olarak belirlenmiştir. Bu süre zorunlu değildir, banka bu süreden kendi lehine feragat edebilmekte ve talebi üzerine hesap sahibine ödeme yapabilmektedir. Bunun ötesinde, taraflar kısa veya uzun bir süre üzerinde anlaşabilmektedirler. İhbar süresinin uzun olması veya bankanın kendiliğinden süreyi uzatabileceği durumlarda, sözleşme hükümleri genel işlem şartı niteliğinde ise ayrıca inceleme yapılması gerekmektedir. İhbar süresinin daha uzun olduğu genel işlem koşulu, hesap sahibinin bu koşul hakkında açıkça bilgilendirilmesi halinde sözleşmenin bir parçası olacaktır⁷⁵. İhbar süresinin makul olmayan bir şekilde uzun olması halinde, bu hüküm işin doğasına aykırı olduğu için yazılmamış sayılmalıdır⁷⁶.

TCMB Tebliği'nde ihbarın yazılı olduğu belirtilmiştir. Ancak yazılı şeklin geçerlilik koşulu (TBK m.12/1) olduğu söylenemez. İhbar süresinin belirlenmesinin amacı dikkate alındığında, sürenin işleminde ihbarın bankaya ulaştığı tarih esas alınmalıdır⁷⁷.

İhbarlı mevduat hesabı farklı özelliklerde açılabilir. İstenildiğinde faizli bir mevduat hesabı olarak açılabilir. Ayrıca vadesiz ihbarlı mevduat hesabı açmak da mümkündür. Bu tür hesaplar özellikle yüksek miktarda nakit çekimlerde oldukça avantajlıdır. Örneğin; bir banka şubesinden tek seferde 3 milyon TL çekilmek istendiğinde, paranın hemen hazır olması mümkün olmayabilir. İhbarlı mevduat hesabı sahipleri bu noktada daha kârlıdır; zira banka parayı gününde hazırlayamadığı takdirde ayrıca gecikme faizi ödemek durumunda kalacaktır⁷⁸.

2.2.2. Birikimli Mevduat

TCMB Tebliği (MKFVTHT) uyarınca birikimli mevduat ; *“asgari 3 yıl vade ile açılan, sözleşme ile belirlenen aylık veya üç aylık sürelerde hesaba para yatırmaya imkân veren mevduattır”* (m.3/1-ç). Birikimli mevduat sözleşmesinde klasik vadeli mevduat sözleşmesinden farklı olarak vade bozulmadan mevduat yatırılmasına imkân tanınmaktadır. Mevduatı geri almak için sözleşmede kararlaştırılan vade en az üç yıl olabilir ve tarafların

⁷⁴ Oruç Hami Şener, **Banka Mevduatı ve Hukuki Niteliği**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, 53; Erdem, 263.

⁷⁵ TBK m.21/1.

⁷⁶ TBK m.21/2.

⁷⁷ Çeker, 54-55.

⁷⁸ İhbarlı Mevduat Hesabı Nedir?, <https://www.hangikredi.com/bilgi-merkezi/ihbarli-mevduat-hesabi>, Erişim Tarihi : 13.06.2023.

anlaşmasına göre mevduat sahibi, aylık veya üç aylık sürelerde para yatırabilir⁷⁹. Mevduata ilave yapıldıkça, bu eklenen miktar için de faiz işletilmektedir⁸⁰.

Birikimli mevduatı, banka ve mevduat sahibi arasında mevduat sözleşmesinin imzalandığı anda mevduatın belirli bir süre sonunda geri ödeneceğinin anlaşıldığı mevduat türü olarak tanımlamak mümkündür. Bu nedenle birikimli mevduat da vadeli mevduata dahildir. Vadeli mevduat sözleşmesinde vadeye kadar hesaba ilave yapılamazken, birikimli mevduatta vade etkilenmeden para yatırılması mümkündür. Para çekme için taraflar arasında anlaşılan son tarih en az üç yıl olabilmektedir. Buna rağmen tarafların kararlarına göre ayda ya da üç ayda bir de para yatırılabilir⁸¹. O tarihte herhangi bir tutar mevduata yatırıldıkça bu tutarlar için faiz işletilmektedir.

Genel olarak birikimli mevduatta, ödemede mutabık kalınan süreler içinde temerrüde düşülmesi ve mevduatın vadesiz hesaba aktarılması durumunda sözleşmenin feshedilmesine ilişkin hüküm bulunmaktadır. Vadeli mevduatta olduğu gibi birikimli mevduat sözleşmesinde de vadesiz mevduat sözleşmesinde uygulanan faiz oranının bankanın kabulü ile uygulanması şartıyla vadesinden önce iade hakkı kullanılabilir. Ayrıca bankanın kabulü ile vadesinden önce de kısmi çekim yapılabilir. Birikimli mevduat hesabının faiz tahakkukları 1 yıllık dönem sonlarında olduğu için, 1 yıl ve üzeri mevduatlara uygulanan daha düşük vergi oranlarından faydalanabilir. Mevduata düzenli ödeme talimatı verildiği zaman ek bir işlem yapılmasına gerek kalmadan aylık ve 3 aylık periyotlarda hesaba bakiye aktarımı gerçekleşecektir. Vade sonunu beklemeden hesaba istenilen sıklıkta ve tutarda para yatırarak birikim yapılabilir⁸².

2.2.3. Kur Korumalı Vadeli Mevduat

2.2.3.1. Kur Korumalı Vadeli Mevduat Hesabına İlişkin Hukuki Çerçeve

Türkiye ekonomisi, enflasyonun ülke sakinlerinin satın alma gücünü aşındırmasıyla yıllardır kriz içindedir. Bu kriz, Türk lirasının serbest düşüşü karşısında pek çok kişinin başta dolar olmak üzere yabancı para birimlerine yönelmesiyle 2018'den bu yana yeni bir hal almıştır. Bu olgu karşısında devlet, giderek boğulan ekonomiyi kurtarmak için başka alternatifler aramak zorunda kalmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, 22 Aralık 2021 tarihinde *Kur Korumalı Mevduat* adı verilen

⁷⁹ Akyol, 4.

⁸⁰ Çeker, 55.

⁸¹ TCMB'nin 2007/1 sayılı Tebliği'nde 23.07.2015 tarihinde yapılan değişiklik ile vadenin asgari üç yıl olabileceği düzenlenmiştir. Değişiklikten önce öngörülmüş olan asgari vade süresi beş yıldır.

⁸² İhbarlı Mevduat, <https://www.vakifbank.com.tr>, Erişim Tarihi: 03.09.2023.

yeni bir finansal ürünü piyasaya sürmüştür. Bu finansal ürün, tasarruf sahiplerini TL'yi tercih etmeye teşvik etmek ve böylece yabancı para birimlerine olan talebi azaltmak için tasarlanmıştır⁸³.

Yabancı para birimine çevrilebilir mevduat uygulamasının Türk bankacılık sistemi için yeni olmadığı, 1960'larda var olduğu ve 1975'te terk edildiği unutulmamalıdır. Günümüzde yabancı para birimine çevrilebilir mevduat uygulaması 1960'lı yıllardan farklı olmakla birlikte, yabancı paraya çevrilebilir mevduat sistemi iki noktada özetlenebilir. Birincisi, döviz tevdiat hesaplarına kur garantisi sağlamak, ikincisi de hesaplara yatırılan tutarların TL cinsinden yurt içi kredilerde kullanılmasına imkân vermek ve hesaba konu olan dövizlere Avrupa piyasasının üzerinde getiri sağlamaktır⁸⁴. Bir ülkenin döviz rezervlerinin önemli bir bölümünü oluşturan yabancı para birimine çevrilebilir mevduat uygulaması, hesap bakiyelerinin ve kredilerin hangi amaçlarla kullanıldığının kontrol edilememesi, ilk uygulandığında kısa vadeli döviz mevduatlarına uygulanan yüksek faiz oranları ve kur farkları için Hazine tarafından yapılan ödemelerin yüksek maliyeti gibi nedenlerle eleştirilmektedir⁸⁵. Yabancı para birimine çevrilebilir mevduatlar, bankalardaki tasarrufları artırarak toplanan dövizleri kredilere kanalize ederek bankalar ve ulusal ekonomi için katma değer yaratabilir⁸⁶. Kur korumalı vadeli mevduatın kapsamının aksine, 1967 ve 1979 yıllarında uygulanan yabancı para birimine çevrilebilir mevduat uygulaması sınırlı bir kapsama sahipti. Kur korumalı vadeli mevduat ise sadece ülkeye yabancı para akışını çekmeyi değil, aynı zamanda yurt içi işlemlerin ulusal para cinsinden yapılmasını teşvik etmeyi de amaçlamaktadır. Kur korumalı vadeli mevduat aynı zamanda fiziki altın varlıkların kaydılaştırılmasını ve ekonomik sisteme sisteme entegre edilmesini, kayıt dışı varlıkların ise kayıt altına alınmasını garanti etmeyi amaçlamaktadır⁸⁷.

Kur korumalı TL vadeli mevduat hesabı, yabancı para birimlerinin Türk Lirası ile arasında oluşan kur farkının vade sonunda faiz oranından daha fazla artması durumunda, söz konusu bu kur farkı bakımından ilgili hesaba koruma sunan bir vadeli mevduat ürünüdür. 5206 sayılı “Mevduat ve Katılma Hesaplarının Kur Artışlarına Karşı Desteklenmesine İlişkin”

⁸³ Nuri Öztürk, TCMB'nin Liralaşma Stratejisi Adımları, **5. International İzmir Economics Congress**, 25-26 Şubat 2022, 183.

⁸⁴ Altan Fahri Gülerci, Kur ve Fiyat Farkı Korumalı Banka Hesapları İle Fiziki Altınların Kaydılaştırılmasına İlişkin Düzenlemelerin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (NEÜHFD)**, C.5, S.2, 2022, 604.

⁸⁵ T. Murat Özden, Döviz Çevrilebilir Mevduat Hesabı, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.8, S.2, 1992, 146-148.

⁸⁶ Özden, 120-124.

⁸⁷ Gülerci, 605.

Cumhurbaşkanlığı (CB) Kararı⁸⁸ ile banka hukuku mevzuatına girmiştir. Bu Karar'da kur korumalı hesap, "*bankalar nezdinde açılan ve destek sağlanan Türk Lirası mevduat hesabı*" olarak tanımlanmıştır (m.3/d).Tüzel kişilere genişletilmeden önce, kur korumalı mevduatın (KKM) yararlanıcıları "*işçiler, serbest meslek sahipleri ve yurt dışında kendi hesabına çalışan Türk vatandaşları dahil olmak üzere Türkiye'de yasal olarak ikamet eden gerçek kişiler*" idi (5206 sayılı Karar m.3/ğ, h). Anılan CB Kararı dışında TCMB'nin 2021 ve 2022 yıllarında yayımladığı Tebliğler ile de kur korumalı mevduat türüne ilişkin yasal çerçeve oluşturulmuştur⁸⁹.

Vade sonundaki kurun vade başındaki kurdan yüksek olması ve kur farkı üzerinden hesaplanan tutarın banka tarafından ödenecek faiz veya kâr payından yüksek olması halinde, kur farkı üzerinden hesaplanan tutardan faiz veya kâr payı tutarı düşülerek bulunan tutar banka tarafından TCMB'ye bildirilir ve TCMB bu tutarı mevduat veya katılma hesabı sahibine ödemek üzere destek hesabından ilgili bankaya aktarır⁹⁰. Korumalı döviz kuru hesabı olarak bilinen bu hesap türünde, hesap sahibi mevduat üzerinden faiz ve vade sonunda temettü alır. Ancak vade sonundaki döviz kuru ile vade başındaki döviz kuru arasındaki fark, mevduat üzerinden ödenecek faizden veya hesap sahibine ödenecek temettüden fazla olursa, bu iki tutar arasındaki fark hesap sahibine ödenir⁹¹.

Kur korumalı mevduat hesabı ilişkisinde üç taraf vardır: TCMB, banka ve hesap sahibi. Üç taraf arasında münhasır bir ilişki kurulur ve tüm ilişkilerde ortak olan taraf bankadır. Fiziki altın dönüşümünde ise işlemin onaylı bir kuyumcu aracılığıyla gerçekleştirilmesi durumunda dört yönlü bir ilişki kurulmaktadır⁹². İlk olarak, banka ile TCMB arasında mevduat hesabının kur dalgalanmalarına karşı bir tampon olarak işletilmesine ilişkin ayrı bir sözleşme ilişkisi bulunmakta; bu ilişki kur veya fiyat farkının banka tarafından hesap sahiplerine ödenmesinin hukuki dayanağını oluşturmaktadır. Bu ilişkinin bir parçası olarak banka, "TCMB tarafından aktarılacak desteğin hak sahipliğinin tespiti ile desteğin doğru ve tam hesaplanmasından" sorumludur (5206 sayılı CB Kararı m.8/5). Bankaların hesap sahiplerini vadesinden önce para çekme koşulları hakkında bilgilendirmesi gerekmektedir.

⁸⁸ RG : 24.02.2022, S.31760.

⁸⁹ "Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında 2021/14 sayılı Tebliğ", RG : 21.12.2021, S.31696 ; "Altın Hesaplarından Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında 2021/16 sayılı Tebliğ", RG : 29.12.2021, S.31704 ; "Yurt Dışında Yerleşik Vatandaşlar Mevduat ve Katılım Sistemi (YUVAM) Hesapları Hakkında 2022/7 sayılı Tebliğ", RG : 01.02.2022, S.31737 ; "Altın Cinsinden Fiziki Varlıkların Finansal Sisteme Kazandırılması Hakkında 2022/11 sayılı Tebliğ", RG : 14.03.2022, S.31778.

⁹⁰ 5206 sayılı CB Kararı m. 6/3.

⁹¹ Gülerci, 607.

⁹² Gülerci, 612.

Doktrinadaki bir görüşe göre, bankanın hesap sahibini bilgilendirme yükümlülüğü sadece vadesinden önce para çekme koşulları ile sınırlı olmayıp, söz konusu ilişkinin tüm koşullarını içerecek şekilde geniş anlamda anlaşılmalıdır⁹³.

Hesap sahiplerinin kur veya fiyat farklarının ödenmesine ilişkin taleplerinin hukuki dayanağının, banka ile TCMB arasındaki sözleşmesel ilişki olduğu düşünüldüğünde, bu ilişkinin hukuki niteliğinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Kur ve fiyat bakımından korunan hesaplar bakımından, banka ile TCMB arasındaki sözleşmenin hesap sahipleri lehine hükümler içerdiği açıktır. Ayrıca, hesap sahibi TCMB ile banka arasındaki ilişkide üçüncü taraf, TCMB ise hesap sahibi ile banka arasındaki ilişkide üçüncü taraf konumundadır. Bu özelliği nedeniyle, banka ile TCMB arasındaki sözleşme ilişkisinde mevduat (ve katılma hesabı) sahiplerine yönelik düzenlemelerin üçüncü kişi lehine sözleşme⁹⁴ niteliğinde mi olduğu yoksa vekâlet ilişkisi olarak mı değerlendirilmesi gerektiği hususunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Aslında yukarıda bahsi geçen sözleşmede müşterilerin doğrudan TCMB'ye yöneltebilecekleri herhangi bir şikâyetleri bulunmamakta, sadece hizmeti kabul etmeye yetkili kılınmaktadır. Benzer bir durum üçüncü taraf lehine eksik sözleşmede de ortaya çıkmaktadır. Bizim de katıldığımız görüş uyarınca, banka ile TCMB arasındaki sözleşmesel ilişkinin, hesap sahipleri lehine bazı hükümler öngördüğü şekilde anlaşılması gerekir. Aslında bu ilişkinin hükümleri, yasal bir düzenleme çerçevesinde devletin ödemesinin ne şekilde yapılacağı ile bağlantılıdır. Bu ilişkide işlem TCMB tarafından değil, bankanın kendisi tarafından gerçekleştirilmekte ve TCMB söz konusu tutarı hesabın bulunduğu bankadaki TCMB hesabına aktarmaktadır. Görüldüğü üzere TCMB ile hesap sahibi arasında doğrudan bir ilişki bulunmamakta, bu ilişki banka tarafından dolaylı temsilci sıfatıyla sürdürülmektedir. Diğer bir deyişle, TCMB, bankayı, hedge edilmiş⁹⁵ veya garanti edilmiş bir döviz kuru ya da fiyatı olan hesaplarla ilgili işlemlerin yürütülmesinde kendisini temsil etmesi için yetkilendirir. Sözleşmesel ilişki hesap sahipleri ile bankalar arasındadır. Bu açıklamalar ışığında, TCMB ile banka arasındaki ilişkinin bir vekâlet ilişkisi olduğu görüşüne⁹⁶, biz de katılıyoruz.

Kamu finansmanı ve borç yönetiminin düzenlenmesine ilişkin 4749 sayılı Kanun'un geçici

⁹³ Gülerci, 613.

⁹⁴ bkz. TBK m. 129

⁹⁵ “Döviz ya da altın gibi emtiaları ellerinde bulunduranların, fiyatların düşme ya da yükselme olasılığı halinde karşılaştıkları risklerden korunmak için yaptıkları işleme hedge (etmek)” adı verilir (<https://www.mahfiertilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>, 10.11.2023).

⁹⁶ Gülerci, 612.

35/V maddesi, TL cinsinden varlıklar için açılan ve döviz kuru ile korunan mevduat hesaplarına ilişkin hak sahipliğinin tespiti ve yardımın hesaplanmasına ilişkin uygulamada ortaya çıkabilecek sorunlardan doğrudan bankayı sorumlu tutmaktadır. 5206 sayılı CB Kararı (m.8/5) da bu hususu teyit etmektedir. Buna karşılık, para birimlerinin dönüştürülmesine ilişkin 2021/14 sayılı, altın hesaplarının dönüştürülmesine ilişkin 2021/16 sayılı, YUVAM hesaplarına ilişkin 2022/7 sayılı ve fiziki altının kaydileştirilmesine ilişkin 2022/11 sayılı Tebliğler benzer hükümler içermemektedir. 2021/14, 2021/16 ve 2022/7 sayılı Tebliğlerin uygulama talimatlarında, bankaya aktarılan fazla tutarların bankadan kaynaklanması veya bildirim uyuşmazlığından kaynaklanması halinde TCMB tarafından uygulanacak cezai müeyyidelerden de bahsedilmekte; 2021/14, 2021/16 sayılı Tebliğlerde ise bankalar arasında açılan hesapların devrini ortaya koyan belge ibraz etme yükümlülüğünün para veya altının çekildiği bankaya ait olduğu belirtilmektedir. Belirtmek gerekir ki, bu düzenleme olmasaydı dahi, taraflar arasındaki acentelik ilişkisi temelinde aynı sonuca ulaşmak mümkün olabilirdi. Bu anlamda, kur riskine karşı korunan, kur ya da fiyat garantisi verilen hesaplarda bankalar tarafından yapılan hesaplama hataları ve fazla ödemeler TCMB talimatının kapsamı dışında kalan işlemler olarak değerlendirilecek ve bu durum talimata uyulduğu anlamına gelmeyecektir⁹⁷.

Kur korumalı mevduat hesabı ilişkisinin diğer tarafına baktığımızda ise, burada banka ve müşterinin yer aldığını görmekteyiz. Müşterinin bankada bu işlemlerle bağlantılı ve döviz kuru riskine karşı korunan, diğer bir ifadeyle döviz kuru veya fiyatı garanti edilen bir mevduat hesabı olmalıdır. Bu hesap bir yandan cari hesap, diğer yandan da bu hesapla ilişkili vadeli mevduat hesabı olarak anlaşılmalıdır. Böylece banka ile mevduat sahibi arasında bir sözleşme ilişkisi kurulmuş olur. TCMB bu ilişkinin bir tarafı olmayıp, banka ile hesap sahibi arasındaki ilişkide üçüncü bir taraf olarak hareket etmektedir. Banka ile mudi arasındaki bu ilişki bazı özel hükümlere tabi olmakla birlikte, özü itibariyle geleneksel mevduat sözleşmesinden farklı değildir. Ancak kur korumalı veya fiyat garantili vadeli hesap açılabilmesi için bu hesapların bağlanacağı katılımcı banka nezdinde bir cari veya vadesiz mevduat hesabının bulunması, ilgili cari veya vadesiz mevduat hesabının vadeli hesap sözleşmesinde belirtilmesi gerekmektedir. Ayrıca, bu hesaplar yalnızca hesap sahibinin açık talebi üzerine açılabilirdiğinden, sözleşmede hesap sahibinin döviz kuru korumasından, diğer deyişle döviz kuru veya fiyat garantisinden yararlanma talebi de yer almalıdır. Bu talep sözleşmeden ayrı olarak yapılabilir. Ayrıca, bu talebin yazılı olarak

⁹⁷ Nilgün Başalp, **Sorumluluk Anlaşmaları**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011, 283.

yapılması gerekmez; mobil bankacılık aracılığıyla verilen talepler ve onaylar⁹⁸ yasal olarak geçerlidir⁹⁹.

Uygulamada bankalar mevduat hesabı sözleşmelerine kur koruması yahut kur ya da fiyat farkı garantisi içeren feragatnameler koymaktadır. Ancak bu hükümlerin TBK'nın 115. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu hesaplarda bankalar, aracılık fonksiyonları gereği her iki taraf için de vekil konumundadır¹⁰⁰. Sonuç olarak, TBK'nın 506. maddesi uyarınca görevlerini özen ve basiretle yerine getirmeleri gereken bankaların, hafif kusur halinde dahi sorumluluklarını sınırlandırmaları mümkün değildir ve bu tür hükümler hâkim tarafından geçersiz ilan edilmelidir¹⁰¹.

Kur riskine karşı korunan mevduat hesaplarına uygulanan faiz oranları asgari ve azami limitlere tabi olup, açık piyasada uygulanan faiz oranlarından daha düşüktür¹⁰². Ancak, açık piyasa faiz oranları seviyesinde faiz uygulansa bile, kur riskine karşı korunan hesaplarda kur farkı zararı oluşması mümkündür. Bu durumda kur riskine karşı korumalı mevduat hesaplarına uygulanacak faiz oranı, asgari ve azami oranlara uygun olmak kaydıyla mevduat veya emanet hesap ilişkisinin kurulduğu anda belirlenir. Dolayısıyla, kur riskine karşı korumalı mevduat hesaplarına, kararlaştırılan mevduat dışında kur farkı ödenmesi faiz olarak kabul edilmemelidir. Kur farkının ödenmesini faiz olarak değerlendirmek işin doğasıyla bağdaşmamaktadır¹⁰³. Diğer bir deyişle, az miktarda nakdi olan bir kişi kur korumalı mevduat imkânından yararlanmayıp parasını döviz olarak tutarsa ve bu süre zarfında döviz kurları mevduat faiz oranlarının üzerine çıkarsa, elde ettiği getiri faiz olarak değil kur farkı geliri olarak değerlendirilecektir. Dönem sonunda kurların mevduat faiz oranından daha fazla yükselmesi halinde kur farkının ödeneceğinin taahhüt edilmesi, kişilerin hukuk politikası gereği paralarını dövize çevirmelerini engellemeye yöneliktir. Sonuç olarak, ödenen kur farkı, bireylerin yatırım tercihleri ile olması gereken arasındaki farktan dolayı uğradıkları zararın telafisi olarak görülmelidir¹⁰⁴.

Kur/fiyat farkına bağlı zararın gerçek bir zarar mı yoksa gelir kaybı mı teşkil ettiği sorusuna

⁹⁸ Bu konuda bkz. "Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" m.3.

⁹⁹ Gülerci, 614-615.

¹⁰⁰ Ahmet Battal, **Güven Kurumu Niteliğindeki İşletmelerin Bankaların Hukuki Sorumluluğu**, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2001, 160-166; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, 884.

¹⁰¹ Battal, 165-166; Yargıtay 11. HD. 22.10.2020 T. ve 2020/5738 E., 2020/4350; www.legalbank.net (Erişim Tarihi: 16.05.2022).

¹⁰² 5206 Sayılı CB Kararı m. 5.

¹⁰³ Danıştay 3. Dairesi, 17.09.1998 tarihli ve E. 1997/2986, K. 1998/3021 sayılı Kararı'nda döviz alım satım faaliyetleri nedeniyle oluşan kur farkının fiktif bir nitelik arz ettiğini, bu nedenle de faiz olarak kabul edilemeyeceğini açıkça ifade etmiştir, bkz. www.legalbank.net (Erişim Tarihi: 16.05.2022).

¹⁰⁴ Gülerci, 616.

ilişkin olarak, doktrinde bize göre de isabetli görülebilecek, kur farkına bağlı zararın, mevcut bir sözleşme ilişkisine girilmesi sonucunda kaybedilen fırsatları ifade eden gelir kaybı olarak değerlendirilmesi görüşü vardır¹⁰⁵. Kâr kaybı, sözleşme ilişkisinin kaybedilmesi sonucu elde edilebilecek kârı kapsamaktadır. Bu itibarla, hesap sahibinin kur dalgalanmalarına veya fiyat farklarına karşı korumalı bir mevduat ilişkisine girmemiş ve tasarruflarını döviz cinsinden değerlendirmiş olması halinde elde edeceği kâr, kâr kaybı olarak ifade edilebilir. Sonuç olarak, kur dalgalanmalarına veya fiyat farklarına karşı korumalı mevduat hesaplarında hesap sahibinin açığı tamamen kapatılmaktadır¹⁰⁶.

Kur korumalı TL vadeli mevduat hesabı 5206 sayılı CB Kararı uyarınca Türk Lirası cinsinden açılmalı, 90 günden kısa ve 370 günden uzun olmamak üzere açılmalıdır. Hesap sahiplerinin bu Karar kapsamındaki destekten yararlanmaları için anılan hesabı 21.12.2021 ile 31.12.2023 tarihleri arasında açmaları gerekmektedir (m.4).

2.2.3.2. Kur Korumalı Vadeli Mevduat Hesabının Opsiyon Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

Bir finansal piyasa, piyasa katılımcılarının (alıcılar ve satıcılar) finansal ürünlerin ticaretini yapmak üzere bir araya geldiği fiziksel veya sanal bir yerdir. Ekonominin finanse edilmesini ve yatırımcıların tasarruflarını değerlendirmesini sağlar. Her finansal ürünün kendi piyasa segmenti vardır: Birincil piyasa, ikincil piyasa, para piyasası ve türev piyasası bunlar arasındadır.

Kur korumalı vadeli mevduat hesabı ile karşılaştırmasını yapmaya çalışarak bu başlık altında inceleyeceğimiz opsiyon sözleşmesi açısından bizi ilgilendiren piyasa türü türev piyasasıdır. Türev piyasası, bir ekonomik ve finansal göstereyi, bir sermaye piyasası aracını, bir emtiayı, bir kıymetli madeni veya bir dövizini önceden belirlenmiş bir fiyat, miktar, nitelikte ve bir vade sonuna kadar alma veya satma yükümlülüğü veren vadeli işlem piyasasıdır. Bu piyasada işlem gören araçlar vadeli işlem sözleşmeleri olarak da bilinir¹⁰⁷. Türev veya vadeli işlem piyasalarında alınıp satılabilen dört ana türev vardır: Forward (alivire işlem sözleşmesi), futures (vadeli işlem sözleşmesi), swap (takas anlaşması) ve opsiyonlar¹⁰⁸.

Vadeli işlem sözleşmesi, bir finansal aracın veya varlığın gelecekte belirli bir zamanda ve belirli bir fiyattan alım ve satımının bugünden belirlendiği ve sözleşmeye bağlandığı

¹⁰⁵ Fikret Eren. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, 1153.

¹⁰⁶ Gülerci, 619.

¹⁰⁷ Ersan Ersoy, Türkiye’de ve Dünyada Organize Türev Piyasaların Gelişimi, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, S. 51, 2011, 63-80.

¹⁰⁸ Soner Gökten, **Yapılandırılmış Finans**, 14. Baskı, Nobel Bilimsel Eserler, Ankara, 2016, 160-161.

işlemdir. Vadeli işlem sözleşmeleri, organize piyasalarda işlem gören, standartlaştırılmış ve önceden belirlenmiş nitelik ve miktardaki bir emtianın, dövizin veya finansal ürünün bugün ve belirli bir tarihte piyasalarda oluşan bir fiyattan teslim edilmesini veya alınmasını öngören sözleşmelerdir. Uygulamada para birimleri, borçlanma senetleri ve borsa endeksleri üzerine yapılan vadeli işlem sözleşmeleri finansal vadeli işlem sözleşmelerine konu olabilirken; fiyatı arz ve talebe göre belirlenen, depolama ve ambarlama özelliği olan ve kalitesi belirlenebilen hammadde niteliğindeki homojen ürünler emtia sözleşmelerine konu olabilmektedir¹⁰⁹.

Türev piyasası, organize olmayan piyasalar (tezgah üstü) ve organize piyasalar olarak iki şekilde işlemektedir. Opsiyonlar, standartlaştırılmış sözleşmeler oldukları için organize piyasalarda işlem görürken, swaplar standartlaştırılmış kurallar ve fiziksel konum olmaksızın gerçekleştirildikleri için organize olmayan piyasalardaki işlemler olarak kabul edilir. Türev piyasasında alım veya satım işleminin şartları bugünden belirlenir, taraflar yasal olarak yükümlü hale gelir ve sonuçlar vade sonunda gerçekleşir. Bu piyasada alım veya satım yükümlülüğü vade sonunda teslim veya nakdi uzlaşma ile yerine getirilir¹¹⁰.

Organize piyasa, çok sayıda alıcı ve satıcının bir araya geldiği, belirli bir kontrol ve denetim sisteminin olduğu, standart sözleşmelerle miktar, vade ve fiyat seviyeleri gibi ticari esasların belirli kurallara göre müzakere edildiği, bilginin kolay ve erişilebilir olduğu piyasadır. Fiyat, işlem anında alıcı ve satıcı tarafından belirlenirken, sözleşmeye konu olan emtia, döviz veya finansal aracın niteliği, miktarı ve teslim tarihi borsa tarafından belirlenir. Organize olmayan piyasalar, işlem fiyatlarının ve miktar ve vade gibi alım satım ilkelerinin standartlaştırılmayıp alıcı ve satıcılar tarafından serbestçe belirlendiği yasal olarak düzenlenmemiş piyasalardır¹¹¹.

Türevler risk yönetimi ve yatırım amacıyla kullanılır. Türevler, yatırımcıların döviz kurlarında, emtialarda, endekslerde veya faiz oranlarında gelecekte beklenmeyen değişikliklere ve dalgalanmalara karşı korunmalarına (riski yönetmelerine) veya kazanç elde etmelerine (yatırım yapmalarına) olanak tanır¹¹².

Opsiyon kavramı, Latince "özgür seçim" veya "özgür irade" anlamına gelen "optio"

¹⁰⁹ Adnan Güzel, Mevduat Yatırımcısının Türev Ürünlerin Kullanımı Yoluyla Getiri Maksimizasyonu, **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi**, S.53, 2018, 1214.

¹¹⁰ Güzel, 1214.

¹¹¹ Güzel, 1215.

¹¹² Anbar Adem, Değer Alper, Bankaların Türev Ürün Kullanım Yoğunluğunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, S. 50, 2011, 78.

kelimesinden gelmektedir¹¹³. Diğer bir ifadeyle opsiyon, alıcıya belirli bir malı, sermaye piyasası aracını, finansal göstereyi, kıymetli madeni veya dövizini önceden belirlenmiş bir fiyattan, önceden belirlenmiş bir zamanda veya vadeye kadar alma (call) veya satma (put) hakkı veren ve satıcıyı da alma veya satma yükümlülüğü altına sokan bir sözleşmedir¹¹⁴.

En geniş anlamıyla alım opsiyonu, alıcıya belirli bir dayanak varlığı (emtia, sermaye piyasası aracı, finansal gösterge, kıymetli maden veya döviz) önceden belirlenmiş bir fiyattan, önceden belirlenmiş bir süre veya vadeye kadar satın alma hakkı veren, ancak yükümlülüğü olmayan ve satıcıyı opsiyon alıcısının talebi üzerine satmakla yükümlü kılan bir sözleşmedir. Satım opsiyonu, alıcıya belirli bir malı, sermaye piyasası aracını, finansal göstereyi, kıymetli madeni veya dövizini önceden belirlenmiş bir fiyattan, önceden belirlenmiş bir vadede veya vadeye kadar satma hakkı veren, önceden belirlenmiş bir fiyattan satma zorunluluğu olmayan ve satıcıyı opsiyon alıcısının talebi üzerine satın almakla yükümlü kılan sözleşmedir¹¹⁵.

Bir opsiyon işleminde, "opsiyon alıcısı" ve "opsiyon satıcısı" olmak üzere iki taraf vardır. Alım opsiyonu alıcısı (call), opsiyonun vadesinin dolduğu işlem gününde dayanak varlıktan belirli bir miktarı belirli bir fiyattan satın alma hakkını (yükümlülüğünü değil) elde eder. Bu opsiyon, ilgilendiği dayanak varlığın fiyatının yükseleceğine inanan ve bu varlığın fiyatını bugünden sabitlemek isteyen bir yatırımcı tarafından satın alınır. Opsiyon alıcısı, opsiyon satıcısına alım hakkı karşılığında opsiyonun fiyatını öder. Bu fiyata opsiyon primi denir. Alım opsiyonu satıcısı (call), opsiyonun vadesi geldiğinde opsiyon alıcısının alım hakkını kullanması durumunda dayanak varlığı belirlenen fiyattan satma yükümlülüğünü yerine getirmekle yükümlüdür. Opsiyon hakkını satan taraf, aldığı opsiyon bedeli (opsiyon primi) karşılığında vade sonunda yükümlülüğünden kurtulur¹¹⁶.

Satım opsiyonu (put), sahibine belirli bir dayanak varlığı önceden belirlenmiş bir tarihte ve fiyattan satma hakkı veren (ancak yükümlülüğü olmayan) bir opsiyon sözleşmesi türüdür. Bu opsiyon, fiyatların gelecekte düşeceğine inanan ve ilgili varlığın fiyatını bugünden sabitlemek isteyen yatırımcılar tarafından satın alınır. Yatırımcı bu hakkı satın almak için bir opsiyon primi öder. Bu tür, sahibine belirli bir dayanak varlığı belirli bir tarihte ve fiyattan satın alma yükümlülüğü getiren bir opsiyon sözleşmesidir. Opsiyon satıcısı, aldığı prim

¹¹³ İsmail Kırca, **Hukuki Yönüyle Borsa Opsiyon İşlemleri**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2000, 36.

¹¹⁴ S. L. Gupta, **Financial Derivatives: Theory, Concepts and Problems**, 9 th edition, New Delhi: Prentice Hall of India, 2006, 11.

¹¹⁵ Tülin Akkum, Döviz Opsiyonları ve Opsiyon Fiyatlama Modelleri, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, S.29, 48-49.

¹¹⁶ Güzel, 1216.

(opsiyon fiyatı) karşılığında vade sonunda yükümlülüğünü yerine getirir. Opsiyon satıcısı, opsiyon alıcısının hakkını kullanmaması ve prim kadar kâr elde edebilmesi için fiyatların yükselmesini bekler¹¹⁷.

Opsiyon işlemi veya sözleşmesinin temel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- ✓ Alıcı için bir seçimlik hak, satıcı için bir yükümlülüktür,
- ✓ Opsiyonu satın alan taraf her zaman bir prim öder. Opsiyonu satan taraf her zaman bir prim alır,
- ✓ Dayanak varlığın tutarı sabit ve kesindir,
- ✓ Kararlaştırılan kullanım fiyatı ve vade tarihi nihaidir.

Kullanım süresine bağlı olarak Avrupa opsiyonları ve Amerikan opsiyonları olmak üzere iki tür vardır. Avrupa opsiyonları, alıcının sözleşmenin konusunu alma veya satma hakkını sadece vade tarihinde kullanmasına izin veren opsiyonlardır. Amerikan opsiyonları ise, alıcının opsiyon süresi boyunca herhangi bir zamanda sözleşmenin konusunu alma veya satma hakkını kullanmasına izin veren opsiyonlardır. Asya opsiyonu olarak adlandırılan ve dönem içinde belirli günlerin gözlemlenmesi ile elde edilen ortalamalara bağlı olarak opsiyon vade tarihinde kullanılabilen bir opsiyon türü de bulunmaktadır¹¹⁸.

Bir diğer opsiyon sözleşmesi türü ise çift para birimli mevduat (dual currency deposit) olarak da tanımlanan "tam teminatlı opsiyon" sözleşmesidir. Bu sözleşme, herhangi bir para cinsini, belirli bir vadede, müşterinin belirlemiş olduğu bir seviyeden alma hakkını bankaya satarak, karşılığında bankanın müşteriye prim ödemesi yaptığı bir opsiyon işlemi olup, bu opsiyona konu olan anaparanın aynı vade için vadeli mevduata bağlanarak mevduat getirisi sağladığı yapılandırılmış bir üründür¹¹⁹. Bu işlemde banka ve mevduat sahibi olmak üzere iki taraf vardır. Her zaman "opsiyon satıcısı" olan mudi, opsiyonu sattığı için faiz ve prim alır. Bu işlemlerde banka her zaman "opsiyon hakkının alıcısı" konumundadır. Vade sonunda piyasa koşullarına göre opsiyon hakkını kullanmaya karar veren ve satın aldığı bu hak karşılığında opsiyon satıcısına (mevduat sahibine) opsiyon primi ödeyen taraftır. Bu bir yapılandırılmış mevduat ürünü olduğu için işlemin doğası, mudinin opsiyon işlemi karşılığında vade tarihine kadar tüm mevduatını bankaya rehin vermesi şeklindedir. Sonuç olarak, mudi vade sonunda iki durumla karşı karşıya kalabilir. Birinci durumda, banka vade tarihinde opsiyonu kullanmazsa, mevduat sahibi anapara ve faizi aynı para birimi cinsinden

¹¹⁷ Güzel, 1216.

¹¹⁸ Güzel, 1217.

¹¹⁹ Tam Teminatlı Opsiyon (Dual Currency Deposit-DCD), <https://www.vakifbank.com.tr>, Erişim Tarihi: 09.11.2023.

vade başında belirlenen koşullarda ve oranda alır. İkinci durumda, banka opsiyon hakkını vade sonunda kullanırsa, mevduat sahibi mevduatına vade başında belirlenen koşullarda ve oranda faiz, mevduatının anaparasını ise opsiyon işleminin yapıldığı para biriminde ve opsiyon işlemine konu olan döviz kuru üzerinden alabilir¹²⁰.

Çift para birimli mevduat işleminin özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz:

- ✓ Yatırılan mevduat vadeden önce çekilemez,
- ✓ Kur değişimlerine karşı koruma sağlamaz,
- ✓ Anapara garantisi yoktur,
- ✓ Getirisi standart mevduat faizinden yüksektir, müşterinin aldığı riske paralel olarak değişir.
- ✓ Vade sonunda mevduatın hangi para birimi ile geri ödeneceği, müşterinin vade başında belirlediği hedef kur ve vade sonundaki spot kur değerine bağlı olarak değişir¹²¹.

Kur korumalı vadeli mevduat hesabı sözleşmesi ile yukarıda incelediğimiz opsiyon sözleşmesi pek çok açıdan benzerlik arzeden hukuki kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kur korumalı vadeli mevduat hesapları da tıpkı opsiyon sözleşmeleri gibi, yatırımcıyı gelecekte öngörülemez kur ve faiz dalgalanması risklerine karşı koruma ve bu riski yönetme amacıyla oluşturulmuş yapılandırılmış finansal ürünler olarak değerlendirilebilir. Kur korumalı vadeli mevduat hesaplarında da kur farkı veya faiz oranı arasında bir seçim hakkı sunulmakta, ancak tıpkı Avrupa opsiyonları türünde olduğu gibi mevduat sahibi bu hakkını sadece vade tarihinde kullanabilmektedir. Opsiyon sözleşmelerinin bir diğer türü olan çift para birimli mevduat olarak da adlandırılan tam teminatlı opsiyon sözleşmeleri ile kur korumalı vadeli mevduat hesapları ise benzerlikten çok farklılıkları ile dikkat çekmektedir. Zira kur korumalı vadeli mevduat hesaplarında, vade sonunda seçme hakkı mevduat sahibine ait iken, çift para birimli mevduatlarda söz konusu opsiyon veya seçim hakkı daha hukuki ilişkinin başında bankaya tanınmakta ve opsiyon yatırımcısına bu seçim hakkını satması karşılığında bir prim geliri vaat edilmektedir. Buna ek olarak yatırımcının vade başında banka ile arasındaki sözleşmede belirlenen oranda faiz alması da söz konusu olmaktadır. Oysa kur korumalı vadeli mevduat hesabı sözleşmesinde mevduat sahibi, faiz veya kur farkından hangisi yüksek ise onu tercih etme hakkına sahip olmaktadır. Bu iki

¹²⁰ Güzel, 1220.

¹²¹ Tam Teminatlı Opsiyon (Dual Currency Deposit-DCD), <https://www.vakifbank.com.tr>, Erişim Tarihi : 09.11.2023.

türün benzeşen özelliği ise, vadeli olması ve yatırılan mevduatın vadeden önce çekilememesidir. Çift para birimli mevduat kur korumalı mevduata göre çok daha riskli bir para piyasası aracıdır. Zira kur korumalı mevduatta olduğu gibi çift para birimli mevduatın kur değişimlerine karşı koruma özelliği bulunmayıp anapara garantisi de söz konusu değildir. Bu riske bağlı olarak anılan opsiyon türünün sunduğu getiri oranının da daha yüksek olduğu görülmektedir.

Örnek İşlem 1 (Yabancı Para Mevduatı Olan Müşteri)

USD mevduatı olan müşteri vade sonunda USDTRY kurunun 5,30'un üzerine çıkmayacağını düşünmektedir. Bu müşteri beklentisinin gerçekleşmediği yani spot kurun vade sonunda 5,30'un üzerine çıktığı durumda mevduatını 5,30 USDTRY kurundan TL'ye dönmeye razıdır.

Vade sonu geldiğinde; GMT(Londra) 12:00'daki USDTRY kuru dikkate alınır.

Olasılık 1: Vade sonunda USDTRY kuru 5,30'a eşit veya altında olursa müşteri, 1.000.000 USD anapara ve bunun yanında Mevduat faizi ile Opsiyon Primini alır.

Olasılık 2: Vade sonunda USDTRY kuru 5,30'un üzerinde olursa, müşteri yine Mevduat faizi ile Opsiyon Primini alır. Ancak bu sefer 1.000.000 USD'lık anaparası 5,30'dan TL'ye dönülür. Müşteri bu işlem sonucunda 12.328 USD brüt toplam faiz geliri elde ederken, mevduatını 5.300.000 TL olarak alır.

Mevduat Miktarı	1.000.000 \$
Hedef Kur	5,30
Vade Günü	60
Standart Mevduat Faizi (Brüt)	4,50% (6.575 USD)
Opsiyon Prim Faizi (Brüt)	3,50% (5.753 USD)
Toplam Faiz (Brüt)	8,00% (12.328 USD)

Kaynak: Vakıfbank, 2023.

Örnek İşlem 2 (TL Mevduatı Olan Müşteri)

1.000.000 TL mevduatı olan müşteri vade sonunda USDTRY kurunun 5,30'un altına

inmeyeceğini düşünmektedir. Bu müşteri beklentisinin gerçekleşmediği yani spot kurun vade sonunda 5,30'un altına indiği durumda mevduatını 5,30 USDTRY kurundan USD'ye dönmeye razıdır.

Vade sonu geldiğinde; GMT(Londra) 12:00'daki USDTRY kuru dikkate alınır.

Olasılık 1: Vade sonunda USDTRY kuru 5,30'a eşit veya üstünde olursa müşteri 1.000.000 TRY anapara ve bunun yanında Mevduat faizi ile Opsiyon Primini alır.

Olasılık 2: Vade sonunda USDTRY kuru 5,30'luk hedef kurunun altında kalırsa, müşteri %22 faiz geliri elde eder ve 1.000.000 TL'lik anapara 5,30'ten USD'ye dönülür. Müşteri bu işlem sonucunda 47.671 TL brüt toplam faiz geliri elde ederken, mevduatını 188.679,24 USD olarak alır.

Mevduat Miktarı	1.000.000 TL
Hedef Kur	5,3000
Vade Günü	60
Standart Mevduat Faizi (Brüt)	22%
Opsiyon Prim Faizi (Brüt)	7%
Toplam Faiz (Brüt)	29%
Mevduat Miktarı	1.000.000 TL
Hedef Kur	5,3000
Vade Günü	60
Standart Mevduat Faizi (Brüt)	22%
Opsiyon Prim Faizi (Brüt)	7%
Toplam Faiz (Brüt)	29%

Kaynak: Vakıfbank, 2023.

2.3. Gine Hukuku'nda Bulunan Diğer Mevduat Türleri

2.3.1. Profesyonel Mevduat

Profesyonel mevduat, “*ticari işletme sahibi girişimciler ve ticaret şirketleri tarafından kullanılacak profesyonel ve ticari nitelikte bir mevduat hesabı*” olarak tanımlanabilir. Bir profesyonel mevduatın maliyeti kişisel bir mevduatın maliyetinden çok daha yüksektir (GBK m.4).

Bir profesyonel mevduat açmak herkes için zorunlu değildir, ancak girişimciler için tavsiye edilecek bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira bir ticari işletme sahibi girişimci, profesyonel mevduat hesabı sayesinde kişisel mevduat işlemleri ile ticari işlemleri için kullanacağı hesabı birbirinden ayırmış olur. Ayrıca bu hesap türü, nakit yönetimini basitleştirmeyi ve gerçekleştirilebilecek vergi denetimlerini kolaylaştırmayı mümkün kılar. Bir banka herhangi bir sebep göstermeksizin profesyonel mevduat açmayı reddedebilir. Yasaya göre, talepten itibaren 15 gün içinde cevap verilmemesi örtülü olarak reddetme sayılır. Ayrıca ticaret şirketlerinin kurulma aşamasında da sermayenin yatırılması için bir profesyonel mevduat hesabına sahip olunması gerekir. Profesyonel mevduat olmadan mevduat sertifikası alınamaz ve Ticaret ve Şirketler Sicili'ne (*Registre du Commerce et des Sociétés*) kayıt yaptırılamaz. Daha sonra şirket veya işletmenin sona ermesi halinde şirket yöneticisi veya işletme sahibi mevduat hesabını kapatabilir ve fonları kişisel mevduatına aktarabilir. Ancak bu kapatma tavsiye edilmez. Çünkü profesyonel mevduat, ticari ve kişisel banka mevduatları arasında bir çizgi çekilmesini mümkün kılar. Bu durum, mevduat hesaplarından alınacak vergileri yeniden sınıflandırmak isteyebilecek vergi makamları ile ilgili konuları da netleştirir¹²².

İşletme sahibi tacirlerin ticari faaliyetlerine ayrılmış bir mevduatı olmalıdır. Esnaf ve serbest meslek sahiplerinin ise bir ticari banka mevduat hesabı açmaları zorunlu değildir. Ancak özel ve ticari işlemleri birbirinden ayırmak için bunu yapmaları kendi yararlarına olacaktır (GBK m.24).

Bir profesyonel mevduat hesabının avantajı, kişisel finansmanı şirket finansmanından ayırarak kayıt tutmayı ve vergi yönetimini kolaylaştırması olarak ifade edilebilir. Ayrıca müşterilerin kredi kartı veya diğer elektronik yollarla ödeme yapmasına olanak tanıyarak ticari işlemleri kolaylaştırabilir.

¹²² Thibaut Clermont, Compte Bancaire Dédié, Compte Séparé, Compte Professionnel, <https://www.lecoindesentrepreneurs.fr>, Erişim Tarihi: 23.07.2023.

2.3.2. Ortak (Müşterek) Mevduat

Ortak mevduat, *aile bağları olan veya olmayan en az 2 kişi tarafından açılan mevduattır*. Her mevduat ortağı, mevduatı kendi imzası ile çalıştırabilmektedir. Kişisel banka kartları hariç tüm ödeme araçları, herhangi bir ortak mevduat hesabı sahibi tarafından kullanılabilir. Örneğin para yatırma ve çekme, çek yazma gibi (GBK m.5).

Ortak mevduat açma prosedürü, geleneksel bir mevduat hesabı açmakla aynı kurallara tabidir. Bu nedenle banka ile ortak (müşterek) mevduat sahipleri arasında bir mevduat sözleşmesi imzalanır. Gine Yüksek Mahkemesi (Cour de Cassation)'ne göre, "*ortak bir mevduatın var olabilmesi için, mevduat açma sözleşmesinin her bir mevduat sahibi adına düzenlenmesi ve her biri tarafından imzalanması*" gerekmektedir¹²³.

Ortak mevduat sözleşmesi, hesap ortaklarının anlaşmasına dayanmaktadır. Ayrıca bu anlaşmanın geçici olmadığı da unutulmamalıdır. Medeni Kanun'un (Code Civil) 1197'den 1216'ya kadar olan maddelerinde düzenlenen anlaşma, aktif ve pasif olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Aktif anlaşma, ortakların her birinin hesabı kendi imzasıyla işletebilmesi ve sonuç olarak bankadan tüm bakiyeyi talep edebilmesi anlamına gelmektedir. Pasif anlaşma ise ortakların her birinin her şeyden sorumlu olduğu anlamına gelir. Pasif anlaşma hükmü ile mevduat ortaklarından herhangi birinin bu hesabı borçlandırmasına yönelik işlemlerine diğer ortağın kişisel olarak rıza gösterdiğini bankaya kanıtlamasının gerekmediği ifade edilmektedir. Ortak mevduat hesabındaki aktif ve pasif şekilde ortaya çıkan bu özellik ve unsurlar, ortak hesap sahiplerinin ticari işlemleri için kullanımı hariç olmak üzere, değiştirilebilir veya kaldırılabilir (Gine Medeni Kanunu / GMK m.220). Örneğin yasal mal rejimine tabi eşlerin ortak hamil olduğu bu tür bir mevduat hesabında, günlük ev ihtiyaçları için gerekli mütevazı meblağlarla ilgili kullanım için diğer ortağın rızası aranmaz¹²⁴.

Anılan mevduat hesabı türünde, mevduatın ortak sahipleri, ilgili hesaptan ayırmak istedikleri fonların kişisel mülkleri olduğunu ispat edebilmektedirler. Pasif unsur, mevduat hesabı ortaklarından sadece biri tarafından kredi borçlanması olarak gerçekleştirildiğinde, diğer ortağın krediden yararlanıp yararlanmadığına bakılmaksızın, taahhüt etmediği krediyi geri ödemekle yükümlülüğü söz konusu olmayacaktır. Ortak mevduat hesabı, müşterek hesap hamillerinden birinin sona erdirme iradesi ile bu özelliğini kaybetmektedir. Örneğin hesap sahiplerinden birinin mevduatın bloke edilmesini talep ettiği taahhütlü bir mektup, ortak mevduata ilişkin aktif anlaşmaya son verme isteğini ifade eder. Böyle bir talep, meblağı

¹²³ Yüksek Mahkeme, TD. K.15 / 15350.

¹²⁴ C. Clément, **Droit Des Successions**, 5e édition, LGDJ, Nancy, 2007, 1807.

geçici olarak kullanılamaz hale getirir. Buna rağmen banka, ortaklardan yalnızca birinin imzasıyla mevduatı işletmeye devam ederse, talep eden hesap sahibine karşı sorumlu olur. Hatta bankanın, ortak hesap sahiplerinden birinin aktif anlaşmaya son verme arzusunu tüm ortaklara bildirme yükümlülüğü de vardır¹²⁵.

Müşterek mevduat sahiplerinden birinin ölümü halinde, ölen kişinin varis(ler)i açıkça talep etmedikçe müşterek mevduat bloke edilmez. Yalnızca iki ortak mevduat sahibi varsa, hayatta kalan müşterek hesap sahibi tek mevduat sahibi olur. Bu durumda ortak mevduat bireysel bir banka hesabı haline gelir. Tek mevduat sahibi herhangi bir özel formalite olmaksızın hesabı kullanmaya devam edebilir. Miras söz konusu olduğunda, fonların kaynağına ilişkin herhangi bir ayrıntı verilmemişse, ölüm günündeki hesap bakiyesinin eşlerin her birine eşit olarak ait olduğu kabul edilir. Sonuç olarak ölüm günündeki ortak mevduat bakiyesinin yarısı terekenin bir parçası haline gelirken, diğer yarısı hayatta kalan eşin kullanımına sunulur¹²⁶.

2.4. Türk ve Gine Banka Hukukları Açısından Mevduat Türlerine İlişkin Karşılaştırmanın Değerlendirilmesi

Rakip bankalar arasındaki fark, müşterilerinin ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli banka mevduatları sunma becerileridir. Her ülkenin gerçeklerine bağlı olarak, bankalar müşterilerini memnun etmek için çeşitli banka mevduatları sunmaktadır.

Çalışmamızın mevduat türlerinin incelenmesine ayırdığımız bu ikinci bölümünde, Türk ve Gine hukuklarındaki ortak mevduat türlerinin vadesiz mevduat, vadeli mevduat ve tasarruf mevduatı olduğu tespiti ile her iki ülke hukuk sistemi açısından söz konusu türleri açıklamaya gayret ettik. Buna ek olarak, Türk hukukunda var olan ancak Gine hukukunda olmayan mevduat türlerinin veya tam tersi olan durumun olduğunu da gözler önüne sermeye çalıştık. Bu farklılık özellikle bankacılık sektöründeki ihtiyaç düzeyiyle ve aynı zamanda her ülkenin kendi gerçekleriyle açıklanmaktadır. Örneğin, geleneksel olmayan para politikası araçlarından biri olarak kabul edilen kur korumalı mevduat türünü ele alalım. Bu mevduat, finans piyasasında giderek daha fazla değer kaybeden bir yerel para birimiyle Türk ekonomisinin dolarizasyonunu¹²⁷ önlemek için yaratılmıştır. Ayrıca Gine'de, Türkiye'de yaygın olarak kullanılan bir mevduat türü ile hemen hemen aynı özelliklere sahip ve fakat

¹²⁵ R. Martin, **Compte Bancaire**, 5e édition, Dalloz, Paris, 2007,1988.

¹²⁶ Matthieu Blanc, **Le Compte Joint : Ouverture et Fonctionnement**, <https://droitfinances.commentcamarche.com>, Erişim Tarihi : 16.11.2022.

¹²⁷ "Bir ülkede yerli para dışında yabancı paraların da günlük alışverişlerde ya da değer belirlemede yaygın biçimde kullanılmasına dolarizasyon adı verilir", Mahfi Eğilmez, **Ekonomi Sözlüğü**, <https://www.mahfiyegilmez.com>, Erişim Tarihi : 10.11.2023.

özdeş sayamayacağımız bir banka mevduatı bulunmaktadır. Bunlar Gine'deki profesyonel mevduat ve Türkiye'deki ticari mevduattır. Bu iki banka mevduatının ortak özelliği, ticari işlemler için kullanılmasıdır. Ancak işletim şekilleri tam olarak aynı olmayıp farklılık arz etmektedir.

Tablo 2.4 Türk ve Gine banka hukukları açısından ortak olmayan mevduat türlerinin karşılaştırılmasına ilişkin özet bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.4 Türk ve Gine Banka Hukukları Bakımından Ortak Olmayan Mevduat Türleri

İki Ülke Hukukunda Ortak Olmayan Mevduatlar	Gine Hukuku'nda	Türk Hukuku'nda
İhbarlı Mevduat		
Birikimli Mevduat		
Kur Korumalı Mevduat	Yoktur	Vardır
Profesyonel Mevduat	Vardır	Eşdeğeri vardır (Ticari mevduat)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEVDUAT SAHİPLERİNİN HAKLARI VE KORUNMASI

Mevduat sahibinin korunması bankacılık sektöründe büyük önem taşımaktadır. Paralarını bir finans kuruluşuna yatıran müşterilerin tasarruflarını garanti altına almak, bankacılık sektörünün sağlamlığı ve gelişimi açısından da son derece gereklidir. Mevduat sahibini koruma programları, finansal kayıp riskini önlemek ve bir bütün olarak bankacılık sisteminin istikrarını sağlamak için uygulamaya konulmuştur.

Mevduat sahiplerinin korunması genel olarak iki ana şekilde işler. Birincisi, hükümetler finansal kurumların faaliyetlerini denetlemek ve sıkı mevduat yönetimi standartlarına uymalarını sağlayıcı yasal düzenlemeleri hayata geçirirler. Bu düzenlemeler mevduat sahiplerinin çıkarlarını korumak ve banka iflası riskini en aza indirmek için tasarlanmıştır. İkinci olarak, hükümetler mevduat sigorta sistemleri de kurarlar. Bu sistemler, bir finansal kurumun başarısız olması halinde mevduat sahiplerine belirli bir miktara kadar tazminat ödeneceğini garanti eder. Söz konusu mevduat sigortası uygulaması, müşterilere güven verir ve banka mali sorunlar yaşasa bile paralarının güvende olmasını sağlayarak bankacılık paniklerini önler.

Mevduat sahiplerinin korunması, finansal istikrarın ve bankacılık sistemine olan güvenin sürdürülmesi için gereklidir. İnsanları paralarını bankalara yatırmaya teşvik eder, yatırımları canlandırır ve ekonomik işlemleri kolaylaştırır. Nihayetinde ise, ekonomik büyümeye ve bir bütün olarak toplumun refahına katkıda bulunur.

Bankacılık tarihi bize, bankalara uygulanan bir dizi koruyucu önleme rağmen, bazı bankaların her zaman bu önlemlerden kaçmayı başardığını ve böylece bankacılık ve finans sisteminde istikrarsızlığa yol açtığını göstermektedir. 2008 yılında yaşanan ünlü Alman bankası Lehmann Brothers'ın düştüğü yüksek kredi riski bunun en açık kanıtıdır.

Bu bölümde ilk olarak iflas önleme tedbirleri ve batan bankaların mevduat sahiplerine bugüne kadar yapılan geri ödemeler incelenmekte ve iki ülke banka hukuku kapsamında öngörülen tedbirler karşılaştırılmaktadır. İkinci olarak, karşılaştırma yapılırken, her iki ülkede yürürlükte olan yasal hükümler kapsamında iflas durumunda banka yöneticilerinin sorumluluğuna değinilmektedir.

3. Bankacılık Mevzuatı Açısından Mevduat Sahiplerinin Korunması

3.1. Bankaların Mali Durumlarının Bozulmasını Önleyici Tedbirler

3.1.1. Sermaye Yeterliliği Düzenlemeleri

3.1.1.1. Türk Hukuku'nda

5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.45'te, "bu Kanunun uygulanmasında maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli özkaynak bulundurulması" sermaye yeterliliği olarak tanımlanmıştır. Bu madde uyarınca bankalar, "...Kurum (BDDK) tarafından düzenlenecek yönetmelikte¹²⁸ öngörülen usûl ve esaslara göre yüzde sekiz oranından az olmamak üzere belirlenecek sermaye yeterliliği oranını hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır".

Türk bankacılık sisteminin sermaye yeterliliğini düzenleyen kurallar seti, bu hükmün verdiği yetki çerçevesinde BDDK tarafından hazırlanan "*Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik*"¹²⁹ te belirlenmiştir. Söz konusu Yönetmelik'te belirlenen sermaye yeterliliğine ilişkin hükümlerin dayanağının ise Basel kriterleri olduğu görülmektedir. Türkiye 25 Mayıs 2009'dan bu yana Basel Komitesi üyesidir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu da bu sektörü düzenlemek ve denetlemekle yetkili kıldığı kurum olan BDDK'ya, "düzenlemek ve denetlemekle görevli olduğu sektör veya alanla ilgili uluslararası ilke ve standartlarla uyumlu ikincil düzenlemeleri yapmak ve kararlar almak" şeklinde bir görev yüklemiştir (m.88). Dolayısıyla BDDK'nın sermaye yeterliliğine ilişkin yönetmeliğinde esas alınan kurallar, Basel kriterleri ile uyum içinde olmak zorundadır.

Sermaye yeterliliğine ilişkin Basel kuralları, bir bankanın maruz kaldığı riskle orantılı olarak sermaye tutmasını gerektirmektedir. Basel I ve Basel II kurallarında belirlenen sermaye yeterliliğine ilişkin oran ve ölçütler, bankacılık sektörünün ihtiyaçlarına, bankaların risk alma kriterlerine göre gelişen ve değişen, birbirini tamamlayan kriterlerdir.

1988 yılında Basel I, borçluların kredi riskini dikkate almak için Cooke oranını (sermaye yeterliliği oranı) getirmiştir. Hatırlatmak gerekirse kredi riski, borçlunun borcunu geri ödememe riskidir. Basel 1 kriterlerinde ele alınan en temel risk, kredi kullandırılan

¹²⁸ BDDK'ya da çıkaracağı yönetmelik kapsamında, ".. bankaların iç sistemleri, aktif ve mali yapıları dikkate alınarak asgarî sermaye yeterliliği oranını artırmaya, bankalar bazında farklılaştırmaya, kaynağı katılma hesabı olan aktiflerin risk ağırlıklarının belirlenmesinde bu hesapların özelliklerini dikkate almak suretiyle düzenleme yapma " yetkisi tanınmıştır (Bankacılık Kanunu m.45/2).

¹²⁹ RG: 23.10.2015, S.29511.

müşterinin kredi riski ve bu riski karşılayacak sermaye yeterliliğine sahip olup olmadığı noktasında düğümlenmektedir¹³⁰.

Basel I kapsamında tanımlanan Cooke oranının en az % 8 olması gerekmektedir. Bu oran, bankanın yasal sermayesi ile risk ağırlıklı varlıklarının karşılaştırılmasıyla hesaplanır. Ağırlıklı taahhütler karşı taraf riski temelinde hesaplanır. Karşı taraf riski, karşı tarafın sözleşmenin kendisine düşen kısmını yerine getirmeme riskidir. Bu karşı tarafın temsil edebileceği riske göre bir katsayı uygulanmıştır: Sıfır risk (OECD ülkeleri için), düşük risk (% 20 katsayısı ile bankalar veya yerel yönetimler için), yüksek risk (% 100 katsayısı ile şirketler veya bireyler için). Örneğin, bir bireye ya da işletmeye 1 milyon kredi vermek isteyen bir bankanın en az 80.000 özkaynağa sahip olması gerekir. Başka bir deyişle, kredi veren bir banka sermayesinin en fazla 12,5 katı kadar risk üstlenebilir. Öte yandan, bir banka bir devlete borç vermek isterse, karşı taraf riski sıfır olarak kabul edildiğinden, herhangi bir sermaye rezervi tutmak zorunda değildir¹³¹. Bu temel ilkelerin uygulanması, tek bir risk yönetimi ölçütüne dayanmaları, esas olarak sermayeye odaklanmamaları, sınıflandırma ve kredilendirme açısından çeşitlilik sunmamaları nedeniyle uzun süre mümkün olmamıştır. Nihayetinde, 1988 yılında kabul edilen Basel I kriterlerinin yerini Basel II kriterleri almıştır¹³².

Basel II kriterleri, risklerin düzenleyici sermaye gereklilikleriyle daha yakın bir şekilde uyumlaştırılmasını, risklerin ölçülmesi ve yönetilmesinde kaydedilen ilerlemeyi dikkate alan daha küresel bir yaklaşım geliştirmiştir. Özellikle uluslararası bankalara vurgu yapılarak mali sistemde rekabetçi eşitliğin kolaylaştırılmasını mümkün kılmayı hedeflemektedir.

Basel II metni beş yıllık bir hazırlık sürecinin ardından 2004 yılında yayımlanmış, 2005 yılında ticari faaliyetler ve çifte temerrüt etkileri ile ilgili konularla güncellenmiş, tam metin Haziran 2006'da yayımlanmıştır. Basel II, tek bir yaklaşım yerine, ülkelerin takdirine bırakılmış ulusal uygulama tercihleri öngörmektedir¹³³.

Basel II kriterleri üç noktaya dayanmaktadır: Asgari sermaye gereklilikleri, denetimsel gözden geçirme prosedürünün uygulanması ve piyasa disiplini. 2004 yılında Basel Komitesi, asgari sermaye gerekliliğinin bir parçası olarak Cooke oranını iyileştiren yeni bir düzenleme önermiştir. Mac Donough ismi verilen bu oranda, hesaplamaya sadece kredi riski değil,

¹³⁰ Mustafa Atiker, Basel - I ve Basel – II, **Konya Ticaret Odası Etüd - Araştırma Servisi**, S.16, 2005, 2.

¹³¹ İbrahim Aslan, Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.18, 2017, 49-66.

¹³² Atiker, 3.

¹³³ Finansal Piyasalar Raporu, <https://www.bddk.org.tr>, Erişim Tarihi : 01.12.2010.

piyasa riski ve operasyonel risk de dahil edilmiştir. Ancak oran % 8'de kalmaya devam etmektedir. Bu oran, kredi kuruluşlarının maruz kaldıkları genel risklerle daha uyumlu bir asgari sermaye düzeyi uygulanarak önceki orana göre iyileştirilmiştir. Ayrıca, örneğin piyasa riskini karşılamak için ilave özkaynaklarla temsil edilen üçüncü bir kademe eklenerek özkaynakların bileşiminin iyileştirilmesine de karar verilmiştir¹³⁴.

İhtiyati denetim prosedürünün getirilmesinin ise iki avantajı vardır. Bankaların risk temelli bir sermaye değerlendirme süreci uygulamasına ve banka denetçilerinin gerekirse sermaye gerekliliklerini Mac Donough oranının üzerine çıkarmasına, bankaların da en azından bu orana uyduğunu doğrulamasına olanak tanır.

Basel II kriterlerinin dayandığı üçüncü nokta olan piyasa disiplini ise, bankalar tarafından kamuya sağlanan bilgilere ilişkin belirli kurallar ortaya koymaktadır. Bankaların sermaye ve risk yönetimlerine ilişkin mali bilgileri yayınlarak daha şeffaf olmalarını gerektirmektedir. Bu raporlama, kamuya sağlanan bilgilerin uyumlaştırılmasını mümkün kılmaktadır¹³⁵. Bu kriterlerin geliştirilmesine ve uygulanmasına rağmen, Basel II 2008 finansal krizini önleyememiştir, çünkü sermaye gereklilikleri artık gerçeğe uygun değildir.

3.1.1.2. Gine Hukuku'nda

Gine Hukuku kapsamında uygulanan sermaye yeterliliği sistemi özkaynak sistemidir. Özkaynak, finansal kurumun kaynaklarının toplamıdır ve finansal değerini yansıtır. Bunlar, finans kuruluşu kurulurken ortaklar veya hissedarlar tarafından katkıda bulunulan fonlar ve faaliyetlerinden elde edilen fonlardır. Özkaynak banka veya finansal kuruluşun alacaklısı olan üçüncü taraflar (bireyler ve şirketler) için ise bir garanti işlevi görür. Banka ya da finansal kuruluşun borçlarını geri ödeme kabiliyetini yansıtır¹³⁶. Bankalar kategorisinde, "*öz kaynak miktarı yüz milyar Gine Frangı (GNF 100 000 000 000) olarak belirlenmiştir*" (GBK m.1). Özkaynak Gine frangı cinsinden olmalı ve her zaman Gine Cumhuriyeti sistemine kayıtlı olmalıdır (GBK m.2).

Bankacılık sisteminin güvenliğini artırmak ve finansal sistemin işleyişindeki dengesizlikleri önlemek amacıyla Gine Bankacılık Kanunu, Gine'de faaliyet gösteren tüm finansal kuruluşlar için açılışlarından önce bir sponsorluk sistemi gerektirmektedir: "*(Banka) kategorisinde onaylanacak herhangi bir kredi kuruluşu, banka olan en az bir "referans hissedara" sahip olmalı ve bu referans hissedar, kurumun sermayesinin en az yüzde*

¹³⁴ Aslan, 49-66.

¹³⁵ Aslan, 49-66.

¹³⁶ Les Capitaux Propres Des Etablissements Financiers, <https://www.bcr-guinee.org>, Erişim Tarihi : 09.09.2023.

yirmisini (%20) elinde bulundurmalıdır" (GBK m.54). Bankanın net özkaynakları her zaman Merkez Bankası tebliğleri ile tanımlandığı şekilde, Lisanslama Komitesi tarafından belirlenen asgari sermayeye eşit olmalıdır (GBK m.55). Elektronik para kuruluşları için "öz sermaye miktarı iki milyar Gine Frangı (GNF 2 000 000 000) olarak belirlenmiştir" (GBK m.1/I). Öz sermaye Gine frangı cinsinden olmalı ve her zaman Gine Cumhuriyeti sistemine kayıtlı olmalıdır (GBK m.2).

Özkaynaklar, bankaların sağlamlığı üzerinde belirleyici bir rol oynar. Nedeni ise bankaların risk altına girmesi ve bu risklerin gerçekleşmesi halinde zarara uğrama ihtimalidir. İstikrarlarını ve müşterilerinin mevduatlarını korumak için ekonomik koşullar elverişli olsun ya da olmasın, bu kayıpları karşılayabilmeli ve faaliyetlerine devam edebilmelidirler. Gerekirse kendi fonlarını kullanmalıdırlar. Bir bankanın ne kadar sermayeye sahip olması gerektiği, faaliyetlerinin doğasında var olan risklere bağlıdır. Riskler ile sermaye miktarı doğru orantılıdır. Riskler ne kadar büyükse bir bankanın tutması gereken sermaye miktarı da o kadar yüksek olur. Bu nedenle bankaların maruz kaldıkları riskleri ve uğrayabilecekleri zararları düzenli olarak değerlendirmeleri çok önemlidir. Bankacılık denetim makamları bu değerlendirmeleri inceler ve yorumlar. İlgili makamlar, bankaların mali sağlığını izlemekten sorumludurlar. Sermaye pozisyonunun incelenmesi de bu görevin önemli bir parçasıdır¹³⁷.

Genel olarak, her bankanın iki finansman kaynağı vardır: Öz sermaye ve borç. Borç, ödünç alınan ve geri ödenmesi gereken paradır. Müşteri mevduatlarını, ihraç edilen borçlanma senetlerini ve banka tarafından alınan kredileri içerir. Bankalar bu iki kaynaktan gelen fonları, örneğin, müşterilere kredi vermek veya başka yatırımlar yapmak gibi çeşitli şekillerde kullanırlar. Bu krediler ve yatırımlar, nakit olarak tutulan fonlarla birlikte bankanın varlıklarını oluşturur¹³⁸.

Gine'nin ilk banka iflasını yaşadığı 2010 yılına kadar, bankanın öz sermayesi gerekli olan 50 milyar Gine Frangı tutarındaydı. BADAM olarak bilinen *Banque Africaine de Développement Agricole*'un başarısızlığının temelinde yetersiz sermaye yatıyordu. Kriz çözüldükten ve 10.000 müşteriye tahmini 36 milyar GNF geri ödendikten sonra, BCRG'nin 19/03/2013 tarihli ve D/2013/050/CAM sayılı kararı ile 2013 yılında asgari banka sermayesi miktarı belirlenmiş ve kademeli olarak 50 milyar GNF'den 100 milyar GNF'ye çıkarılmıştır.

¹³⁷ Les Capitaux Propres Des Etablissements Financiers, <https://www.bcr-guinee.org>, Erişim Tarihi : 09.09.2023.

¹³⁸ Supervision Bancaire, <https://www.uemoa.int>, Erişim Tarihi : 28.05.2019.

3.1.2. Karşılık

3.1.2.1. Türk Hukuku'nda

Bankalar ve finansal kuruluşlar, bireylerden topladıkları mevduatın belirli bir oranını asgari rezerv olarak merkez bankalarına ödemekle yükümlüdür. Merkez bankasının, bankaların nakit gereksinimlerini sağlama ve borçlarını yerine getirme kabiliyetlerini garanti altına alması, zorunlu karşılık politikası olarak bilinir. Bankalar için öngörülen bu zorunlu karşılık yükümlülüğü, finansal sistemin ve fiyatların istikrara kavuşmasına yardımcı olduğu için para politikasında hayati bir öneme sahiptir¹³⁹. Bu hususta yasal dayanak, TCMB tarafından yayımlanan 2013/15 sayılı Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ¹⁴⁰ düzenlemesidir. Bu Tebliğ'in kapsamına Türkiye'de kurulmuş olan veya yurt dışında kurulmakla birlikte Türkiye'de şube açan bankalar ve finansman şirketleri girmektedir (m.2).

Zorunlu karşılıklar ile açık piyasa politikası arasındaki fark, zorunlu karşılıkların mevduat çarpanını etkilemesi, açık piyasa politikasının ise reeskont oranı yoluyla bankanın kaynaklarını etkilemesidir¹⁴¹. Zorunlu karşılıkların azaltılması para arzını artırıp faiz oranlarını düşürerek bankaların bireylere kredi vermesini kolaylaştırırken, zorunlu karşılıkların artırılması bankaların kredi verme kabiliyetini azaltmaktadır¹⁴². Zorunlu karşılıkların kullanım nedenleri ekonomik göstergelere bağlıdır. Genel olarak zorunlu karşılık kullanma nedenleri üç hedef doğrultusunda toplanmaktadır. Bunlar, likidite, kontrol ve ihtiyatlılıktır. Likidite yönetimi, zorunlu karşılık oranlarında temel bir rol oynamaktadır. Çünkü merkez bankaları zorunlu karşılıkları artırarak veya azaltarak kredi oranını kontrol ederken mevduatların süresini yüksek tutarak likidite riskini en aza indirmeye çalışmaktadır¹⁴³.

Zorunlu karşılıkların para politikası üzerindeki etkisi üç açıdan analiz edilebilir. Şöyle ki, zorunlu karşılık oranı faiz politikasının etkinliğini artırabilir, zorunlu karşılıklar bütçe hedeflerine ulaşmayı veya makroekonomik politikaların istikrarını korumayı mümkün kılabilir. Temel faiz oranı ile zorunlu karşılıkların katsayıları karşılaştırılırsa, bu

¹³⁹ Alpaslan Serel, İsmail Cem Özkurt, Geleneksel Olmayan Para Politikası Araçları ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, S. 22, 2014, 62.

¹⁴⁰ RG : 25.12.2013, S.28862.

¹⁴¹ Burcu Bilir, **Finansal Serbestleşmenin Para Politikaları Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006, 58.

¹⁴² Salih Barişik, Hakan Çetintaş, Para Politikası Araçlarının Etkinliği Perspektifinden Türkiye'de Zorunlu Karşılıkların Gsyih ve Yatırımlar Üzerindeki Etkileri: 1987– 2004 Dönemine İlişkin Ekonometrik Analiz, **Akdeniz İİBF Dergisi**, S.138, 2008, 117-118.

¹⁴³ Nadir Eroğlu, Funda Kara, Makro İhtiyati Para Politikası Araçları ve Türkiye Uygulaması Üzerine Genel Bir Bakış, **International Journal Of Finance & Banking Studies**, S. 69, 2017, 65..

katsayılardaki bir artışın sermaye girişlerini çekme olasılığı daha düşüktür¹⁴⁴.

TCMB, 2010 yılında başlatılan ve enflasyonu düzeltmek için finansal riskleri azaltmayı amaçlayan yeni para politikası stratejisinin bir parçası olarak zorunlu karşılıklara önemli bir katkı sağlamıştır. Asgari karşılık yükümlülüğü, hesaplama tarihini takip eden iki haftanın cuma günü başlar ve 14 gün sürer. Zorunlu karşılıklar, Türk lirası yükümlülükler için Türk lirası cinsinden, yabancı para yükümlülüklerin ABD doları kısmı için ABD doları cinsinden ve TCMB nezdinde tutulan hesapların kalan kısmı için ABD doları veya avro cinsindedir. Kıymetli maden depo hesapları için tutulması gereken döviz yükümlülükleri için gereken asgari karşılıkların tamamı da standart altın blokeli hesaplarda tutulabilir¹⁴⁵. Zorunlu karşılık katsayılarının hesaplanması TCMB tarafından uygulanan çeşitli oran türlerine dayanmaktadır¹⁴⁶. Buna göre Türk lirası ile açılan “vadesiz, ihbarlı, 1 aya kadar ve 3 aya kadar (3 ay dahil) vadeli mevduat hesapları için % 8; 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli mevduat hesapları için % 0; 1 yıla kadar vadeli, 1 yıl veya 1 yıldan uzun vadeli mevduat hesapları için % 0; 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli ve Merkez Bankası’nca kur/fiyat koruma desteği sağlanan mevduat hesapları için % 30; 1 yıla kadar vadeli ya da 1 yıl ve daha uzun vadeli olup Merkez Bankası’nca kur/fiyat koruma desteği sağlanan mevduat hesapları için ise % 10” oranında zorunlu karşılık yükümlülüğü söz konusudur. Yabancı para üzerinden açılan mevduat hesapları için de % 20, % 26 ve % 30 gibi daha yüksek oranlarda zorunlu karşılık öngörüldüğü görülmektedir (m.6).

Bankalar ve finansman şirketlerince, bu Tebliğ uyarınca tesis etmeleri gereken zorunlu karşılıkların süresinde yerine getirilmemesi veya eksik yerine getirilmesi halinde, “...*eksik tesis edilen; Türk lirası zorunlu karşılıkların 2 katı tutarında Türk lirası cinsinden, yabancı para zorunlu karşılıkların 3 katı tutarında ABD doları cinsinden mevduat, Merkez Bankası nezdinde açılan bloke hesaplarda zorunlu karşılıkların eksik tesis edildiği süreler dikkate alınarak faizsiz olarak tutulur..... Faizsiz mevduat tutulmaması halinde eksik tesis edilen tutarlara tesis süresi esas alınarak cezai faiz uygulanır*” (11/1 ve 2). Ayrıca TCMB söz konusu zorunlu karşılık yükümlülüğünü devamlı surette yerine getirmeyen banka ve finansman şirketleri hakkında idari tedbir ve yaptırım uygulamaya da yetkilidir (m.11/5). Tüm bu yasal düzenlemeler de göstermektedir ki, mevduat sahiplerinin haklarının korunması noktasında, anılan mevduatların kendisine emanet edildiği banka veya diğer

¹⁴⁴ Mustafa Eser Kurum, Suat Oktar, Zorunlu Karşılık Politikasının Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği, *Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, S. 204, 187-188.

¹⁴⁵ Zorunlu Karşılık Oranı, <https://www.tcmb.gov.tr>, Erişim Tarihi : 09.09.2023.

¹⁴⁶ TCMB tarafından uygulanan ve farklı oranlara göre değişen katsayılarda öngörülen zorunlu karşılıklara ilişkin detaylı rakamsal veriler çalışmamızın Ek’ler kısmında yer almaktadır.

finansman şirketlerinin belirli oranları TCMB'ye rezerv olarak bloke etmesini öngören bu zorunlu karşılık düzenlemesi önemli bir rol ifa etmektedir.

3.1.2.2. Gine Hukuku'nda

Zorunlu karşılıklar, merkez bankalarına kredi kuruluşlarının yatırmak zorunda oldukları mali rezervlerdir. Zorunlu karşılık sisteminin iki temel işlevi vardır. Birinci olarak, zorunlu karşılık olarak bloke edilen rezervler belirli bir dönem boyunca ortalama olarak biriktirildiği için para piyasası faiz oranlarının istikrarına katkıda bulunurlar. İkinci olarak da zorunlu karşılıklar bankanın likidite yönetimine katkıda bulunarak bunu kontrol eden sistemi tamamlama işlevi görürler¹⁴⁷.

Gine Cumhuriyeti Merkez Bankası (BCRG), parasal taban para miktarını düzenlemek için zorunlu karşılıkları kullanır. Bu uygulama, bankalara uygulanan mali bir kısıtlama olarak da ifade edilebilir. Zorunlu karşılıkların amacı, yapısal bir yeniden finansman gereksinimi yaratmak ve bankalar arası faiz oranını istikrara kavuşturmadır. Mevduatların yapısına bağlı olarak zorunlu karşılıklar Gine frangı ve yabancı para cinsinden belirlenmektedir.

Zorunlu karşılık tesis süresi dört takvim haftası olarak belirlenmiştir. Gine bankacılık mevzuatı kapsamında yürürlükte olan zorunlu karşılık oranı % 16 olarak belirlenmiştir. Zorunlu karşılık tutarı, bankaların BCRG nezdindeki olağan hesaplarının 28 günlük dönemdeki günlük bakiyelerinin aritmetik ortalaması esas alınarak hesaplanır ve en az zorunlu karşılık tutarına eşit olmalıdır. Bankalar tarafından bloke edilen zorunlu karşılık oranlarına herhangi bir ücret ödenmemektedir. Zorunlu karşılık ayırma yükümlülüğüne uyulmaması halinde, Merkez Bankası'nın gecelik repo faiz oranının sekiz (8) puan üzerinde bir oranda gecikme faizi ödenmesi gerekecektir. Tavan faiz oranı (gecelik faiz oranı) % 15,5 ve taban faiz oranı (BCRG'deki 7 günlük mevduat oranı) % 8,5'tir¹⁴⁸.

Banka ve kredi kuruluşlarının GNF mevduatları üzerinden hesaplanan asgari karşılıkları GNF cinsinden, yabancı para mevduatları üzerinden hesaplananlar ise yabancı para cinsinden tesis edilmektedir. Merkez Bankası, özel durumlarda belirli bir banka veya kredi kuruluşu için, zorunlu karşılık ayırmaya ilişkin söz konusu yükümlülük hükümlerinden geçici olarak muafiyet tanıyabilir ve durumunu düzeltmesi için zaman tanıyabilir (GBK m.6).

¹⁴⁷ John F. Marston, **Politique Monétaire**, 4e Édition, Dalloz, Paris, 2017, 491.

¹⁴⁸ Les Réserves Obligatoires, <https://www.bcr-guinee.org>, Erişim Tarihi : 09.09.2023.

3.2. İki Ülke Banka Hukuku Sistemlerinin Mali Durumun Bozulmasını Önleyici Tedbirler Bakımından Karşılaştırılması

Türk ve Gine banka hukuku düzenlemeleri, mevduat sahiplerini koruma konusunda aynı politikaları uygulamamaktadır. Korumadaki bu farklılık, ekonomik gerçekliklerdeki farklılıkla açıklanırken her şeyden önce ekonomik büyüme düzeyiyle de açıklanmaktadır. Türkiye ekonomisi giderek küreselleşmekle birlikte, değişimin sancılarını çeken bir bankacılık sektörünün mevcut tüm zorluklarına yanıt vermeye de çalışmaktadır. Gine ekonomisi ise hareketli kalmaya devam etmektedir. Ancak sosyo-ekonomik bağlamı ve gerçekliği göz önünde bulundurarak belirli değişikliklere elinden geldiğince yanıt vermeye çalışmaktadır.

Tablo 3.1 Aşağıdaki tabloda, Türk ve Gine banka mevzuatları bakımından sermaye yeterliliği ve zorunlu karşılığa ilişkin kuralların çok basitleştirilmiş bir karşılaştırması yer almaktadır.

Tablo 3.1 Türk ve Gine Banka Mevzuatları Bakımından Sermaye Yeterliliği ve Zorunlu Karşılığa İlişkin Kuralların Karşılaştırılması.

Tedbirler	Gine Hukuku'nda	Türk Hukuku'nda
Sermaye Yeterliliği	Özkaynaklar bankanın niteliğine göre uygulanmaktadır.	Basel düzenlemeleri uygulanmaktadır.
Zorunlu Karşılık Oranı	% 16'lık bir oran uygulanmaktadır.	Çeşitli oranlar uygulanmaktadır.

3.3. Mali Durumun Bozulması ve İflas Halinde Mevduat Sahiplerini Koruyan Düzenlemeler

3.3.1. Mevduat Sigortası Uygulaması Çerçevesinde Sağlanan Hukuki Koruma

3.3.1.1. Türk Hukuku'nda

Mevduat sigortası son yıllarda dünyada ve Türkiye'de önemli bir konu haline gelmiştir. Mevduat sigortasının en önemli sakıncası ahlaki tehlikedir. Ahlaki tehlike, mevduat sahiplerinin ve bankaların riske karşı duyarlılıklarının azalması ve piyasadaki genel risk düzeyinin artması anlamına gelmektedir¹⁴⁹.

Mevduat sigortası kavramı Türk hukukuna ilk olarak 1930 yılında yürürlüğe giren 1711

¹⁴⁹ Serhat Akyol, Türkiye'de Mevduat Sigorta Sisteminin Genel Analizi, *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, C.1, S.1, 2008, 2.

sayılı Tasarruf Sandıkları Kanunu ile girmiştir. Bu kanun mevduatları sınıflandırmakta, ancak görünür bir koruma düzenlemesi içermemektedir. 1933'te çıkarılan 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanunu, tasarruf mevduatı ile ticari mevduat arasındaki farka ve tasarruf mevduatının kapsamına açıklık getirmiştir. Kanun, tasarruf mevduatı sahiplerine ayrıcalıklı bir statü vermeyi ve tasarruf mevduatlarının % 40'ını sigortalamayı amaçlamıştır¹⁵⁰.

1936 yılında çıkarılan 2999 sayılı Kanun'un 25. maddesi 2243 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile aynı içeriğe sahipti ve tasarruf mevduatı kavramı değişmemiştir. Sonuç olarak, mevduatın korunması hususundaki belirsizlikler ve boşluklar bu süreçte de devam etmiştir¹⁵¹.

1958 tarihli ve 7129 sayılı Bankacılık Kanunu mevduatları resmi mevduatlar, ticari mevduatlar, banka mevduatları ve tasarruf mevduatları olmak üzere dört kategoriye ayırmakta ve bu kategorilere girmeyen mevduatları tasarruf mevduatı olarak tanımlamaktaydı. Anılan kanun mevduatın koruma oranını ise % 50 olarak belirlemiştir. Kanunda özel denetçilerin atanması, devir ve birleşme yetkisi, tasfiye ve iflas konularında ayrıntılı hükümler yer almakta ve mevduat sahipleri öncelikli alacaklılar olarak kabul edilmekte idi. Tasarruf mevduatı kavramı, 7129 sayılı Kanun'un eksikliklerine işaret edildikten sonra 1979 yılında çıkarılan 28 sayılı Kararname'de ise şu şekilde tanımlanmıştır: "*Tasarruf mevduatı: Gerçek kişiler tarafından bankalara bu ad altında yatırılan paralar ile vakıflara, dernek ve birliklere, sendikalara, kanunla veya kanuna dayanılarak kurulan tasarruf sandıklarına ve bu kanunun 25. maddesinde belirtilen fonlara ait mevduattır*"¹⁵².

Mevduatların belirli bir tutarının garanti edilerek gerektiğinde hak sahiplerine ödenmesi olarak ifade edilebilecek ve mevduat sahiplerinin korunması meselesinde hayati öneme sahip "mevduat sigortası" için ilk adım ise, 1983 tarihli ve 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'nin kurulması ile atılmıştır. Mevduat sigortası başlangıçta tasarrufları korumak ve bankalara olan güveni artırarak Türk mali sistemini istikrara kavuşturmak amacıyla uygulamaya konulmuştur. TMSF'nin en önemli amacı tasarruf mevduatlarını sigortalamak ve korumaktır. Düzenleme ile tasarruf mevduatının en net tanımı yer almakta ve tasarruf mevduatı "*gerçek kişiler tarafından bu ad altında açılan ve ticari işlemlere konu olmayan mevduat*" olarak tanımlanmaktadır. Ancak "*münhasıran vadesiz mevduat hesapları üzerine çek keşide edilmesi ticari işlem sayılmaz*"

¹⁵⁰ Dilhan Uçar, M. Oğuz Köksal, Tasarruf Mevduatı Sigorta Sisteminin Görünümü ve Bankacılık Sektöründeki Son Durum, **Ekonomi ve Finansal Araştırma Dergisi**, C.1, S.75-91, 2019, 78.

¹⁵¹ Müge Ayzit, **Dünyada ve Türkiye'de Mevduat Sigorta Sistemi Uygulamaları**, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, 2004, 45..

¹⁵² Uçar ve Köksal, 78.

denilerek istisnalar dahi belirtilmiştir¹⁵³.

1985 tarihli 3182 sayılı Banka Kanunu da yukarıda belirttiğimiz ve tanımladığımız çerçeveyi benimsemiştir. Bu Kanun'da bir mevduatın tasarruf mevduatı olarak kabul edilebilmesi için gerekli unsurlar belirlenmiştir. Buna göre, para yatırma işlemleri gerçek bir kişi tarafından açılan bir hesaba yapılmalıdır. Hesap "tasarruf hesabı" olarak açılmalı ve çek düzenlenmesi dışında ticari işlemler için kullanılmamalıdır.

1999 yılında BDDK kurulmuştur. TMSF'nin temsil ve yönetimi TCMB'den BDDK'ya devredilmiştir. 2003 yılında TMSF'nin karar organı Fon Kurulu olmuş ve TMSF bağımsız bir kurum haline gelmiştir. TMSF, riske göre sigorta oranlarını ve geri kazanım sürelerini belirleme yetkisine sahiptir. Aynı zamanda katılımcıların fonlarının da garantörüdür¹⁵⁴.

2018 yılında Türkiye'de faaliyet gösteren, mevduat ve katılım fonu kabulüne yetkili yerli ve yabancı tüm kredi kuruluşları ile merkezi Türkiye'de bulunan yabancı kredi kuruluşlarının Türkiye'deki şubeleri nezdindeki mevduat ve katılım fonları sigorta kapsamına alınmıştır¹⁵⁵.

Türkiye'deki mevduat sigorta sistemi mevduat sahipleri için temel güvencedir. Türkiye'de bankacılık mevzuatının tarihi boyunca bankacılık risklerini sınırlandırmak ve böylece mevduat sahiplerini korumak için çok sayıda düzenleme yapılmıştır. Bu önlemlerin en etkili olanı mevduat sigorta sistemidir. Aslında bu sistem hem önleyici hem de düzelticidir¹⁵⁶.

Türkiye'nin mevduat sigorta programı kapsamında, mevduat toplayan ve fonlara katılan kredi kuruluşlarının programa üye olmaları gerekmektedir. Kredi kuruluşları, tasarruf mevduatlarının ve gerçek kişilere ait fonların sigortalı kısmı için sigorta yaptırmak ve prim ödemekle yükümlüdür. Bir banka sisteme katıldığında, kurucu giriş ücretinin en az dörtte birini, yani asgari sermayenin %10'unu fona ödemek zorundadır. TMSF, Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı bankaların şubeleri için de mevduat sigortası sağlamaktadır. Yerel bankalarla aynı yasal kurallar takip edilmektedir. Sigorta, bireyler tarafından tutulan tüm tasarruf mevduatlarını ve katılım fonlarını kapsamaktadır¹⁵⁷.

Şu an yürürlükte bulunan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca, "*kredi kuruluşları nezdelerindeki resmi kuruluşlar, kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlara ait olanlar*

¹⁵³ Uçar ve Köksal, 79.

¹⁵⁴ Tarihsel Yolculuğu, <http://www.tmsf.gov.tr>. Erişim Tarihi : 03.09.2023.

¹⁵⁵ Faaliyet Raporu, <http://www.tmsf.gov.tr>. Erişim Tarihi : 01.03.2008.

¹⁵⁶ Turgay Sönmez, **Avrupa Birliği ve Türkiye'de Mevduat Sigortacılığı Uygulamaları**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, 99.

¹⁵⁷ Ayşegül Özkurt, **Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, 128.

haricindeki tüm mevduat.....(ve katılım fonları), Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından sigorta edilir. Kredi kuruluşları, nezdlerindeki mevduat (ve katılım fonlarını), sigortaya tâbi kısım üzerinden sigorta ettirmek ve bunun üzerinden prim ödemek zorundadır” (m.63/1 ve 2). Bu hükümde 2022 yılında yapılan değişiklikle, hükmün önceki halinde yer alan “tasarruf mevduatı ve gerçek kişilere ait” ifadesi “mevduat” şeklinde değiştirilmiş ve böylece mevduat sigortası ile sağlanan korumanın kapsamı genişletilmiştir. Kanaatimizce bu değişiklik son derece olumlu olup, “mevduat sigortası” uygulamasını, sadece gerçek kişilere ait tasarruf mevduatına sağlanan sınırlı bir koruma rejimi olmaktan kurtarmıştır.

Yukarıda Bankacılık Kanunu’nun ilgili hükmünde de belirttiğimiz üzere tüm mevduat sigortaları prime dayalıdır. Sigortaya tabi mevduatlar için TMSF’ce tahsil edilecek primler, TMSF yönetmelikleri ile belirlenmektedir. İlk olarak 2006 yılında belirlenen bu tutarlarda TMSF, 2008 yılında değişiklik yapmıştır. Ardından 2011 yılında tekrar bir değişikliğe gidilmiştir. Sigorta oranları, bankanın kredilendirme sisteminden kaynaklanan risklerin hesaplanmasında kullanılan risk skorları dikkate alınarak hesaplanır. Sistem adil olarak kabul edilmekte ve riske dayalı prim sistemi olarak tanımlanmaktadır¹⁵⁸.

2022 yılında yayımlanan yönetmelik değişikliği¹⁵⁹ ile, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun da yollamada bulunduğu, bir önceki yılın yeniden değerlendirme oranlarının uygulanması ve Fon Yönetim Kurulu'nun takvim yılı başından geçerli olmak üzere her yıl sigorta limitlerini artırması planlanmaktadır. Bu kapsamda, Fon Yönetim Kurulu'nun 24 Aralık 2021 tarih ve 562 sayılı kararı ile sigorta tavanının 200.000 TL olmasına ve 2022 takvim yılı başından itibaren yürürlüğe girmesine, Fon Yönetim Kurulu'nun 24 Aralık 2021 tarih ve 595 sayılı kararı ile de sigorta tavanının 400.000 TL olmasına ve 2023 takvim yılından itibaren yürürlüğe girmesine karar verilmiştir¹⁶⁰.

Türkiye’de mevduat sahiplerine sigorta kapsamında geri ödeme yapılması için, geri ödenecek mevduatın doğruluğunu tasdik etmek üzere yetkili TMSF personeli tarafından bir komite oluşturulacaktır. Sigorta tutarının bankacılık faaliyet izninin iptal edildiği tarihten itibaren üç ay içinde belirleneceği ve geri ödeneceği belirtilmelidir. Bu süre üç ay uzatılabilir. Ödemeler, Fon Yönetim Kurulu'nun takdirine bağlı olarak bankalar aracılığıyla

¹⁵⁸ Faaliyet Raporu, <http://www.tmsf.gov.tr>. Erişim Tarihi : 01.03.2022.

¹⁵⁹ RG : 16.12.2021, S.31691.

¹⁶⁰ Faaliyet Raporu, <http://www.tmsf.gov.tr>. Erişim Tarihi : 01.03.2008.

da yapılabilir¹⁶¹.

Genel olarak, Türkiye'de 2005 yılında 50.000 TL olarak belirlenen, daha sonra 2019 yılında 100.000 TL'ye, 2021 yılında 150.000 TL'ye ve 2022 yılında 200.000 TL'ye yükseltilemevduat garantisi tutarı şu anda 400.000 TL'dir. TMSF'de sistem, bankalar ve sigortaya tabi mevduatın alıcısı olan mudi arasında işlemektedir. Yaptırım gücü, ulusal mevzuata dayalı yasal kurallardan kaynaklanmaktadır. TMSF, mevduatı elinde bulunduran bankanın, mudinin mevduatını yürürlükteki yasanın öngördüğü çerçevede geri ödememesi durumunda müdahale eder. Sigortalı tutarı mevduat sahiplerine öder. Ödediği parayı geri almak için de temerrüde düşen bankaya karşı yasal işlem başlatır. Türkiye'de faaliyet gösteren, mevduat kabulüne ve fon toplamaya yetkili yerli ve yabancı tüm kredi kuruluşları ile merkezi yurt dışında bulunan kredi kuruluşlarının Türkiye'deki şubelerinde bulunan mevduat ve katılım fonları sigorta kapsamındadır.

Bankacılık Kanunu'nun 71. maddesi uyarınca, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) zor durumdaki bir bankanın faaliyet iznini kaldırabilir veya temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimini TMSF'ye devredebilir. Bir bankanın faaliyet izninin kaldırılması halinde, bankanın yönetim ve denetimi Bankacılık Kanunu'nun 106. maddesi hükümleri uyarınca TMSF'ye devredilir. TMSF, bankadaki sigortalı mevduat miktarını belirler, bunları hak sahiplerine öder ve mevduat sahipleri adına bankanın tasfiyesini talep eder. Türk bankacılık sisteminin 1994'ten bu yana karşılaştığı zorluklar ve 1998'deki akut ekonomik kriz sonucunda 5 bankanın lisansı geri alınmış ve tasfiyelerine karar verilmiştir. Bunu takiben, toplam 21 bankanın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi TMSF'ye devredilmiştir. 2016 yılında TMSF'nin talebi üzerine bu 21 bankadan birinin lisansı geri alınmıştır. 2023 yılında bu 21 bankadan geri alınan toplam lisans sayısı 6'dır¹⁶².

TMSF, yönetimi ve denetimi altındaki bankalar için tasfiye ve geri kazanım sürecini etkin bir şekilde yürütmekle görevlidir. Herşeyden önce mevduatlarını yatırdıkları bankalarının başarısız olduğunu ve tasfiyeye girdiğini gören mevduat sahiplerine geri ödeme yapma misyonu söz konusudur. Aşağıda, bankaların tasfiyesini takiben TMSF tarafından yapılan bazı ödemeleri ele alacağız.

1994 yılında TYT Bank, usulsüz krediler ve kötü yönetim nedeniyle Türkiye'nin ekonomik krizinden kaçamadı. TMSF tarafından yapılan bir soruşturmanın ardından, bankanın devleti yaklaşık 60 milyon Türk lirası zarara uğrattığı ortaya çıktı. Böylece, merkezi Maslak'ta

¹⁶¹ Sönmez, 107.

¹⁶² Faaliyet Raporu, <http://www.tmsf.gov.tr>. Erişim Tarihi : 01.03.2008.

bulunan TYT Bank'ın tasfiye süreci TMSF tarafından başlatılmış ve İş Bankası'na devredilmiştir. Bankanın mevduat kabulü de dahil olmak üzere tüm yetkileri geri alınarak İş Bankası'na devredildikten sonra tasfiye tamamlanmış, 60 milyon liralık zarar kamuya kalmıştır. TYT Bank'ta mevduatı bulunan vatandaşlara belirlenen takvime uygun olarak yapılan ödemeler TMSF'nin yönergeleri dahilinde gerçekleştirilmiştir. Bu ödemeler, bankada vadeli mevduat hesabı bulunan vatandaşların birikimlerinin sadece anaparasını alacakları şekilde yapılmıştır. Vade sonunda ödenmesi gereken faiz gelirleri için herhangi bir ödeme yapılmamıştır¹⁶³.

1990 yılında Marmara Bankası da TYT Bank ile aynı nedenle iflas etti. Bunun nedeni turizm sektörüne verilen büyük kredilerdi. Turizm sektörünün bu yıl içinde krize girmesinin nedeni, hem bu yıl içinde özellikle Irak'ta yaşanan coğrafi sorunlar (Kuveyt ve Irak arasındaki Körfez Savaşı) hem de terör örgütünün ülkedeki eylemlerinin artması idi. Likidite krizi bankanın çöküşünü hızlandırdı. TMSF'nin banka yönetimini incelemesi ve tasfiye kararı almasının ardından Marmara Bank, 20.000 mudisine olan 3.000 milyar dolar ve devletin sırtına yüklediği yabancı bankalara olan 120 milyar dolar borçla iflas etti¹⁶⁴.

Son olarak 1984-1998 yılları arasında yüksek faiz ve döviz mevduatı ile en gözde bankalardan biri olan İmar Bankası'ndan bahsedelim. Geçmişinde neredeyse Türkiye Cumhuriyeti ile aynı yaşta olan banka, 2001 yılından sonra gerçek bir yönetim sorunu yaşadı, hatta kırılma noktasına geldi. 3 Temmuz 2003 tarihinde, BDDK, krizden sonra revize edilen Bankacılık Kanunu'nun 14/3 maddesi uyarınca banka yönetimi tarafından gerekli önlemlerin alınmadığı kanaatine vararak İmar Bankası'nı TMSF'ye devretmiştir. Bankanın TMSF'ye devredilmesi ve bankanın kapanacağı söylentileri bankaya görülmemiş bir müşteri akınına yol açmıştır. Ancak uzun yıllar paralarını alamayan vatandaşlar "İmarzede" olarak adlandırıldı ve davaları uzun yıllar sürdü. Tasfiye sonrasında bankanın uğradığı zarar 9 milyar TL olmuştur. Mevduat sahiplerine Ziraat Bankası tarafından geri ödeme yapılmıştır. Yetkili mahkeme tarafından yapılan müzakerenin ardından mahkeme, 11 banka yetkilisini suçlu buldu ve 8 milyar 788 milyon 395 bin 627 Lirası ana alacak, 25 milyar 588 milyon 642 bin 154 Lirası faiz olmak üzere toplam 16 milyar 800 milyon 246 bin 527 Türk Lirası ödemelerine karar verdi¹⁶⁵.

¹⁶³ Emine Zaman, TYT Bank Nedir TYT Bank'a Ne Oldu?, <http://www.finanstaksi.com>, Erişim Tarihi: 18.07.2020.

¹⁶⁴ Marmara Banka Neden Battı ?, <http://www.yatirimkurulusu.com>, Erişim Tarihi: 06.01.2023.

¹⁶⁵ Metehan Yeşilyurt, Türkiye'nin Uzun Yıllar Gündeminde Kalan İmar Bankası Nasıl Battı? Neler Yaşandı?, <http://www.onedio.com>, Erişim Tarihi: 31.05.2019.

3.3.1.2. Gine Hukuku'nda

Bir kredi kuruluşunun uyguladığı yönetim kurallarına rağmen mali zorluklarla karşılaşması mümkündür. Bu nedenle yasa koyucu, sadece kamunun mali çıkarlarının güvenliğini sağlamak için değil, aynı zamanda zor durumdaki banka veya kredi kuruluşunun mali durumunu sağlamlaştırmak için tasarlanmış özel mekanizmaları kademeli olarak uygulamaya koymaya çalışmıştır.

2013 yılından önce, kredi kuruluşlarının karşılaştığı zorluklara yönelik çözüm nispeten sınırlıydı. Bu çözüm, yeni bankacılık düzenlemelerine ilişkin Ağustos 2013 tarihli ve L/2013/060/CNT sayılı Kanun ile önemli ölçüde değişmiştir. Amaç, Gine bankacılık sistemini hızla değişen bir sektörün zorluklarına karşı korumak ve her şeyden önce mevduat sahiplerine bir garanti sağlamaktır¹⁶⁶.

Bankacılık Kanunu'nun 77. maddesi uyarınca, "*bir kredi kuruluşunun iflası halinde, halkın bankalardaki mevduatının tamamını veya bir kısmını geri ödemek üzere bir mevduat garanti fonu kurulur*". Bu fonun kaynakları, bankalar tarafından ödenen katkı payları, yatırım gelirleri, Devlet veya Merkez Bankası tarafından sağlanan diğer kaynaklardan oluşmaktadır. Bankalar her mevduatın % 15'ini otomatik olarak Merkez Bankası'na yatırırlar (GBK m.78).

D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ uyarınca sigortaya tabi olan mevduat, mevduat sözleşmesi kapsamında hesaba para yatıran mudilere belirli hallerde ödenmesi gereken bakiye tutarı ifade eder (m.6). Mevduat Garanti Fonu, mevduat garanti fonlarının oluşturulma yöntemini değiştiren, Fon'un ödeme koşullarını ve sınırlarını belirleyen 03 Ekim 2018 tarihli ve D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ ile bir evrim geçirmiştir. D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ'in 8. maddesine göre Mevduat Garanti Fonu (Fonds de Garantie des Dépôts Bancaires/FGD), Gine Cumhuriyeti Merkez Bankası (BCRG) Başkanı başkanlığında bir Yönetim Kuruluna sahiptir. Kurul'un, BCRG'nin iki başkan yardımcısı, Finansal Kurumların Denetimi Genel Müdürü, Ekonomi ve Maliye Bakanlığı'nın bir temsilcisi, Adalet Bakanlığı'nı temsilen bir yargıç ve Gine'deki bankacılık mesleği tarafından önerilen dört banka temsilcisi olmak üzere 9 üyesi bulunmaktadır.

Gine'de yetkili kredi kuruluşları ve elektronik para kuruluşlarının Mevduat Garanti Fonu'na katılmaları gerekmektedir. Bu, bankacılık faaliyetlerinin yürütülmesi için bir koşuldur (D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ m.4). FGD, Bankacılık Kanunu'nun 77. maddesi uyarınca mali özerkliğe sahiptir. FGD'nin garanti ödemelerini gerçekleştirmek üzere kullanacağı

¹⁶⁶ J. Morel Maroger, **Droit Bancaire**, 2^e Edition, Revue Banque Edition, Paris, 2014, 126.

fonlar, esas olarak devletten veya Merkez Bankası'ndan, Gine'de faaliyet gösteren bankalardan ve yatırım gelirlerinden gelmektedir (D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ m.3). Katkı payları, son on iki (12) ay boyunca hesaplanan ortalama mevduatların toplam tutarı temelinde yıllık olarak ödenir. Bu ödemeler mevduatlarla aynı para biriminde yapılır ve Merkez Bankası kayıtlarında bu amaçla açılan hesaplara yatırılır. Bu katkının oranı her yıl Garanti Fonu Yönetim Kurulu kararı ile belirlenir. Mevduat tutarının % 0'ı ile % 1'i arasında değişmektedir (D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ m.9).

Garanti, Garanti Fonu Yönetim Kurulu tarafından yıllık olarak belirlenen bir tavana kadar olan mevduatları kapsar. Bu tavan, mevduat sayısına ve ilgili para birimine bakılmaksızın aynı mevduat sahibi tarafından temerrüde düşen bankaya yatırılan tüm mevduatlar için geçerlidir (D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ m.10). Bu hüküm uyarınca, garanti limiti, mevduat tutarı ile mevduat sahibinin bankaya borçlu olduğu kredi ve benzeri diğer tutarlar arasındaki bakiye farkı için geçerlidir. Mevduat sahibinin borçlu olduğu tutarların toplamı mevduatının toplamını aşarsa, mevduat sahibi, yürürlükteki mevzuatın öngördüğü koşullar altında bakiye için sorumlu olmaya devam eder. Tek mevduat tutarının, mudinin bankaya borçlu olduğu kredi ve benzeri tutarları aşması halinde, mudi 10. maddede öngörülen limite kadar tazmin edilir. Ancak, genel olarak GNF tavanı 5.000.000 (beş milyon)'dur.

D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ'in 7. maddesi uyarınca, belirli hesap sahipleri mevduat garantisinden yararlanamaz. Mevduat Garanti Fonu (FGD) tarafından sağlanan garanti, aşağıdaki mevduatları kapsamamaktadır:

1. Devlet, kamu şirketleri ve kurumları,
2. Gine Cumhuriyeti Merkez Bankası,
3. Bankalar, finans kuruluşları ve bunların iştirakleri,
4. Gine Postanesi, sigorta ve reasürans şirketleri,
5. Sosyal sigorta ve emeklilik fonları,
6. Kollektif yatırım kuruluşları, borsa aracıları ve yatırım şirketleri,
7. Banka yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve genel müdür yardımcıları mevduatları,
8. Banka sermayesinin % 5 veya daha fazlasına sahip olan herhangi bir hissedar,
9. Banka denetçileri,

10. Bu maddenin 7, 8 ve 9. paragraflarında belirtilen gerçek kişilerin eşleri, üstsoyları ve altsoyları.

Mevduat garanti programı, BCRG Başkanı'nın talebi üzerine, BCRG'nin bir kredi kuruluşunun "mevduat garanti programı kapsamındaki fonları derhal veya yakın bir gelecekte iade edemeyeceğini" tespit ettiği anda uygulanır (D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ m.5). Bankacılık Kanunu'nun 28. maddesi uyarınca, mevduat garanti mekanizması kapsamında FGD' nin müdahalesi, bankanın Garanti Fonu üyeliği ve lisansının iptali ile sonuçlanacaktır.

Önleyici bir tedbir olarak ve BCRG Başkanı'nın teklifi üzerine mevduat garanti mekanizması, D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ'in 2. maddesi uyarınca, durumu uzun vadeli mevduatları ödeyememe endişesi yaratan bir kredi kuruluşuna da müdahale edebilir. Bu durumda, garanti fonu FGD sorunu değerlendirerek bu müdahalenin koşullarını belirler. Özellikle, müdahaleyi kredi kuruluşunun tamamen veya kısmen satılması veya işlerinin tasfiye edilmesi koşuluna bağlayabilir. Kayımlık veya zorunlu tasfiye durumunda, FGD tarafından ödenen meblağlar, kredi kuruluşunun devamlılığını ve hayatta kalmasını sağlayıcı nakit bir pansuman görevi görür.

Gine, Türkiye ile aynı bankacılık geçmişine sahip olmadığından, sistemi 1998 bankacılık krizi başta olmak üzere çalkantılı dönemler geçiren Türkiye'nin aksine, Gine bankacılık sistemi, yaşanan tüm ekonomik krizlere rağmen yakın geçmişte sadece bir banka iflası yaşamıştır. BCRG 'nin Gine'deki mevduat sahiplerine geri ödeme yapmasını gerektiren banka iflası, 2013 yılında BADAM bankasının iflası olmuştur.

Yukarıda da belirtildiği üzere BADAM¹⁶⁷, çiftçi birlikleri, ziraat odaları, balıkçılık, hayvancılık ve madencilik şirketlerini desteklemek amacıyla 2 Mart 2010 tarihinde faaliyete geçmiştir. Varlığını 25 yıl sürdürdükten sonra 1986 yılında kapanan Banque Nationale du Crédit Agricole'ün (BNDA) küllerinden doğan BADAM, hisselerin %30'una sahip olan Gine hükümeti ile yerel ve uluslararası ortaklar arasındaki bir ortaklığın sonucudur. 50 milyar GNF yerine 10 milyar GNF ile onaylanan BADAM'ın Aralık 2012'de iflas etmesinde devletin ve bazı hissedarların sermaye paylarını serbest bırakmayı reddetmesi kaçınılmaz bir rol oynamıştır. Benzeri görülmemiş bir mali krizle karşı karşıya kalan BADAM, 2011 yılında iflas nedeniyle tasfiye edilmiştir. BADAM'ın tasfiyesine ilişkin 21 Haziran 2017 günü kamuoyuna yapılan basın açıklamasında, bankanın *10.000 müşterisinin 36 milyar GNF*

¹⁶⁷ Le Syndic De La BADAM Annonce Le Remboursement De Ses Clients, <http://www.financialafrik.com>, Erişim Tarihi : 22.06.2017.

tutarındaki mevduatlarının geri ödenmesi için sürecin başlatıldığı bildirilmiştir. Banka genel müdürü ve yöneticileri, kurumsal varlıkların zimmete geçirilmesi ve güveni kötüye kullanma suçlarından mahkum edilmiştir¹⁶⁸.

Bankacılık Kanunu'nun 62. maddesi uyarınca, ciddi bir likidite krizi ve/veya hissedarların gerekli mali desteği sağlayamaması yahut ödeme gücünü yeniden tesis etmek için yeni hissedarların bulunamaması hallerinde, Merkez Bankası, Onay Komitesi'nin kararıyla mevduat sahiplerini ve banka alacaklılarını korumak amacıyla kredi kuruluşunun faaliyetlerinin tamamının veya bir kısmının durdurulmasına ve tasfiyesine karar verebilir. Bu düzenleme doğrultusunda BADAM, mevduat sahiplerine geri ödeme yapılması için tasfiye aşamasına girmiştir.

BADAM bankasının 10.000 mevduat sahibine 6 yıllık mücadelenin ardından yapılan 36 milyar GNF'lik ödeme, şu an için BCRG tarafından iflas eden bir banka tarafından hak sahiplerine yapılan tek ödemedir.

3.3.2. Mevduat Sigortası İle Sağlanan Hukuki Korumanın İki Ülke Hukuk Sistemi Bakımından Karşılaştırılması

Bankacılık tarihi bize, banka iflaslarını önlemek için alınan tüm önlemlere rağmen, bazı gerçeklerin finansal istikrardan sorumlu yetkililer tarafından hala göz ardı edildiğini göstermektedir. Mevduatların bir mevduat garanti fonu tarafından korunması küresel bir mesele haline gelmiştir. Bu konu, Türk ve Gine bankacılık sistemlerinde mevduat sahiplerinin korunması için son derece önemli bir noktada durmaktadır.

Türkiye'de, ilk kanundan günümüze kadar, mevduatın korunması, ülkenin yaşadığı çeşitli ekonomik krizler nedeniyle büyük değişiklikler geçirmiştir ve bu değişiklikler ülkenin ekonomik zorluklarına uyum sağlama girişimidir. Sonuç olarak, mevduatın korunmasından sorumlu ve kendi özerkliğine sahip mevcut kurumun oluşturulmasına yol açan bir dizi önlem alınmıştır. Bu kurum, yani TMSF, ekonominin iç ve dış faktörlerini göz önünde bulundurarak mevduatları korumak ve finansal istikrarı garanti etmek olan ana hedefine uyum sağlamaya çalışmaktadır.

TMSF, mevduat garanti fonuna ek olarak, risk priminin hesaplanmasına dayalı bir sistemi tercih etmiştir. Bu, Türkiye'de faaliyet gösteren tüm kredi kuruluşlarına asgari sermayenin % 10'u oranında bir ödeme yapılmasını içermektedir. Ancak bu önlem sadece önleyici niteliktedir. Bir bankanın mevduat sahiplerine ödeme yapamadığı ortaya çıktığında, TMSF,

¹⁶⁸ Le Syndic De La BADAM Annonce Le Remboursement De Ses Clients, <http://www.financialafrik.com>, Erişim Tarihi : 22.06.2017.

genellikle uygun tedbiri uygulayarak finansal istikrarı koruma, sorumluları belirleme ve mevduat sahiplerine en fazla 3 ay içinde geri ödeme yapma hakkına sahiptir.

Gine bankacılık sistemine baktığımızda, 2018 yılına kadar mevduat garanti fonunun olmadığı görülmektedir. BCRG, banka ve kredi kuruluşlarına, iflas durumunda mevduat sahiplerinin geri ödemelerini karşılamak için her mevduat sahibinin mevduatının %15'inin Merkez Bankası'ndaki bir fona ödenmesi zorunluluğunu getirmiştir. Mevduat garanti fonu, Gine Merkez Bankası BCRG tarafından çıkarılan 03 Ekim 2018 tarihli ve D/2018/037/CAM sayılı Tebliğ ile kurulmuştur. Mevduat garanti fonları her yıl kredi kuruluşlarından, yatırım araçlarından ve Devletten alınan yaklaşık %1'lik bir katkı ile oluşturulmaktadır. İflas durumunda, Türkiye'deki düzenlemelere benzer nitelikte bir yasal süreç işler ve geri ödeme 14 iş günü olarak belirlenir, ancak bu süre değişebilir.

Tablo 3.2 Aşağıdaki tabloda Türk ve Gine banka hukuklarında mevduat sahiplerinin mevduat sigortası veya mevduat garanti fonu programı kapsamında korunma sistemleri karşılaştırılmaktadır.

Tablo 3.2 Türk ve Gine Banka Hukuklarında Mevduat Sahiplerinin Korunma Sistemi
(Mevduat Sigortası ve Mevduat Garanti Fonu Programları)

Mevduat Sahiplerinin Korunması	Gine Hukuku'nda	Türk Hukuku'nda
Kurum	FGD	TMSF
Sistem temeli	Üyelerden yaklaşık %1'lik bir katkı alınmaktadır	Riske dayalı sigorta primi hesaplanmaktadır
Mevduat Sahiplerine Yapılan Ödemeler	36 milyar GNF'lik ödeme	2.366.676.182 TL'lik ödeme

3.3.3. Banka Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davası

3.3.3.1. Türk Hukuku'nda

Hukuki sorumluluk, uğranılan zarardan kimin sorumlu olduğunu gösteren ve zarar gören tarafın sorumlu taraftan uğradığı zarar için tazminat talep etme hakkını düzenleyen bir dizi kriter olarak tanımlanabilir¹⁶⁹. Başka bir deyişle, hukuki sorumluluk ilke olarak

¹⁶⁹ Akdağ Güney, **Türk Hukukunda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 2010 Basım Yılı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, 29..

sözleşmelerden doğan görev ve yükümlülüklerin yerine getirilmemesinin yaptırımıdır¹⁷⁰.

Bankanın sorumluluğu öncelikle bankanın tüzel kişiliğine aittir. Dolayısıyla, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken üçüncü kişilere karşı işledikleri haksız fiillerden banka tüzel kişiliği sorumludur. Ancak, bankanın yönetim kurulu üyelerine karşı itiraz hakkı vardır. TTK m. 371/5'e göre şirket, temsilcilerinin veya yöneticilerinin görevlerini yerine getirirken işledikleri haksız fiillerden sorumludur ve rücu hakkı saklıdır. Ancak banka yönetim kurulunun yasal yükümlülüklerini kusurlu olarak ihlal etmesi ve bundan zarar doğması halinde, banka yönetim kurulunun hukuki sorumluluğu doğar. Yönetim kurulu üyesi kendi fiilleriyle bir zarara sebebiyet verirse, bunu tazmin etmekle yükümlü olup sorumluluğu sınırsız ve kişisel olacaktır. Ancak yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedebilmek için öncelikle kusurun yönetim kurulu üyelerine isnat edilmesi gerekmektedir. TTK hükümleri bağlamında yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu, "genel sorumluluk" ve "özel sorumluluk halleri" olmak üzere iki ana başlıkta toplanır¹⁷¹.

Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların tabi olduğu ana kanun olan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesi, iflas durumu hariç olmak üzere, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu kişisel sorumluluk kapsamında düzenlenmemektedir. Daha net bir resim için, bankaların yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna ilişkin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 2/III maddesinde yer alan "*bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacağı*" hükmüne bakmamız gerekecektir. Ancak 110. maddede "*yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme ile genel kurulun yetkisine bırakılmış bulunanlar dışında, bankanın faaliyet konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her türlü iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir*" denilmektedir.

Söz konusu kanun ve Türk Ticaret Kanunu'nun 369. ve 375. maddeleri gibi diğer ilgili kanunlar banka yönetim kuruluna önemli görev ve yetkiler yüklemektedir. Bu görev ve yetkilerin kasten veya ihmal suretiyle yerine getirilmemesi ve bunun sonucunda banka tüzel kişiliğinin, pay sahiplerinin veya banka alacaklılarının zarara uğraması halinde yönetim kurulu hukuken sorumlu tutulacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin genel hukuki sorumluluğu, Türk Ticaret Kanunu'nun 553. maddesinin birinci fıkrasında "*kurucular, yönetim kurulu üyeleri, müdürler ve tasfiye memurları, kanun ve esas sözleşme ile kendilerine yükletilen*

¹⁷⁰ İbrahim Kaplan, **Bankaların Gözetimi, Denetimi ve Hukuki Sorumluluk**, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (Batider), C.XXIII, S.3, 2006, 3-30.

¹⁷¹ Mustafa Yavuz, Ticaret Hukuku Kapsamında Banka Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunun Analizi, **Bankacılar Dergisi**, S.103, 2017, 119-120.

görevleri kendi kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına verdikleri zarardan sorumludurlar" şeklinde düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu uyarınca, anonim şirketlerin yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu genel ve özel sorumluluk olarak iki şekilde ele alınmaktadır. Genel sorumluluk kapsamında, yönetim kurulu üyeleri, kanun ve esas sözleşme ile kendilerine yüklenen yükümlülükleri kendi kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, bankaya, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına verdikleri zarardan sorumludurlar. Sınırlı sorumluluğa ilişkin özel durumlar 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesinde belirtilmiştir. Hukuki sorumluluk bağlamında, bankanın uğradığı zararın tazminini talep etme hakkı bankaya ve her bir hissedara aitken, bankanın alacaklıları yalnızca iflas durumunda yasal işlem başlatma hakkına sahiptir. Ticaret Kanunu'nda açıkça belirtilmemesine rağmen, bankanın yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılabilmesi için genel kurulun bu yönde bir karar alması gerekmektedir. Öte yandan, farklılaştırılmış teselsül ilkesi uyarınca, birden fazla yönetim kurulu üyesinin aynı zarardan sorumlu olması halinde, her biri kusuruna ve durumun gereklerine göre zararın kendisine yükletilebildiği ölçüde diğerleriyle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur. Yürürlükteki mevzuat çerçevesinde yönetim kurulunun hukuki sorumluluğu bazı durumlarda ortadan kalkmakta veya devreye girmemektedir. Azil, zamanaşımı, kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün veya yetkinin devri, yönetim kurulunun kontrolü dışında gerçekleşen hukuki sorumluluk doğuran usulsüzlük ve yolsuzluklar, görevi kötüye kullanmanın ispatı, sorumluluk doğuran karara karşı oy kullanma, meşru bir mazeretle toplantıya katılmama vb. durumlar yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır¹⁷².

Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesi uyarınca, yönetim kurulu üyeleri ve üst düzey yöneticilere karşı kişisel sorumluluk davası açılabilmesi için iki koşul bulunmaktadır. Bu koşullardan ilki, bankanın faaliyet izninin geri alınması veya bankanın Fon'a devredilmesidir (m.110/1). Yöneticilerin şahsi iflastan sorumlu tutulabilmesi için bankanın iflas etmiş olması gerekli değildir; bankanın fona devredilmesi kararı yeterlidir¹⁷³. İkinci olarak, Fon, yöneticilere karşı kişisel iflas davası açmaya karar vermelidir. Banka görevlilerinin kişisel sorumluluğuna ilişkin Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesi hükümlerinin uygulanabilmesi için iki resmi koşulun aynı anda karşılanması gerekmektedir¹⁷⁴. Yönetim kurulu üyeleri ile

¹⁷² Yavuz, 118.

¹⁷³ Ersin Çamoğlu, Şener Akyol, **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2011, 407-417.

¹⁷⁴ Reisoğlu, 1370.

icra komitesi üyeleri, ortak kararlarından kaynaklanan her türlü zarardan müştereken ve müteselsilen sorumludurlar (TBK m.61).

Bankacılık Kanunu'nun 71. maddesi, banka yöneticilerinin banka kaynaklarını kendi menfaatleri veya hâkim ortağın menfaati için kullanarak zarara sebebiyet vermeleri halini, bankanın faaliyet izninin kaldırılıp TMSF'ye devrine neden olacak haller arasında saymaktadır¹⁷⁵. Kanun koyucu, bankacılık lisansının iptaline veya Fon'a devrine karar verilmesinde özel bir yeter sayı aramaktadır. Buna göre söz konusu kararı verecek olan ve 7 üyeden oluşan BDDK'nın, bu kararı en az 5 üyenin oybirliği ile alması gerekmektedir (5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.71/2). Bu karara karşı yetkili idare mahkemesinde dava açılabilir (Bankacılık Kanunu m.105).

Yukarıdaki düzenleme gereğince banka kaynaklarını kötüye kullanarak zarara neden olan banka yöneticileri ve hâkim ortaklarına karşı, mevduat sahibi olarak alacaklıların dava açma hakkı sadece iflas durumunda söz konusudur. Türk Hukuku'na göre iflasa tabi kişiler üç kategoride toplanır. Bunlardan ilki tacirlerdir. İkincisi, tacir olmayan ancak tacirlere ilişkin hükümlere tabi olan kişilerdir (TTK m.12/3). Son olarak, tacir olmadıkları veya tacirlere ilişkin hükümler uygulanmadığı halde özel kanunlar kapsamında iflasa tabi olan kişiler yer almaktadır. Bunlar, bankanın hâkim ortakları ve yöneticileri (Bankacılık Kanunu m. 110) ile sermaye piyasasında işlem gören şirketlerde % 10'dan fazla paya sahip ortaklar ve bu şirketlerin yönetim kurulu üyeleri ile yöneticileridir (SerPK m. 98).

Yöneticilere karşı kişisel iflas davaları için ilk resmi koşul, BDDK'nın bankanın ticari yetkisini iptal etmesi ve Fon'a devretmesidir. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine şahsi iflas davası açılabilmesinin bir diğer şekil şartı da Fon tarafından haklarında dava açılmasına karar verilmesidir. Bu amaçla Bankacılık Kanunu'nun 71. maddesi hükümlerinin uygulanması yeterlidir¹⁷⁶. Bu kararı takiben Fon, yetkili ticaret mahkemesinde iflas davası açabilir. Kanun koyucu, Fon'a Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesi ve TTK'nın 553. ve devamı maddeleri uyarınca tazminat davası açma hakkı tanımıştır. Fon Yönetim Kurulu'nun aleyhlerinde kişisel iflas davası açılmasına karar verdiği yöneticiler, bu kararın iptali için Danıştay'a başvurabilirler¹⁷⁷.

Nedensellik, banka yöneticilerinin sorumluluğuna gidilebilmesi için sebep ve sonuç

¹⁷⁵ Hanife Doğrusöz, *Banka Yöneticilerinin ve Hakim Ortakların Şahsi Sorumluluğu*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, 171.

¹⁷⁶ Reisoğlu, 1367; Doğrusöz, 172.

¹⁷⁷ Sefer Oğuz, *Bankacılık Kanunu Kapsamında Banka Yöneticilerinin Şahsi Sorumlulukları*, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.8, S.1, 2017, 275.

arasındaki zorunlu bağlantıdır. Bu davada sebep, banka yöneticilerinin hukuka aykırı karar ve eylemleri ile bankanın faaliyet izninin kaldırılması, sonuç ise bankanın Fon'a devredilmesidir¹⁷⁸. Diğer bir deyişle, yöneticinin yasa dışı eylemi veya işlemi ile bankanın lisansının geri alınması veya bankanın Fon'a devredilmesi arasında bir illiyet bağı olmalıdır¹⁷⁹. Bu bağlamda, yöneticinin hukuka aykırı karar veya işlemi ile Bankacılık Kanunu'nun 71. maddesinin uygulanması arasında bir illiyet bağının varlığını kanıtlamak Fon'a düşmektedir¹⁸⁰. Söz konusu hukuka aykırı karar ve eylem olmasaydı bankanın faaliyet izninin iptal edilmeyeceği ve bankanın Fon'a devredilmesi kararına gerek kalmayacağı kanıtlanırsa, illiyet bağının varlığı kabul edilebilir. Fon, yöneticinin kararları veya işlemleri ile Bankacılık Kanunu'nun 71. maddesinin uygulanması kararı arasındaki illiyet bağına kanıtlayamazsa, yöneticinin kişisel sorumluluğuna karar veremeyecek ve iflas kararı alamayacaktır. Ancak, aleyhine iflas kararı verilen yönetim kurulu üyesinin kararı, başka bir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden (ipso ure) ortadan kalkar (TTK m. 363/2).

Yönetim kurulu üyelerinin şahsi sıfatlarıyla doğabilecek hukuki sorumlulukları, bankacılık kanununa aykırı karar ve işlemlerinden doğan zararlarla sınırlıdır (Bankacılık Kanunu m.110). Bu zarar, aynı konuda birden fazla yöneticinin iradesinden kaynaklanan ortak bir karar veya işlemde kaynaklanmalıdır¹⁸¹. Banka yöneticilerinin yasal sorumluluğu "bankaya verilen zarar" miktarı ile sınırlıdır. Bu miktar, borçlar hukuku ilkelerine uygun olarak belirlenebilir. Dolayısıyla zararın somut ve kesin bir şekilde tespit edilmesi gerekir. Zarar miktarı belirlenirken gelecekteki muhtemel zararlar dikkate alınmamalıdır¹⁸². Bu itibarla, şüpheli alacaklar için karşılık ayrılması bir zararın oluştuğu anlamına gelmemektedir. Bu amaçla, borçlu ve şahsi kefiller izlenmeli ve kesin aciz vesikası alınmalıdır¹⁸³. Sonuç olarak, yöneticilerin yasal olarak sorumlu tutulabilmesi için maddi zararın gerçek ve somut olması gerekmektedir¹⁸⁴. Fon ve bankanın yöneticileri dava edebilmesi için somut bir zararın meydana gelmiş olması gerekmektedir. Gelecekte olası bir zarar tehdidi yasal işlem başlatmak için yeterli değildir¹⁸⁵.

Fon, zararın miktarını belirterek yöneticiler aleyhine yasal işlem başlatabilir. Ancak, bankanın uğradığı gerçek ve kesin zararın yargılama sürecinde mahkeme tarafından tespit

¹⁷⁸ Tekinalp, 79; Çamoğlu, 6.

¹⁷⁹ Oğuz, 281.

¹⁸⁰ Çamoğlu, 413; Alıcı, 1056.

¹⁸¹ Kürşat Göktürk, **Banka Yöneticisi ve Ortaklarının Hukuki Sorumluluğu Özellikle Şahsi İflas Kapsamında Sorumluluk**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, 115.

¹⁸² Ünal Tekinalp, **Fon'daki Bankanın Hukuku**, Lebib Yayıncılık, İstanbul, 2003, 80.

¹⁸³ Tekinalp, 80 ; Reisoğlu, 1371.

¹⁸⁴ Reisoğlu, 1371.

¹⁸⁵ Oğuz, 280.

edilmesi gerekmektedir¹⁸⁶. Burada sadece Fon'un başvuruda belirttiği kişisel sorumluluğun miktarı ve hesaplama yöntemi mahkemeye yol gösterebilir¹⁸⁷. Kanun koyucu, TMK m.6 gereği Fon tarafından Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesi uyarınca yöneticilere karşı açılan dava kapsamında uğranılan zararın ispatını davacıya bırakmıştır¹⁸⁸.

Banka yöneticileri iflastan sorumlu tutulur ve kendilerine ağır bir sorumluluk yüklenir. İflas durumunda yöneticilere kişisel sorumluluk atfedilmesi aşağıdaki amaçlara hizmet edebilir: İlk hedef, yöneticileri karar alırken ve faaliyetlerini yürütürken ihtiyatlı ve özenli davranmaya teşvik etmektir. Buna ek olarak, yöneticilere yüklenen sorumluluğun ağırlığı, onları karar alırken ve eylemlerini gerçekleştirirken daha ölçülebilir riskler almaya teşvik edebilir. İkincil bir amaç, iflas kararının neden olduğu hasarı hızlı bir şekilde onarmak olabilir. Aslında iflas, hacizden daha hızlı bir onarım seçeneği sunabilir. Üçüncü amaç ise iflas ettiği açıklanan banka yöneticilerinin tekrar bankada çalışmasını engellemek olarak görülebilir. Bu hedeflere ek olarak, en azından kısmen, çalışanların yolsuz davranışlarda bulunmasını engelleyen caydırıcı bir etki de söz konusudur¹⁸⁹.

Türk Hukuku uyarınca, ispat yükü genellikle haksız fiil durumunda davacıya (TMK m.6; HMK m. 187) ve sözleşme ilişkilerinde davalıya (TBK m.112) aittir. Banka görevlileri aleyhine açılan davalar için TBK'nın 112. maddesine paralel özel bir hüküm olan Bankacılık Kanunu'nun 137. maddesi, Fon tarafından 108. ve 110. maddeler uyarınca açılan davalarda uygulanmak üzere getirilmiştir. Buna göre, kusursuz olduklarını kanıtlama yükümlülüğü, davalı banka ile sözleşmeye dayalı bir ilişki çerçevesinde çalışan yöneticilere aittir¹⁹⁰. Bu hükme göre, Fon'a devredilen ve hakkında iflas kararı verilen bankaların yöneticileri için bir kusur karinesi olduğu söylenebilir¹⁹¹. Bu nedenle Fon'un kusuru kanıtlanması değil, bankanın devralınmasına yol açan zararı kanıtlanması gerekecektir¹⁹².

BDDK'nın bankayı Fon'a devretme kararını takiben, Fon bankanın yasal halefi haline gelir¹⁹³. Bankacılık Kanunu'nun 137. maddesi, Fon tarafından 108. veya 110. maddeler uyarınca açılan davalarda, kusursuz olduklarını kanıtlama yükümlülüğünün davalıya ait

¹⁸⁶ Çamoğlu, 15.

¹⁸⁷ Doğrusöz, 130.

¹⁸⁸ Reisoğlu, 1556; Alıcı, 1056; Çamoğlu, 413.

¹⁸⁹ Oğuz, 281-282.

¹⁹⁰ Reisoğlu, 1556 ; Tekinalp, 344; Göktürk, 157.

¹⁹¹ Kamil Yıldırım, **Bankacılık Kanunu Gereğince Açılan Şahsi Sorumluluk Davasında İspat Yükü Kuralları Hakkında Düşünceler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, 297-1315.

¹⁹² Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi**, 2. Basım, Adalet, Ankara, 2014, 1151.

¹⁹³ İsmail Kırca, İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu'nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (Batider)**, C. XXIII, S. 3, 2006, 33-54.

olduğunu öngörmektedir. Banka ile yöneticiler arasındaki ilişkinin bir hizmet veya vekalet sözleşmesine dayandığı düşünüldüğünde, kusursuzluğun ispat yükünün davalı yöneticilere yüklenmesinin, bu ilişkinin niteliği ile de uyumlu olduğu doktrinde ileri sürülmektedir¹⁹⁴. Bu bağlamda, Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesi uyarınca aleyhlerinde iflas davası açılan yöneticiler, Bankacılık Kanunu'nun 71. maddesinin uygulanmasına neden olan karar veya işlemlerde kusurlu olmadıklarını kanıtlayarak sorumluluklarından kurtulabilirler¹⁹⁵. Ancak doktrinde bu durumun adil yargılanma hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirildiği de görülmektedir¹⁹⁶.

3.3.3.2. Gine Hukuku'nda

Gine Borçlar Kanunu'nun 754. maddesi uyarınca, "*yönetim kurulu üyeleri ve yönetim veya tasfiye ile görevlendirilen kişiler, görevlerini yerine getirirken kasıtlı olarak veya ihmal sonucu verdikleri zararlardan dolayı, şirkete ve her bir pay sahibine veya şirket alacaklılarına karşı sorumludurlar*". Bu hüküm, şirketleri yönetenlerin sorumluluğunu düzenlemekte, dolayısıyla anonim şirket niteliğindeki banka yöneticilerinin sorumluluğu için de uygulanmaktadır. Banka yöneticilerinin sorumlu tutulabilmesi için dört kümülatif koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunlar, özen ve sadakat eksikliği, kusur, zarar ve nedensellik bağıdır¹⁹⁷.

Yöneticiler ihtiyatlı, özenli ve basiretli davranmalıdır. Kanun veya şirket ana sözleşmesinin ihlali, yöneticinin kusurlu olduğuna dair bir karineye yol açar. Çünkü bu gibi durumlarda yönetici elde edilen sonuçlardan sorumludur. Yöneticilerin hukuki sorumluluğunun büyük bir kısmı kötü yönetimden kaynaklanmaktadır. Bu durumda, özen eksikliğinin ya da en azından yeterli özenin gösterilmediğinin kanıtlanması gerekmektedir (GMK m.1137). Bir grup yöneticinin müşterek ve müteselsil sorumluluğunu iddia eden bir taraf, her birinin iddia edilen kusura katıldığını kanıtlamalıdır. Ancak, müteselsil kusurun varlığı, her birinin zarara katkısını belirleme ihtiyacını ortadan kaldıracaktır. Her bir kişinin zarara katkısının belirlenmesine ilişkin bu ilke banka yönetim kurulu üyeleri için de geçerlidir (GTK m.225).

Banka müdürü veya yöneticisi, bankanın kötü yönetilmesine ilişkin durum veya eylemler içinde olmamak için çaba harcamalıdır. Bu çabayı göstermediğinde ise hukuki veya cezai

¹⁹⁴ Mehmet Helvacı, Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (GÜHFD)*, İstanbul, 2013, 85-96.

¹⁹⁵ Tekinalp, 343.

¹⁹⁶ Reisoğlu, 1556; Yıldırım, 1315.

¹⁹⁷ Ema Bolomey, Poursuite de la faillite, <https://www.wg-avocats.ch>, Erişim Tarihi : 07.12.2022.

sorumluluğa ilişkin sonuçlardan sorumlu olacağı unutulmamalıdır¹⁹⁸. Medeni Kanun'un 1149. maddesi uyarınca, "*alacaklının uğradığı zarar, genel olarak, uğradığı kayıp ve yoksun kaldığı kazançtır*". Zarar çoğunlukla maddi olsa da (mali kayıp, kazanç kaybı vb.), bankanın imajının zedelenmesi gibi soyut da olabilir. Medeni hukukta, ceza hukukundan farklı olarak, şirket veya alacaklı sıfatını taşıyan üçüncü taraflar, bir yöneticinin kusurunun ancak gerçek, doğrudan, kesin ve kişisel zarara neden olduğunu kanıtlayabilirlerse sorumluluğunu işletebilirler. İhmali saptanan bir yönetici, ödenmesi gereken tazminatı kendiliğinden ödediğinde ise artık hukuksal anlamda sorumlu tutulamaz (GMK m.1140).

Nedensellik bağı, karineler de dahil olmak üzere herhangi bir yolla kanıtlanabilir. Medeni Kanun'un 1353. maddesi uyarınca, bu karinelerin "ciddi, belirleyici ve uyumlu" olması gerekmektedir. Yöneticinin kusuru, zarar verici eylemin tek belirleyici nedeni olmayabilir ve bazen daha belirleyici olan diğer birçok faktörle birleşebilir. Ayrıca yöneticinin kusuru zararın nedeni olsa da, bu kusuru zamanında tespit edemeyen yasal denetçilerin ihmali gibi başka faktörler de zararın ağırlaşmasında etkili olabilir. Bu gibi durumlarda, sorumluluğun paylaşılması gerekecektir¹⁹⁹.

İspat yükümlülüğü davacıya aittir. Bu nedenle, zarar gören taraf ve konumuz kapsamında örneğin mevduat sahibi banka alacaklısı, kusurun varlığını mevcut tüm yollarla kanıtlamalıdır. Ancak, kanıtlar genellikle davacının ulaşamayacağı yerlerde bulunur. Bir suç duyurusu bir soruşturma veya inceleme başlatılmasına yol açabilirken, şirketler hukuku kapsamında banka yöneticileri veya denetçileri tarafından hazırlanan raporlar da bu davayı açmakta ve kusuru kanıtlamakta delil olarak kullanılabilir²⁰⁰.

Bir bankanın başarısızlığı, yönetim organlarının kötü yönetiminin bir sonucu olabilir. Ancak, banka yönetiminin sorumlu tutulabilmesi için yukarıdaki dört koşulun da yerine getirilmesi gerekir. Bu durumda ise bazen alacaklılar veya hissedarlar, aleyhlerine olacak şekilde kanıtlama güçlükleri yaşayabilirler²⁰¹. Banka yöneticilerinin bankayı ve dolayısıyla inceleme konumuz olan mevduat sahipleri gibi banka alacaklılarını zarara uğratan işlem veya eylemleri nedeniyle sorumluluğu, bankanın kaynaklarını yetersiz hale getirmelerine ilişkin veya banka tarafından gerçekleştirilecek ödemelerin durdurulmasına yol açmaları nedeniyle olabilir.

¹⁹⁸ Saint-Alary Houin, **Droit des Entreprises En Difficultés**, 7e édition, LGDJ, 2011, 156.

¹⁹⁹ Jean Baptiste Rozès, **La Responsabilité Des Dirigeants Connaitre L'essentiel**, 1er édition, Afnor, Saint-Denis, 2011, 26.

²⁰⁰ Rozès, 22.

²⁰¹ Ema Bolomey, <https://www.wg-avocats.ch>, Erişim Tarihi : 07.12.2022..

Gine Ticaret Kanunu'nun 651. maddesinin 1. paragrafı ve devamı uyarınca, 2008 yılından bu yana bankanın yetersiz aktifinin bulunması halinde yöneticilerin sorumluluğu işletilebilmektedir. Böyle bir yaptırım sayesinde bankanın aktiflerini yeniden istenilen düzeye getirmesi gibi ekonomik bir fayda sağlanması mümkün olabilmektedir. Burada amaç, bankanın kuruluşu veya yönetimindeki bir hatalı işlem veya eylemden ötürü banka malvarlığında oluşan tüm eksikliği yöneticinin üstlenmesini sağlamaktır. Sorumluluk davasının etkili olabilmesi, yöneticiden bu zararın tam olarak tazmin edilebilmesi halinde anlamlı olacaktır²⁰². Gine Ticaret Kanunu'nun 651(4) maddesinde öngörülen ve mahkemenin yöneticilerin malvarlıklarına karşı her türlü yararlı koruyucu tedbiri almasına olanak tanıyan mekanizmanın amacı da tam olarak budur. Ayrıca 12 Mart 2012 tarihli Kanun ile Değişik Gine Ticaret Kanunu'nun yeni 663-1-1 maddesi, sorumluluğu tespit edilen yöneticilerin malvarlıklarının devri ile tasfiyesini de ayrıntılı biçimde düzenlemektedir²⁰³.

12 Mart 2012 tarihli Kanun, Gine Ticaret Kanunu'na yeni bir 631-10-1 maddesi ekleyerek, faaliyet izni kaldırılıp ödemeleri durdurulan ve yönetimine el konulan banka yöneticilerine karşı açılan sorumluluk davalarında, anılan yöneticilerin malvarlığı üzerinde koruyucu önlemler alma yetkisi vermiştir²⁰⁴. Söz konusu bu yaptırımlar ile sadece zararın giderilmesi ve hukuki sorumluluğun işletilmesi değil, bu durumun yarattığı kötü ekonomik tablonun da düzeltilmesi nihai olarak hedeflenmektedir. Bunu sağlayıcı hukuki sorumluluk yolları yöneticilerin şahsi iflası (GTK m.653/2) ile onun tamamlayıcısı niteliğinde sayılabilecek yönetim yasağı getirilmesi tedbiridir (GTK m.653/8). Anılan yaptırımların amacı, basiretli ve dürüst iş adamı ilkesine (*règle d'appréciation commerciale*) uygun davranmayan yöneticileri en fazla on beş yıl süreyle iş hayatından uzaklaştırmaktır²⁰⁵.

Kişisel iflas, yaptırıma tabi tutulan kişinin bir şirket veya tüzel kişilik bünyesinde yönetim veya kontrol işlevini yerine getirmesini esasen yasaklar. Ayrıca, seçilmiş herhangi bir kamu görevinden ihraç edilmesine de yol açabilir. Bir yönetim yasağı bir veya daha fazla şirket veya tüzel kişilikle sınırlı olabilir. Başka bir deyişle, ikisi arasındaki ayrım çok önemli değildir. Zira tüm kişisel iflas vakaları potansiyel olarak yönetim yasağı vakalarıdır. Burada dikkat edilmesi gereken, kural olarak sorumluluk doğurucu eylemlerin bankanın yönetimine el konulması ve tasfiyeye girmesinden önce işlenmiş olması gerekliliğidir. Ancak, istisnai durumlarda, bir yöneticinin iflas davası açıldıktan sonraki davranışları, toplu olarak banka

²⁰² Marie Christine, Mariani Riela, La responsabilité des dirigeants lors de l'ouverture d'une procédure collective contre l'association, **Revue internationale de l'économie sociale**, Numéro : 328, 2013, 134.

²⁰³ Christine et Riela, 122.

²⁰⁴ Roussel Galle, **Entreprises En difficulté**, collectif LexisNexis, 2012, 425.

²⁰⁵ Christine et Riela, 235.

aleyhine açılan davaların sorunsuz bir şekilde yürütülmesine zarar veriyorsa, kişisel bir iflas tedbiri veya yönetim yasağı uygulanmasını haklı gösterebilir (GTK m.653/5 ve m.653/8). Bunun ötesinde, bazı yöneticiler kendilerine uygulanan tedbirlere uymayabilir. Bu gibi durumlarda, çok daha ağır cezai yaptırımlara maruz kalabilirler²⁰⁶. Yönetime el konulma veya zorunlu tasfiye kapsamında kendilerine uygulanan mesleki yaptırımlara rağmen yönetim faaliyetlerinde ısrar eden ve bankanın ekonomik yapısına zarar vermeye devam eden yöneticiler söz konusu olduğunda, yasa koyucu, anılan yöneticileri iki yıl hapis ve para cezası ile cezalandırma yaptırımını da öngörmektedir (GTK m.654/15).

Bankacılık sisteminin istikrarı nedeniyle bu hükümler Gine Hukuku'nda nadiren uygulanmaktadır. Gine bankacılık sektörü bugüne kadar sadece bir başarısızlık yaşamış ve banka yöneticileri devlet tarafından ciddi şekilde cezalandırılmakla kalmamış; devlet başarısızlıktan sonra bankalara karşı daha kısıtlayıcı önlemler de almıştır.

3.3.4. Sorumluluk Davası Yolu İle Hak Sahiplerinin Korunmasında İki Ülke Hukuk Sisteminin Karşılaştırılması

Banka yöneticilerinin kişisel sorumluluğu konusunun, her iki ülke banka hukukları açısından da bakıldığında son derece kısıtlayıcı bir işlev gördüğü söylenebilir. Sorumluluk, yöneticilerin hem hukuki hem de cezai sorumluluğunu içerir. Tüm sorumluluk durumlarında yöneticiler tazminata mahkum edilme, malvarlıklarına tedbir konulma veya ticaretten ya da yönetimden men edilme gibi yaptırımlara çarptırılırlar. Bu da onlara, hem kendileri hem de toplumsal istikrar adına, karar alma süreçlerinde sorumluluk duygusu ve faaliyetlerinde bir dereceye kadar risk yükler.

Tablo 3.3 Aşağıdaki tabloda, banka yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin olarak Türk ve Gine hukuku kapsamında söz konusu olan yaptırım ve tedbirlere ilişkin karşılaştırmalı bilgiler verilmektedir. Yapılan karşılaştırmada tedbir ve yaptırımların benzerliği dikkat çekmektedir.

Tablo 3.3: Türk ve Gine Hukuku Kapsamında Banka Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu

Sorumluluk	Gine Hukuku'nda	Türk Hukuku'nda
Dava şartı	Bankanın faaliyet izninin kaldırılması ve BCRG'ye devri	Bankanın faaliyet izninin kaldırılması ve TMSF'ye devri
Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu	Genel Sorumluluk Özel Sorumluluk	Genel Sorumluluk Özel Sorumluluk

²⁰⁶ Christine et Riela, 240.

Hukuk (tazminat) davaları	0	498
Ceza davaları	0	31

SONUÇ

Müşterilerden mevduat toplamak ve bunu ihtiyacı olan kesimlere kredi vermek gibi ana işlevleri yanında, bankaların rolü bugün önemli ölçüde gelişmiştir. Her şeyden önce bir finansal aracı olarak bankalar, esasen sıkı devlet denetimi ve düzenlemeleri altında mevduat toplama faaliyeti ile ekonomide para dolaşımını kolaylaştırmaktadır. Banka mevduatlarının önemi, mevduat sahiplerinin fonlarının güvenlik ve erişilebilirlik özellikleri ile açıklanabilir. Ayrıca mevduat olarak yatırılan meblağlar üzerinden faiz kazancı elde eden mevduat sahiplerinin, paralarının zaman içinde büyümesi gibi önemli bir gelir fırsatı da söz konusu olmaktadır. Banka mevduatları bankalar bakımından da önemli bir fon veya kaynak sağlama aracı olarak; faaliyetlerini finanse etmelerini, bireylere ve işletmelere kredi vermelerini sağlar.

Gine ve Türk bankacılık hukukunda mevduat kavramı ve mevduat sahiplerinin korunması üzerine yapılan bu karşılaştırmalı çalışma, her iki ülke hukuk sistemi bakımından ortaya çıkan benzerlikleri ve farklılıkları tespit ederek, bu temel konunun farklı sistem yaklaşımları ile önemini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Gine bankacılık sistemi L/2013/060/CNT sayılı Kanun ile yönetilirken, Türk bankacılık sistemi 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile yönetilmektedir. Türk ve Gine yasaları kapsamında münhasıran bankalara tanınan halktan mevduat toplama hakkı, çalışmamızın ortaya koyduğu benzerliklerden biridir. Ancak mevduatın hukuki niteliği iki bankacılık sisteminde aynı şekilde algılanmamaktadır. Mevduatın hukuki niteliği konusunda Türk Hukuku doktrininde görüş birliği oluşmamış iken, Gine Hukukunda bu hususta bir uzlaşmanın bulunduğu görülmektedir. Türk Hukukunda mevduatın hukuki niteliği, mevduat türlerine göre *usulsüz tevdi*, *karz (ödünç)*, *karma* ya da *kendine özgü sözleşme* olabilirken; Gine Hukukunda genel itibarıyla mevduatın hukuki niteliği usulsüz tevdi olarak kabul edilmekte, türlerine göre ise *kendine özgü sözleşme* veya *karma sözleşme* nitelikleri konusunda bir consensus bulunmaktadır.

Bankalar arasındaki rekabet genellikle müşterilerine sundukları mevduat türlerinden ve her şeyden önce bu tür mevduatlarla bağlantılı getiri vaatlerinden kaynaklanır. Her bankayı özel kılan da budur. Türkiye ve Gine'de müşterilere çok çeşitli banka mevduatları sunulmaktadır. Sunulan bu çok çeşitli mevduatlar arasında, her iki ülke banka hukuku mevzuatında da ortak olan türler bulunduğunu tespit ettik. Bunlar, *vadesiz mevduat*, *tasarruf mevduatı* ve *vadeli mevduat* türleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Türk Hukukunda bulunmakla birlikte Gine Hukukunda olmayan türlerin var olduğu veya bunun tam tersi bir tablonun ortaya

çıktığı tespitini de yapmamız mümkündür. Örneğin *profesyonel mevduat* ve *ortak mevduat* Gine Hukukuna özgü türler iken; *birikimli*, *ihbarlı* ve *kur korumalı vadeli mevduat* ise Türk Hukukuna özgü türler olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak, Gine Hukukunda bulunan *profesyonel mevduatın* Türk Hukuku bakımından hemen hemen aynı özellikleri taşıyan ve eş değeri olarak nitelendirebileceğimiz *ticari mevduat* türünün bulunduğunu da görmekteyiz.

Küresel anlamda finans dünyasını sarsan 2007 ve 2008 krizlerinin ardından, bankalar küresel ekonomik dengeyi ve sosyal istikrarı korumak amacıyla daha fazla önleyici iflas tedbiri uygulamaya koymuştur. Türkiye ve Gine, mevduat sahiplerini korumak ve sosyal istikrarı teşvik etmek amacıyla kendi ülkelerinde çeşitli önleyici iflas tedbirleri uygulamaktadır. Basel Komitesi üyesi olan Türkiye, mevduat sahiplerinin korunması için standart Basel normlarını uygularken; Gine'de mevduat sahipleri, finansal kuruluşun kategorisine göre belirlenen öz sermaye ile korunmaktadır. Mevduat sahiplerini korumak için her ülkenin Merkez Bankasının kullanabileceği ikinci alternatif, farklı şekilde uygulanan zorunlu karşılık oranlarıdır. Gine Merkez Bankası ister yerel ister yabancı para cinsinden olsun tüm banka mevduatlarına %16'lık bir oran uygularken, Türkiye Merkez Bankası para birimine bakılmaksızın farklı zorunlu karşılık oranları uygulamaktadır.

Başta bankalar olmak üzere mali kuruluşlara uygulanan sıkı mevduat koruma önlemlerine rağmen, bazı banka işlemleri Merkez Bankası kontrolünden kaçabilmektedir. Bu nedenle, mevduat sahiplerine geri ödeme yapamayan bir bankaya hücum edilmesini önlemek amacıyla, her mevduat sahibinin mevduatını belirli bir miktara kadar garanti etmek üzere bir fon oluşturulmuştur. Bu fona Mevduat Garanti Fonu adı verilmektedir. Türkiye ve Gine'nin her biri farklı şekillerde toplanan kendi fonlarına sahiptir. Türkiye'de fon miktarı, TMSF tarafından Türkiye'de faaliyet gösteren tüm bankalar için hesaplanan risk primi yoluyla elde edilmektedir. Gine'de ise mevduat garanti fonu, FGD üyelerinin mevduat toplamının % 1'i civarındaki katkısı yoluyla elde edilmektedir. Çalışmamızda her iki ülke hukuk sistemi bakımından mevduat sahiplerinin korunması konusunda değindiğimiz noktalardan biri de, iflasa sürüklenen ve batan bir bankanın yöneticilerinin sorumluluğu hususu olmuştur. Bankayı hatalı ve kötü yönetim faaliyetleri ile iflasa sürükleyen her bir yöneticinin sorumluluk derecesi yetkili mahkemeler tarafından araştırılır ve hatalı davranışları ölçüsünde cezalandırılır. Bu amaçla, yöneticilerin genel ve özel sorumluluğu devreye girebilir. Sorumluluk açısından Türkiye ve Gine benzer hükümlere sahiptir, ancak aradaki fark yöneticilere uygulanan yasal prosedürler ve cezalarda yatmaktadır.

İki ülkedeki farklı mevduat türleri göz önüne alındığında, bir ülkede mevduatlara yatırım yapılmasının veya belirli tür mevduatlara ağırlıklı olarak yatırım tavsiyesi verilmesinin

gerekli olup olmadığı sorusu ortaya çıkmaktadır. Her ülkede sunulan mevduat türleri arasındaki fark, temel olarak mevduat sahiplerinin ihtiyaçlarından ve ekonomik iklimden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda örneğin Türk banka hukuku mevzuatında yer alan birikimli ve ihbarlı mevduatların Gine bankacılık mevzuatı ve sistemine dahil edilmesi büyük bir yenilik sunacak; bu yenilik uzun vadede banka mevduat hacminin genişlemesi, kayıt dışılığın önlenmesi ve ekonomik istikrarın sürdürülmesinde büyük önem arzedecektir. Ancak Gine bankacılık sisteminin şu an itibarıyla içinde bulunduğu ortam dikkate alındığında, bu mevduatların Gineli tasarruf sahipleri üzerinde fazla bir etkisi olmayacağı düşüncesindeyiz. Zira Gine'de şu anda vatandaşlar banka hesabı açmak yerine, örneğin telefon operatörleri aracılığıyla dahi açılıp mevduat hesabı benzeri bir işlev gören Fintech (financial technology/finansal teknoloji) ürünlerini tercih etmektedir. Esasında buna paralel olarak elektronik bankacılık hizmetleri de Gine'de gelişmeye başlamıştır, ancak mevduat sahipleri tarafından tercih edilmeyen bir seçenek olmaya devam etmektedir.

Çalışmamızda özellikle Türk bankacılık mevzuatı bakımından çok yeni bir dönemde uygulamaya konulan kur korumalı vadeli mevduat (KKM) konusu, güncelliği bakımından dikkat çeken bir başka önemli konu başlığı olmuştur. Söz konusu mevduat türü, Türkiye'de hükümetin ekonominin dolarizasyonunu önleme, enflasyonu kontrol etme ve finansal istikrarı sağlama ihtiyacına yanıt olarak tasarruf sahiplerine sunduğu yapılandırılmış bir finansal üründür. Bu nedenle KKM, geleneksel olmayan bir para politikası aracı olarak ifade edilebilir. Gine bankacılık düzenlemeleri ve sistemi bakımından bu alternatif mevduat türünün uygulanabilirliğini tartıştığımızda, Gine banka mevzuatı ile benzer bir türün kabul edilmesinin isabetli olmayacağı kanaatindeyiz. Zira ülkede bunu gerektirecek yüksek enflasyon ve ekonomik kriz ortamı olmadığı gibi; Gine milli parasına yatırım yapma noktasında tasarruf sahiplerini özendirici bir önlem almaya iten etken ya da etkenler de yoktur.

Çalışmamızın mevduat sahiplerinin korunması başlığında mihenk taşını oluşturan konu ise mevduat sigortası veya Gine Hukuku bakımından ifade edildiği gibi mevduat garantisi sistemidir. Bu noktada her iki ülke hukuk sistemi bakımından yaptığımız karşılaştırmada, Gine'de mevduat garantisi sisteminde bir iyileştirmenin gerekli olduğunu düşünmekteyiz. Zira Türk Hukuku sisteminde mevduat sigortası ile mevduat sahiplerine sağlanan korumanın parasal hacim olarak Gine'den daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Gine'de mevduat sahiplerine mevduat garantisi olarak verilen miktar 5.000.000 GNF'dir ve bu miktar şu anda yaklaşık 16.820 TL'ye denk gelmektedir. Ancak 5.000.000 GNF'lik tutarın TL cinsinden düşünüldüğü kadar düşük olmadığını, bu zayıflığın Gine'nin Türk lirası karşısındaki parasal

değerinden kaynaklandığını belirtmek gerekir. Öte yandan, Gine'nin ekonomik gerçekliği içinde bu miktar zaman zaman düşük olarak görülse de kabul edilebilir bir düzeydedir.

Çalışmamızda son olarak mevduat sahiplerinin korunması yolları içinde ele aldığımız banka yöneticilerinin sorumluluğu konusundaki karşılaştırmalı tespitlerimizde ise, Türkiye'de iflas durumunda banka yöneticilerinin sorumluluğunu belirleme prosedürünün Gine'dekinden farklı olduğunu gördük. Türkiye'de TMSF'nin takip başlatmasıyla işleyen yasal sorumluluk sürecinde kusursuzluklarını kanıtlamak yöneticilere düşerken, Gine'de yöneticilerin sorumluluğunu somut delillerle kanıtlamak BCRG'ye düşmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de iflas durumunda banka yöneticilerinin sorumluluğunu kanıtlamak Gine'ye göre daha kolaydır. Bu nedenle Gine'nin Türkiye ile aynı sorumluluk prosedürünü benimsemesinin kesinlikle daha uygun olacağı inancındayız.

KAYNAKÇA

- Adem, A., & Alper, D. (2011). Bankaların Türev Kullanım Yoğunluğunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(50), 77-94.
- Akkum, T. (2000). Döviz Opsiyonları ve Opsiyon Fiyatlama Modelleri. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*(29), 47-78.
- Akyol, S. (2008). Türkiye'de Mevduat Sigorta Sisteminin Genel Analizi. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi* 1(1), 1-11.
- Akyol, S. (2018). Türkiye'de Mevduat Sigorta Sisteminin Genel Analizi. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Alıcı, Y. (2007). *Bankacılık Kanunu Şerhi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Atiker, M. (2005). Basel-I ve Basel-II. *Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi*(41), 1-16.
- Ayşegül, Ö. (2010). *Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması* (1. B.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Ayzit, M. (2004). *Dünyada ve Türkiye'de Mevduat Sigorta Sistemi Uygulamaları*. Ankara: Türkiye Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü.
- Banque Centrale UEMOA. (2018, Mai). Supervision Bancaire. <http://bceao.int>
- Barışık, S., & Çetintaş, H. (2008). Para Politikası Araçlarının Etkinliği Perspektifinden Türkiye'de Zorunlu Karşılıkların Gsyih ve Yatırımlar Üzerindeki Etkileri: 1987-2004 Dönemine İlişkin Ekonometrik Analiz. *Akdeniz İİBF Dergisi* 8 (16), 116-138.
- Başalp, N. (2011). *Sorumluluk Anlaşmaları*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Battal, A. (2001). *Bankaların Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

- Battal, A. (2001). *Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- BCRG. (2023, Septembre 09). Les Capitaux Propres Des Etablissements Financiers. <http://www.bcr-guinee.org>
- BCRG. (2023, Septembre 09). Les Reserves Obligatoires. <http://www.bcr-guinee.org>
- BCRG. (2023, Septembre 09). Loi-Bancaire-Aout-2013. <http://www.bcr-guinee.org>
- BCRG. (2023, Septembre 09). Politique Monétaire et Echange. <http://www.bcr-guinee.org>
- BDDK. (2010). *Finansal Piyasalar Raporu*. <http://www.bddk.org.tr>
- BDDK (2010) Yılık Faaliyet Raporu. <http://www.bddk.org.tr>
- BDDK. (2023, Ekim 05). Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik. <http://www.bddk.org.tr>
- Becqué, J. (2006). *Le Traité Des Droits Civils* (éd. 2e). Paris: LGDJ.
- Bénabent, A. (2023). *Droit des Obligations* (éd. 20e). Paris: Dalloz.
- Bigpara. (2016, Şubat 24). İmar Bankası Davasında Rekor Ceza. <http://www.bigpara.hurriyet.com.tr>
- Bilir, B. (2006). *Finansal Serbestleşmenin Para Politikaları Üzerine Etkileri : Türkiye Örneği*. İzmir: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bonneau, T. (2019). *Droit Bancaire* (éd. 13e). Paris: LGDJ.
- Bonneau, T., Legeais, D., & Lenabasque, H. (2019). *Revue de Droit Bancaire et Financier* (éd. 20e). Paris: LexisNexis.
- Bouteiller, P. (2009). *Compte Spéciaux*. Paris: Banque et Crédit Bourse, Fasc.
- Camille, S. (2022). Le dépôt en droit. *Blog juridique*(1), 1.
- Çamoglu, E., & Akyol, Ş. (2011). *Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Causse, H. (2016). *Droit Bancaire et Financier* (éd. 5e). Paris: Dalloz.

Çeker, M. (2004). *Hukuki Yönüyle Banka Mevduatı*. Adana: Karahan Yayıncılık.

Christine, M., & Riela, M. (2013). La Responsabilité Des Dirigeants Lors De L'ouverture D'une Procédure Collective Contre L'association. *Revue Internationale De L'économie Sociale*(328), 122-134.

Clément, C. (2007). *Droit des Successions* (éd. 5e). Nancy: LGDJ.

Clément, C. (2007). *Solidarité et Compte Bancaire*. Paris: Dalloz.

Didier, P. (1979). *Monnaie de Compte Bancaire*. Paris: LGDJ.

Document Du Juriste. (2022, Novembre 16). Le Principe De La Liberté Contractuelle : Définition, Limite etc. <http://www.doc-du-juriste.com>

Doğrusöz, H. (2010). *Banka Yöneticilerinin ve Hakim Ortakların Şahsi Sorumluluğu*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Droit-Finances. (2022, Novembre 12). Compte Joint : Ouverture et Fonctionnement. Paris. <http://www.droit-finances.commentcamarche.com>

Ecobank Guinée. (2023, Novembre 15). Epargne. <http://www.ecobank.com/gn>

Economie Gouvernement. (2023, Février 06). Compte A Terme. <http://www.economie.gouv.fr>

Eren, F. (2017). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (22. B.). Ankara: Yetkin Yayınları.

Eroğlu, N., & Kara, F. (2017). Makro İhtiyati Para Politikası Araçları ve Türkiye Uygulaması Üzerine Genel Bir Bakış. *International Journal Of Finance & Banking Studies* 6(2), 60-69.

Ersoy, E. (2011). Türkiye'de ve Dünyada Organize Türev Piyasaların Gelişimi. *Muhasebe ve Finasman Dergisi*(51), 63-80.

Finanstaksi. (2020, Temmuz 18). TYT Bank Nedir TYT Bank'a Ne Oldu ? . <http://www.finanstaksi.com>

- Galle, P. (2012). *Entreprises en Difficulté*. Paris: Lexisnexis.
- Galle, R. (2012). *Entreprises en Difficulté*. Paris: Collectif LexisNexis.
- Gökten, S. (2016). *Yapılandırılmış Finans* (14. B.). Ankara: Atalas Akademik Yayın Dağıtım.
- Göktürk, K. (2011). Farklılaştırılmış Teselsülün-Özellikle-Dış İlişki Bakımından Anlamı ve Bankacılık Kanununun Şahsi İflas Sorumluluğu İle Karşılaştırılması. *İNÜHFD*(2(2)), 247-283.
- Göktürk, K. (2013). *Banka Yönetici ve Ortaklarının Hukuki Sorumluluğu Özellikle Şahsi İflas Kapsamında Sorumluluk*. Ankara: Adalet.
- Grupta, S. (2006). *Financial Derivatives : Theory, Concepts and Problems* (9e ed.). New Delhi: Prendice Hall of India.
- Gülerci, A. (2022). Kur ve Fiyat Farkı Korunmalı Banka Hesapları ile Fiziki Altınların Kaydileştirilmesine İlişkin Düzenlemelerin Hukuki Açısından Değerlendirmesi. *NEÜHFD*, 5(2), 603-628.
- Gündoğdu, A. (2017). *Bankacılık Hukuku* (5. B.). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Güney, A. (2010). *Türk Hukukunda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu* (2010 B.). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Güney, A. (2011). *Banka İşlemleri* (11. B.). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Güzel, A. (2018). Mevduat Yatırımcısının Türev Ürünlerin Kullanımı Yoluyla Getiri Maksimizasyonu. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi* 53(3), 1209-1234.
- HangiKredi. (2023, Ekim 09). İhbarlı Mevduat. <http://www.hangikredi.com>
- Helvacı, M. (2013). Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu. *GÜHFD* (2), 77-96.
- Houin, S. (2022). *Droit Des Entreprises En Difficultés* (13e.). Paris: LGDJ.
- Houin, S.-A. (2011). *Droit des Entreprises en Difficultés* (7e.). Paris: LGDJ.

- Kalender, S. (2018). Banka Mevduat Zamanaşımı. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 14-36.
- Kaplan, İ. (1994). Banka Hesabı Türleri, Hesap Sahibinin ve Hesap Türünün Tayininde Uygulanacak Kurallar (1), 280 vd.
- Kaplan, İ. (2006). Bankaların Gözetimi, Denetimi ve Hukuki Sorumluluk. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 23(3), 7-28.
- Karacan, A. (1987). *Bankacılık Hukuku* (3. B.). İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Karayalçın, Y. (1984). *Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu*. Ankara: Bankalar ve 70 Sayılı KHK Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar.
- Kazancı. (2022, Şubat 10). İçtihat Bankası. <http://www.kazanci.com.tr>
- Kırca, İ. (2000). *Hukuki Yönüyle Borsa Opsiyon İşlemleri*. Ankara: Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü.
- Kırca, İ. (2006). İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu'nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı. *BATİDER*, XXIII(3)(3), 33-51.
- Köksal, O. (2019). Tassaruf Mevduat Sigorta Sisteminin Görünümü ve Bankacılık Sektöründeki Son Durum. *Ekonomi ve Finansal Araştırma Dergisi*, 1(1-2), 75-91.
- Küney, H. (1986). *Banka Tekniği* (5. B.). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Kurum, M., & Oktar, S. (2019). Zorunlu Karşılık Politikasının Enflasyon Üzerindeki Etkisi : Türkiye Örneği. *Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi* 1(3), 186-204.
- Le Nabasque, H. (1999). *L'adpotion Du Droit Des Procédures Collectives à La Situation Des Etablissements Financiers*. Paris: RD Bancaire et Bourse.
- Malaurie, P. (2022). *Droit des Contrats Spéciaux* (éd. 12e). Paris: LGDJ.
- Malaurie, P. (2022). *Droit Des Contrats Spéciaux* (éd. 12e). Paris: LGDJ.

- Maroger, J. (2014). *Droit Bancaire* (éd. 2e). Paris: Revue Banque.
- Marston, D. (1996). L'utilisation Des Reserves Obligatoires Dans Les Procédures Opérationnelles Des Régulations Monétaires et Pratiques Nationales. *FMI, Document Technique Du Département De La Monnaie et Des Changes*(96/I), 31.
- Marston, J. (2017). *Politique Monétaire* (éd. 4). Paris: Dalloz.
- Martin, D. (2015). *Eléments de droit bancaire* (5e.). Paris: CFPB services.
- Martin, R. (2007). *Compte Bancaire* (5e.). Paris: Dalloz.
- Milliyet. (2000, Kasım 9). Marmara Bank Yöneticilerine Hapis. (H. Çorakçı, Dü.).
<http://www.milliyet.com.tr>
- Moneyvox. (2023, Septembre 07). Compte A Terme. <http://moneyvox.fr>
- Moneyvox. (2023, Septembre 27). Compte A Terme : Compaaratif, Fonctionnement et Taux. <http://www.moneyvox.fr>
- Moroğlu, E. (2010). *Yeni Bankalar Kanunu Üzerine Düşünceler*. Ankara: Ernst Hirsch'in Anısına Armağan.
- Moroğlu, E. (2010). *Yeni Bankalar Kanunu Üzerine Düşünceler* (1. B.). Ankara: Hirsh'in Anısına Armağan.
- Neau-Leduc, P. (2015). *Droit Bancaire* (éd. 5). Paris: Dalloz.
- Oğuz, S. (2017). Bankacılık Kanunu Kapsamında Banka Yöneticilerinin Şahsi Sorumlulukları. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 255-286.
- Önder, M. (2003). Banka Hukukunda Tasarruf Mevduatı Sözleşmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 91-102.
- Onedio. (2019, Mayıs 31). Türkiye'nin Uzun Yıllar Gündeminde Kalan İmar Bankası Nasıl Battı ? Neler Yaşandı ? . <http://www.onedio.com>
- Orabank Guinée. (2023, Juin 01). Epargne et Investir. <http://www.orabank.net>

- Özden, T. (1992). Dövizle Çevrilebilir Mevduat Hesabı. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 117-154.
- Özkurt, A. (2010). *Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması* (1. B.). İstanbul: İki Levha Yayıncılık.
- Özsaraç, S. (1996). Mevduatın Korunması ve Mevduat Sigortası Uygulamasında Yeni Gelişmeler. *Maliye Dergisi*(1), 1-95.
- Öztürk, N. (2022). Temb'nin Liralaşma Stratejisi Adımları. (s. 183). İzmir: 5. International İzmir Economics Congress.
- Pulaşlı, H. (2014). *Şirketler Hukuku Şerhi* (2. B.). Ankara: Adalet.
- Raisin. (2023, Mai 25). Tout Savoir Sur Le Compte Epargne. <http://www.raisin.fr>
- Reisoğlu, S. (2000). *Bankalar Kanunu Şerhi*. Ankara: Doğu Matbaa Yayıncılık.
- Reisoğlu, S. (2008). *Borçlar Hukuku-Genel Hükümler* (21. B.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Reisoğlu, S. (2015). *Bankacılık Kanunu Şerhi* (2. B.). Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Reisoğlu, S. (2007). *Bankacılık Kanunu Şerhi, Madde 73-171 (1)*. Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Rozès, J. (2011). *La Responsabilité Des Dirigeants Connaitre L'essentiel* (éd. 1). Saint-Denis: Afnor.
- Şener, O. (2019). *Banka Mevduatı ve Hukuki Niteliği*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Serel, A., & Özkurt, I. (2014). Geleneksel Olmayan Para Politikası Araçları ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 12(22), 56-71.
- Service-Public. (2021, Décembre 22). Compte A Terme. <http://www.service-public.fr>
- Société Générale Guinée. (2023, Juin 05). Tout Savoir Sur Le Compte D'Epargne. <http://www.guinee.societegenerale.com>

- Sönmez, T. (2013). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Mevduat Sigortacılığı Uygulamaları*. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Stoufflet, J. (2013). *Compte Bancaire, Généralités. Compte De Dépot*. Paris: Dalloz.
- Stoufflet, J. (2015). *Droit Bancaire (9e.)*. Paris: LGDJ.
- Takan, M., & Boyacıoğlu, M. (2015). *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem (8. B.)*. Ankara: Akademik Yayıncılık.
- TCMB. (2023, Ekim 09). Zorunlu Karşılık Oranı. <http://www.tcmb.gov.tr>
- Tekinalp, Ü. (2003). *Fon'daki Bankanın Hukuku*. 2003 B. : Lebib Yayıncılık.
- Tekinalp, Ü. (2009). *Banka Hukukunun Esasları (2. B.)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Tekinay, Akman, Burcuoğlu, & Altop. (1993). *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Terré, F. (1999). *Le Compte Joint Entre Epoux*. Paris: Dalloz.
- TMSF. (2008). *Yıllık Faaliyet Raporu*. <http://www.tmsf.gov.tr>
- TMSF. (2022). *Yıllık Faaliyet Raporu*. <http://www.tmsf.gov.tr>
- UBA Guinée. (2023, Juillet 14). *Compte A Terme*. <http://ubaguinea.com>
- Uçar, D., & Köksal, M. (2019). Tasarruf Mevduatı Sigorta Sisteminin Görünümü ve Bankacılık Sektöründeki Son Durum. *Ekonomi ve Finansal Araştırma Dergisi*, 1(1-2), 75 - 91.
- Vakıfbank. (2023, Ekim 03). *İhbarlı Mevduat*. <http://www.vakifbank.com.tr>
- Vakıfbank. (2023, Kasım 26). *Tam Teminatlı Opsiyon (Dual Currency Deposit-DCD)*. <http://www.vakifbank.com.tr>
- Vurucu, M., & Arı, M. (2015). *Güncel Gelişmeler Işığında Bankacılık Ürün ve Hizmetleri (2. B.)*. Ankara: Seçkim Yayınları.

WilhelmGilliéron Avocats. (2018, November 14). Poursuite et Faillite. Paris. <http://wg-avocats.ch>

YapıKredi. (2023, Ekim 03). Tassaruf Mevduat Oranları. <http://www.yapikredi.com.tr>

YapıKredi. (2023, Ekim 03). Vadeli Mevduat. <http://yapikredi.com.tr>

Yasan, M. (2001). *Türk Banka Hukukunda Mevduat*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Esntitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.

Yavuz, M. (2017). Ticaret Hukuku Kapsamında Banka Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunun Analizi. *Bankacılar Dergisi*(103), 118-136.

Yıldırım, K. (2009). *Bankacılık Kanunu Gereğince Açılan Şahsi Sorumluluk Davasında İspat Yükü Kuralı Hakkında Düşünceler*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Yılmaz, E. (2005). *Hukuk Sözlüğü* (3. B.). Ankara: Seçkin Yayınları.

EKLER

EK-1 : Bankalarca Uygulanan Mevduat Faiz Oranları

Açıklama	Para Kodu	VADE						Geçerlilik Tarihi
		Vadesiz	1-2 Ay	3 Ay	4-5 Ay	6 Ay	7-12 Ay	
1.000 - 5.000.000	TRY	-	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	17/05/2023'den itibaren geçerlidir.
25.000-1.000.000	USD	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000-1.000.000	EUR	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000 - 1.000.000	CHF	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000 ve Üzeri	CAD	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000 ve Üzeri	DKK	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000 ve Üzeri	NOK	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000 ve Üzeri	SEK	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000 ve Üzeri	JPY	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000 ve Üzeri	RUB	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000 ve Üzeri	AUD	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.
50.000-1.000.000	GBP	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	27/07/2021'den itibaren geçerlidir.

EK- 3 : TMSF Tarafından Yapılan Ödemeler

Fon Tarafından Sigortalı Mevduat Ödemeleri Kapsamında Aktarılan Kaynaklar ile İflas Masaları Tarafından TMSF'ye Yapılan Geri Ödemeler (31.12.2022 tarihi itibarıyla) (TL)						
Banka Adı	Fon Tarafından Aktarılan Kaynak	Fonun İflas Masalarına Kayıtlı Alacak Tutarı ¹	İflas Masaları Tarafından Fona Ödenen Anapara	İflas Masaları Tarafından Fona Ödenen Yasal Faiz	Fonun İflas Masalarından Kalan Alacağı (Anapara)	Fonun İflas Masalarından Kalan Faiz Alacağı (Yasal Faiz) ²
TYT Bank ³	9.132.534	10.264.765	10.264.765	869.599	-	37.905.717
Marmara Bank	4.574.557	5.693.545	5.693.545	5.465.235	-	-
Impexbank ⁵	18.743.273 ⁴	17.467.500	17.467.500	16.276.130	-	-
Kıbrıs Kredi Bankası ⁶	118.555	361.632	297.380	-	64.252	252.328
İmar Bankası ⁸	8.629.979.234 ⁷	13.051.818.948	1.655.834.096	-	11.395.984.851	19.628.825.004
Bank Asya	974.402.306	677.416.276	677.416.276	-	-	42.410.718
Toplam	9.636.831.904	13.762.661.034	2.366.676.182	22.610.964	11.395.984.851	19.709.141.439

EK-4 : TMSF Tarafından Tahsil Edilen Sigorta Primleri

Sigorta primleri, 05.05.2008 tarihinde yapılan değişiklikle, 2009 yılı başından itibaren yeni risk esaslı sigorta prim tarifesi çerçevesinde hesaplanmaya başlanmıştır. Risk esaslı sigorta prim tarifesi, 2011, 2013, 2015, 2016 ve 2019 yıllarında yapılan uyarlamalar ve değişikliklerle son halini almıştır.

Risk Kriterleri	Eşik Değerler	Puan
1 Sermaye Yeterliliği		25
Sermaye Yeterlilik Oranı		20
- Konsolide	% 10-16	I. Grup 20
- Solo	% 10-16	II. Grup 13
- Ana sermaye	% 8-14	III. Grup 0
Varlık Sermaye Çarpanı	10-15	5-3-0
2 Aktif Kalitesi		20
Grup Kredileri Oranı	% 8-15	5-3-0
Takipteki Krediler Oranı	% 1-3	5-3-0
Nakdi Kredi Yoğunluk Oranı	% 20-30	5-3-0
Ortalama Büyüme Oranı	% 15-25	5-3-0
3 Karlılık		10
Karlılık Oranı	% 4-2	5-3-0
Etkinlik Oranı	% 50-75	5-3-0
4 Likidite		10
Mevduatın/Katılım Fonunun Ortalama Vadesi (Gün)	70-50	5-3-0
Sigortalı Mevduat/Katılım Fonu Oranı	% 27-17	5-3-0
5 Diğer Risk Faktörleri		35
BDDK'nın Derecelendirme Notu	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	30-27-24-20-16-12-8-5-1-0
Diğer Bilgiler		5-3-0
TOPLAM		100

Tablo 5: Risk Faktörleri ve Puanları

EK-5 : TMSF Tarafından Açılan Davalar

Banka Hakim Ortakları/Yöneticileri ile İlgili Davalar		
	Dava Sayısı	Dava Tutarı (TL) ¹
TMSF Tarafından Açılan Davalar	473	15.063.776.184
TMSF'ye Karşı Açılan Davalar	187	29.422.104
6183 Sayılı Kanun Çerçevesinde Açılan Davalar	498	282.830.452
Ceza Davaları	31	-
Toplam	1.189	15.376.028.740

Tablo 18: Banka Hakim Ortakları/ Yöneticileri İle İlgili Davalar

1. Davaya konu tutarlar olup, fazlaya ilişkin saklı tutulan haklar ve faiz tutarları dahil edilmemiştir. Tutarların TL karşılıklarının hesaplanmasında 31.12.2022 tarihinde geçerli TCMB döviz alış kurları kullanılmıştır.

Uluslararası Dava ve Takipler		
	Dava/Takip Sayısı	Dava/Takip Tutarı (USD) ¹
TMSF / Yönetimi Devralınan Şirketler Tarafından Açılan	9	1.779.294.608,16
TMSF / Türkiye Cumhuriyeti Aleyhine Açılan ²	21	68.000.000.000,00
Toplam	30	69.779.294.608,16

Tablo 20: Uluslararası Dava ve Takipler

1. Davaya konu tutarlar olup, fazlaya ilişkin saklı tutulan haklar ve faiz tutarları dahil edilmemiştir. Tutarların USD karşılıklarının hesaplanmasında dava tarihinde geçerli TCMB döviz alış kurları kullanılmıştır.
2. Fon/Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davalardan Demirbank Küçük Hissedarlara ilişkin 842 adedi aleyhe kesinleşmiştir.

EK-6 : BCRG'nin Zorunlu Karşılık Oranı

2. L'assiette de calcul des réserves est constituée de la moyenne des dépôts de la période antérieure calculés par les établissements assujettis.

Article 3: Le taux des réserves obligatoires applicables aux dépôts est fixé à seize pour cent (16%).

Article 4: Dans un délai maximum de cinq jours calendaires avant la fin de la période en cours, les établissements de crédit doivent adresser à la Banque Centrale une déclaration particulière faisant ressortir les résultats du calcul de l'assiette des réserves obligatoires pour la période suivante.

A défaut de déclarations durant ce délai, le calcul sera effectué sur la base des éléments de la déclaration précédente majorés de 10%.

A ce titre, les éléments de calcul doivent figurer sur les états annexes suivants:

-feuillelet N°1	Dépôts du secteur public et privé en GNF
-feuillelet N°2	Réserves Obligatoires sur les dépôts en GNF
- feuillelet N°3	Dépôts du secteur public et privé en devises
- feuillelet N°4	Réserves Obligatoires sur les dépôts en devises

Les établissements de crédit doivent transmettre les annexes de calculs de leurs réserves obligatoires en format papier et en fichier Excel par mail à la Direction de la Politique Monétaire et du Crédit.

Article 5: La période de constitution des Réserves Obligatoires est fixée à quatre semaines calendaires selon un calendrier qui sera communiqué aux banques au plus tard le 15 décembre de chaque année pour l'année suivante.

La période de constitution des réserves obligatoires est celle qui suit immédiatement la période ayant servi de référence à l'assiette de calcul des réserves.

Article 6: Les réserves sont constituées par les soldes créditeurs constatés chaque jour ouvrable de la période en cours, des comptes de règlement des établissements de crédits visés à l'article 1er tenus dans le système RTGS de la Banque Centrale.

Le montant moyen des soldes quotidiens calculé en fonction du nombre de jours de la période, doit être au moins égal au montant des réserves requises.

Les réserves obligatoires des établissements de crédit de la catégorie « banque » calculées sur les dépôts en GNF sont constituées en GNF, et celles calculées sur les dépôts en devises sont constituées en devises.